

A KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZETÉNEK
ÉS A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA DEMOGRÁFIAI BIZOTTSÁGÁNAK
KÖZLEMÉNYEI

64.

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
Népességtudományi Kutató Intézet

Igazgató:
Monigl István

ISSN 0134-0093

Sorozatszerkesztő:
Pongrácz Tiborné

Írták:
Pongrácz Tiborné
S. Molnár Edit

Lektorálta:
dr. Őry Imre

**A 18 ÉVEN ALULI,
HÁZASSÁGON KÍVÜL SZÜLT ANYÁK
TÁRSADALMI, DEMOGRÁFIAI
ÉS EGÉSZSÉGÜGYI JELLEMZŐI**

BUDAPEST

1987/1

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
BEVEZETŐ	11
A FŐBB EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA	15
I. A FIATALKORÚ, HÁZASSÁGON KÍVÜL SZÜLŐ NŐK TÁRSADALMI-DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐI	23
II. A SZÜLŐK TÁRSADALMI-DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐI	29
III. SZOCIALIZÁCIÓS HATÁSOK; A SZÜLŐK ÉS A KÉRDEZETT FIATALKORÚ NŐK TÁRSADALMI-DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐINEK ÖSSZEFÜGGÉSEI	33
IV. A GYERMEK APJÁNAK TÁRSADALMI-DEMOGRÁFIAI ADATAI	41
V. A MEGISMERKEDÉSTŐL A GYERMEKSZÜLÉSIG - A KAPCSOLAT ALAKULÁSA	45
VI. A SZEXUÁLIS ÉLET KEZDETE. A HAJADON ANYÁK INFORMÁLTSÁGA A SZEXUÁLIS ÉLETRŐL ÉS A VÉDEKEZÉSRŐL	49
VII. VÉDEKEZÉSI GYAKORLAT; A NEM VÉDEKEZÉS INDOKAI, AZ ALKALMAZOTT FOGAMZÁSGÁTLÓ ESZKÖZÖK	55
VIII. A TERHESSÉG BEKÖVETKEZÉSE. A SZÜLŐK VÉLEMÉNYE. A SZÜLÉS MELLETTI DÖNTÉS INDOKAI	59
IX. A GYERMEKSZÜLÉS EGÉSZSÉGÜGYI VONATKOZÁSAI	69
X. JELENLEGI PROBLÉMÁK, JÖVŐRE VONATKOZÓ TERVEK	75
TÁBLÁZATOK	81

TÁBLÁZATOK

	Oldal
1. A kérdezett családi állapota korév szerint	83
2. Élettársi kapcsolatban él-e, korév szerint	84
3. Kikkel lakik együtt a kérdezett korév szerint	85
4. A kérdezett életkora az élettársi kapcsolat kezdetekor korév szerint	86
5. Életkor első terhessége idején jelenlegi koréve szerint	87
6. A kérdezett gyermekeinek száma korév szerint	88
7. A kérdezett iskolai végzettsége, korév szerint	89
8. A kérdezett jelenleg tanul-e, korév szerint	90
9. A kérdezett tanulmányait félbeszakította-e a terhesség miatt korév szerint	91
10. A kérdezett milyen iskolatípusban szakította félbe tanul- mányait, korév szerint	92
11. A kérdezett hányadik osztályban szakította meg tanulmánya- it, korév szerint	93
12. A kérdezett gazdasági aktivitása korév szerint	94
13. A kérdezett munkahelyeinek száma korév szerint	95
14. A kérdezett alap-állománycsoportja korév szerint	96
15. A kérdezett életkora településtípus szerint	97
16. A kérdezett életkora megyék szerint	98
17. A születéskori lakóhely településtípusa a kérdezett koréve szerint	99
18. A kérdezett születéskori lakóhelye korév szerint	100
19. A kérdezett édesanyjának életkora a kérdezett koréve szerint	101
20. A kérdezett édesapjának életkora a kérdezett koréve szerint	102
21. A kérdezett édesanyjának iskolai végzettsége a kérdezett koréve szerint	103
22. A kérdezett édesapjának iskolai végzettsége a kérdezett koréve szerint	104
23. A kérdezett édesanyjának foglalkozása a kérdezett koréve szerint	105
24. A kérdezett édesapjának foglalkozása a kérdezett koréve szerint	106
25. A kérdezett édesanyjának életkora első gyermeke születésekor a kérdezett koréve szerint	107
26. Hány éves volt a kérdezett, mikor édesanyja meghalt – a kérdezett koréve szerint	108
27. A kérdezett családi körülményei korév szerint	109
28. A kérdezett szüleinek együttélése korév szerint	110
29. A kérdezett édestestvéreinek száma, korév szerint	111
30. A kérdezett mostohatestvéreinek száma korév szerint	112
31. A szülők válása után a kérdezett melyik szülővel élt együtt korév szerint.	113
32. A kérdezett édesanyjának nevelkedése a kérdezett koréve szerint	114
33. Ismeri-e a gyermek apjának adatait a kérdezett koréve szerint	115
34. A gyermek apjának családi állapota a kérdezett koréve szerint	116

35.	A gyermek apjának életkora a kérdezett koréve szerint	11
36.	Dolgozik-e a gyermek apja a kérdezett koréve szerint	11
37.	A gyermek apjának foglalkozása a kérdezett koréve szerint	11
38.	A lakáshasználat jogcíme a kérdezett koréve szerint	12
39.	A lakás komfortfokozata a kérdezett koréve szerint	12
40.	Az egy szobára jutó személyek száma a kérdezett koréve szerint	12
41.	A megismerkedés helye a kérdezett koréve szerint	12
42.	A megismerkedés és az együttjárás kezdete között eltelt idő a kérdezett koréve szerint	12
43.	Az együttjárás kezdete és az első szexuális együttlét között eltelt idő a kérdezett koréve szerint	12
44.	A szexuális élet kezdete és az élettársi kapcsolat kezdete között eltelt idő a kérdezett koréve szerint	12
45.	Fennáll-e a kapcsolat a gyermeke apjával a kérdezett koréve szerint	12
46.	A gyermek apjával fennálló kapcsolat időtartama a kérdezett koréve szerint	12
47.	A kérdezett hány éves korban kezdett szexuális életet élni korév szerint	12
48.	A kérdezett korábbi szexuális kapcsolatai korév szerint	13
49.	A szexuális élet rendszeressége a kérdezett koréve szerint	13
50.	A szülők informáltsága a kérdezett szexuális életéről korév szerint	13
51.	A kérdezett kért-e tanácsot a szexuális életre vonatkozóan korév szerint	13
52.	A kérdezett kitől kért tanácsot a szexuális életre vonatkozóan korév szerint	13
53.	A kérdezett kapott-e tanácsot a szexuális életre vonatkozóan korév szerint	13
54.	A kérdezett milyen szexuális tanácsot kapott korév szerint	13
55.	Iskolai felvilágosítás a fogamzásgátlással kapcsolatban a kérdezett koréve szerint	13
56.	Iskolai felvilágosítás a terhesség alatti életvitelről a kérdezett koréve szerint	13
57.	Védekezett-e teherbeesés ellen a kérdezett koréve szerint	13
58.	A védekezés elutasításának indokai a kérdezett koréve szerint	13
59.	A védekezés módszerei a kérdezett koréve szerint	13
60.	A kérdezett gondolt-e terhességre korév szerint	13
61.	A szexuális élet kezdete és a teherbeesés között eltelt idő a kérdezett koréve szerint	13
62.	Az élettársi kapcsolat kezdete és a szülés között eltelt idő a kérdezett koréve szerint	13
63.	A kérdezett mikor gondolta először, hogy terhes korév szerint	144
64.	A kérdezett kinek mondta meg először a terhességét korév szerint	144
65.	Szüleinek mikor mondta meg terhességét korév szerint	146
66.	A gyermek apjának a kérdezett mikor mondta meg a terhességét korév szerint	146

67.	A teherbeesés és a kapcsolat megszűnése között eltelt idő a kérdezett koréve szerint	148-149
68.	A kérdezett terhességét az orvos mikor állapította meg korév szerint	148-149
69.	A szülés melletti döntés indokai a kérdezett koréve szerint	150-151
70.	A szülők véleménye a terhességről a kérdezett koréve szerint	150-151
71.	Fokozott gondozott volt-e a kérdezett koréve szerint	152-153
72.	A fokozott gondozásbavétel oka a kérdezett koréve szerint	152-153
73.	Volt-e kórházban a terhessége alatt korév szerint	152-153
74.	A szülés szövődménye a Betegségek Nemzetközi Osztályozása alapján az anya életkora szerint	154-155
75.	A gyermek születési súlya az anya koréve szerint	156
76.	A terhességi hetek az anya koréve szerint	157
77.	Egyes vagy többes szülés az anya koréve szerint	158
78.	A született gyermek életben van-e a kérdezett koréve szerint	159
79.	Szükséges volt-e az újszülött fokozott észlelése a kérdezett koréve szerint	160
80.	A kérdezett véleménye arról, hogy mi okozza számára a legna- gyobb nehézséget, korév szerint	161
81.	A kérdezett hogyan kívánja megoldani a gyermek nevelésével kapcsolatos anyagi problémákat korév szerint	162
82.	A partner elismeri-e az apaságot a kérdezett koréve szerint	163
83.	A kérdezett indít-e apasági pert, korév szerint	164
84.	A hajadon anya együtt fog-e lakni gyermekével korév szerint	165
85.	A kérdezett véleménye arról, hogy kitől kellene tanácsot kapnia a szexuális életre vonatkozóan korév szerint	166
86.	A partnerrel kapcsolatos házassági tervek korév szerint	167
87.	A házasságkötés tervezett időpontja korév szerint	168
88.	A kérdezett házasságkötési terve korév szerint	169
89.	Miért nem kötöttek eddig házasságot korév szerint	170
90.	A kérdezett családtervei korév szerint	171
91.	A következő szülés tervezett időpontja a kérdezett koréve szerint	172
92.	A hajadon anya családtervei korév szerint	173
93.	A kérdezett továbbtanulási szándéka korév szerint	174
94.	A kérdezett tanulási tervei korév szerint	175
95.	A tanulmányok folytatását akadályozó tényezők korév szerint	176

BEVEZETŐ

A fejlett ipari országokban a serdülőkori termékenység az elmúlt évtizedben igen különbözőképpen alakult. A nyugat-európai országok egy részében az 1970-es évek eleji viszonylag alacsony fiatalkori termékenységet az évtized egészében alacsony és mérsékelt csökkenő színvonal jellemezte. A fejlett ipari országok egy másik csoportjában a serdülőkori termékenységnek az előbbinél magasabb színvonala volt általános, de a termékenységi mutatók ebben a kategóriában is időben bizonyos csökkenést mutattak. Néhány kelet- és dél-európai országban ezzel ellentétben az 1970-es évek eleji alacsony, vagy közepes színvonalú fiatalkori termékenységben tíz év alatt igen erőteljes növekedés volt tapasztalható. A magyar termékenységi adatok elemzése alapján Magyarország a harmadik kategóriába sorolható. Magyarországon az utóbbi 15 évben a 18 évesnél fiatalabb anyák termékenysége számottevő emelkedést mutatott.

A serdülőkori terhességek gyakoriságának növekedése elsősorban a biológiai nemi érés és a házasságkötés között eltelt idő meghosszabbodására vezethető vissza. A biológiai és pszichológiai akceleráció következtében a mai fiatalok előbb válnak éretté a nemi életre, de ugyanakkor a tanulmányi idő meghosszabbodása, a korlátozott anyagi lehetőségek és a serdülők anyagi függősége, a fiatalok többségénél kizárja a túl korai házasságkötés, családalapítás lehetőségét. A fiatalok szexuális aktivitásának fokozódása kapcsolatba hozható továbbá a tradicionális normák térvessztésével, a szexualitás szabadabb, nyilvánosabb tárgyalásával, a két nem elkülönítésének mind nagyobb mértékű megszűnésével és nem utolsósorban a fogamzásgátló tabletták gyors elterjedésével. A serdülőkori szexuális kapcsolataira sok esetben – elsősorban az életkorral magyarázhatóan – felelőtlenebb magatartás, a fogamzásgátló eszközök esetleges vagy rendszertelen használata jellemző, s így módon megnő a nem kívánt terhesség bekövetkezésének valószínűsége.

A serdülőkori terhes esetén a nem házas családi állapotra, az iskolai tanulmányokra és egyéb, a fiatal korral összefüggő okokra visszavezethetően nagyobb valószínűséggel kerül sor a terhesség műtéti megszakítására. Az első terhesség megszakítása ebben a fiatal korban a pszichikai traumán túl, mind korai, mind késői egészségügyi szövődményeket vonhat maga után, amelyek közül talán a legsúlyosabb a fogamzóképeség megszűnése, vagy a fertilitás csökkenése.

Nem kevésbé kedvezőtlen azonban a terhességüket kihordó, tizenéves korban anyává lett nők helyzete sem, az a negatív társadalmi hatás, amely a fiatalkori szüléssel, anyasággal együtt jár. A szüléssel végződő terhességek esetében a fiatalkorú anyák többsége nem rendelkezik megfelelő ismeretekkel, iskolai végzettséggel, s így nemcsak gyermeke megfelelő gondozására, nevelésére nem képes, de gyakran saját iskolai tanulmányai is félbeszakadnak, s a társadalomba való beilleszkedés tekintetében ő maga is, a gyermeke is kisebb eséllyel indul. Kilátásai a kapcsolatteremtésre, a megfelelő családi élet kialakítására is csökkennek. Helyzetét tovább rontja, hogy az esetek nagy részében megfelelő támogató családi háttérrel sem rendelkezik, sőt a társadalom, a környezet toleranciáját is nélkülözi.

A fiatal korban teherbe esett, de talán még inkább a fiatal korban szült nők helyzete számos demográfiai, társadalmi és egészségügyi problémát vet fel, s ezekre a kérdésekre kerestük a választ a KSH Népeségtudományi Kutató Intézet és az Országos Szülészeti Intézet közös, kérdőíves felvételen alapuló vizsgálata során.

A kutatási koncepció kialakításakor a serdülő kor felső határát a 18. életévben határoztuk meg. Ez ugyan egybe esik a nagykorúság magyar korhatárával, de eltér a nyugat-európai, észak-amerikai demográfiai vizsgálatokban szokásos serdülőkori kategorizálástól. A fiatalkori terhességek kérdésével foglalkozó külföldi szakirodalom serdülőnek a 20 éven aluli korcsoportokat nevezi, egyes esetekben megkülönböztetve az igen fiatal, 14-17 éves serdülők, illetve a 18-19 évesek alcsoportját. A népesedésszatisztikai adatok elemzése azonban azt mutatja, hogy Magyarországon a 15-19 éves női népesség teherbeesési és termékenységi magatartása jelentős mértékben eltér a nyugat-európai országok azonos korú női népességének teherbeesési és termékenységi magatartásától. Ezen eltérés első sorban arra vezethető vissza, hogy a 18-19 éves női népesség Magyarországon nem serdülőkori demográfiai jellemzőket mutat, hanem inkább a felnőtt női népességre érvényes termékenységi magatartás-formát. A serdülőkori termékenységi mutatók érvényessége Magyarországon a 15-17 éves korcsoportra korlátozódik, vagyis hazánkban e korcsoport teherbeesési és termékenységi magatartás szempontjából azonos az európai országok többségének 15-19 éves női népességével. Ebből azonban az a következtetés is levonható, hogy Magyarországon a serdülőkor demográfiai szempontból korábban zárul le, vagyis nem a 20., hanem a 18. életévvél.

A 15-19 éves korcsoport eltérő termékenységi magatartásának magyarázata a magyar népességre jellemző korai házasságban keresendő, abban a tényben, hogy a 19 évesnél fiatalabb női népességben belül a házások aránya hazánkban lényegesen nagyobb, mint a nyugat-európai országok bármelyikében.

A fiatalkori terhességek főbb társadalmi-demográfiai összetevőit kutatva vizsgáltunkat a terhesség kimenetele és az anya családi állapota szerint három mintán végeztük, úgymint:

- a terhességüket megszakíttató hajadonok,
- a terhességüket kihordó, gyermeket szült, házas családi állapotú fiatalkorúak,
- a terhességüket kihordó, gyermeket szült nem házas

családi állapotú fiatalkorúak mintáján.

A terhességmegszakításon átesett serdülő lányok esetében a demográfiai ismérvek mellett, a családi háttér, a neveltetés körülményei, a partnerre és a szexuális kapcsolatra vonatkozó információk, a termékenységtörténet, a fogamzásgátlási módszerek ismerete, és alkalmazása, valamint a terhesség megszakíttatása melletti döntés oka, a szülői magatartás, szülői vélemény szubjektív értékelése jelentik a vizsgálandó témaköröket.

A differenciáltabb társadalmi következmények miatt részletesebb vizsgálatot igényel a szüléssel végződő terhességek társadalmi-demográfiai háttérének és egészségügyi vonatkozásainak vizsgálata. Tekintettel azonban arra, hogy a fiatalkorúaknál, az országos 7 %-os átlagot jóval meghaladó, mintegy 32-33 %-os a házasságon kívüli szülések aránya, célszerű volt megkülönböztetni és külön kérdőívvel vizsgálni a szüléskor már házas, illetve a nem házas, hajadon családi állapotú anyák csoportját.

A házas fiatalkorú anyáknál meg kell azonban jegyezni, hogy a serdülő nők e csoportjának 70 %-ot meghaladó aránya is hajadonként lett terhes, és a házasságkötésre jelentős részben a terhesség bekövetkezte miatt került sor. Mégis a fiatal nők számára a házasság társadalmi biztonságot, legalizálást jelent, szemben a nem házasokkal, akiknél előfordulhat, hogy az apát nem is ismerik, vagy nem akarják megnevezni, a gyermek apjával való kapcsolat már megszűnt és helyzetük a gyermekszülés után mindenképpen jóval kiátástanalabb, a társadalom magatartása elítélőbb.

Nagy hangsúlyt fektettünk kutatásunkban a tinédzser anya családi hátterének, neveltetési körülményeinek feltárására. Mindkét csoportban vizsgáltuk a családi háttér mellett az objektív megélhetés lehetőségeit (úm. lakás, jövedelem), az iskolai végzettséget, a terhesség és a szülés körülményeit, a fogamzásgátlási ismeretek szintjét, a gyermek elhelyezésével, eltartásával kapcsolatos problémákat, az apa adatait. Informálódni kívántunk az apával való kapcsolat időtartamáról, a nem házasok esetében a kapcsolat további perspektívájáról, a gyermekvállalás családi és társadalmi fogadtatásáról, s az anya további családi, tanulási, illetve munkavégzési terveiről. Végül, de nem utolsósorban feljegyeztük a terhesség és a szülés körülményeit, lefolyását és esetleges szövődményeit, az újszülött és a szülők legfontosabb egészségügyi paramétereit.

A felvételt 1983 első félévében hajtottuk végre az ország összes szülészeti és nőgyógyászati intézményében, osztályán. Ennek során az intézményben dolgozó orvosok, védőnők kérdőívet töltöttek ki a művi terhességmegszakításra jelentkező lányokkal, illetve a gyermeket szült házas és nem házas 18 éven aluli nőkkel. A feldolgozható és értékelhető kérdőívek száma a terhességmegszakításon átesett hajadonoknál 1135, a házas családi állapotú anyáknál 1393, a nem házas családi állapotú anyáknál 950. A három minta főbb megállapításait, az adatok értékelését három külön kiadványban adjuk közre. "A terhességmegszakításon átesett 18 éven aluli nők társadalmi-demográfiai jellemzői" című kiadvány a KSH Népszámtudományi Kutató Intézet Közleményei 62. számában, "A 18 éven aluli, házas családi állapotú anyák társadalmi, egészségügyi, demográfiai jellemzői" című kiadvány pedig 63. számában jelent meg. A jelen kiadvány a 18 éven aluli, nem házas családi állapotú anyák vizsgálati adatait, eredményeit tartalmazza.

A FŐBB EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A házasságon kívül gyermeket szült fiatalkorú anyák vizsgálata során 950 hajadon anyával töltöttünk ki kérdőívet. Átlagéletkoruk 15,9 év volt, de bekerült a mintába egy tizenkétéves és 13 tizenhároméves anyja is.

Előzetes elképzelésünk szerint ebbe az almintába azok a fiatal lányok tartoznak, akik korai életkorban kerültek bizonytalan, megalapozatlan szexuális kapcsolatba és váltak gyermeküket egyedül nevelő anyákká. Ez az előzetes feltételezés azonban csak a megkérdezettek viszonylag kis arányára (29,1 %) bizonyult igaznak, a többség ugyanis inkább hosszabb, mint rövidebb ideje élettársi kapcsolatban élt (70,9 %). Ezek az élettársi kapcsolatok a környezet, a család által toleráltak, sőt elfogadottak, ezt bizonyítja az is, hogy a többség a szülőkkel és az élettárssal lakik közös lakásban. Más szóval ebben a népességcsoportban igen határozottan élnek olyan normatívák, amelyek az igen fiatal korban létesített élettársi kapcsolatot és gyermekszülést természetesnek, normálisnak tartják. Az együttélő fiatal anyák magas arányában szerepet játszik, hogy a megkérdezettek többsége (53 %) cigány származású. Azok a demográfiai, társadalmi és szocializációs hatások, amelyek a házasságon kívül szült serdülők etnikai összetételéből és az élettársi kapcsolatban élő fiatal anyák jelentős arányából következnek, meghatározó szerepet játszanak, s visszatükröződnek a kutatási eredményekben, megállapításokban is. Más szóval a házasságon kívül szült, de élettársi kapcsolatban élő anyák magatartása sok vonatkozásban inkább a házasságban szült fiatal anyákéhoz, semmint az egyedülálló, megesezt lányokéhoz hasonló.

A házasságon kívül szülő fiatalkorú anyákra igen alacsony iskolai végzettség jellemző, e szempontból jelentősen elmaradnak a korosztályuknak megfelelő országos arányoktól. Átlagosan mindössze 6,9 osztályt végeztek el. Az elvégzett osztályok átlagos száma a teljes körű női népességnél és a gyermeket szült házas és nem házas anyáknál:

Korév	Az elvégzett osztályok átlagos száma		
	a teljes női népességnél	házas anyáknál	nem házas anyáknál
15 éves	8,3	7,8	6,7
16 éves	9,0	8,2	7,0
17 éves	9,6	8,9	7,2

A táblázat adataiból megállapítható, hogy a házasságon kívül szült serdülő anyák iskolai végzettsége számottevően elmarad nemcsak a korosztály egészére érvényes értékektől, hanem a házas fiatalkorú anyák iskolai végzettségétől is. A hajadon anyák igen alacsony iskolai végzettsége egyfelől a tanulmányaikat a nyolc általános befejezése előtt félbeszakítók magas arányára vezethető vissza. A megkérdezettek csaknem fele (47,8 %) nem végezte el a nyolc általánost, ezen belül 8,5 %-uk legfeljebb 4 osztályt végzett, 3,2 %-uk pedig egyáltalán nem járt iskolába. Az átlagosan alacsony iskolai végzettség

másik oka a középfokú oktatásban továbbtanulók igen kis arányában (12,6 %) keresendő. A házasságfiatalkorú anyákhoz viszonyítva mintegy 2/3-ával alacsonyabb a középiskolákban tanulmányaikat megkezdők aránya.

Az alacsony iskolai végzettségre, a képzettség hiányára visszavezethetően a hajadon anyák a munkába állás szempontjából is jelentős hátránnyal indulnak az életben. Igen magas (73 %) körükben a munkaviszonyban nem álló, ún. "eltartottak" aránya. A dolgozó fiatalok csaknem kizárólagosan fizikai munkakörben dolgoznak, ezen belül elsősorban betanított - illetve segédmunkát - végeznek.

A minta regionális eloszlását tekintve megállapítható Szabolcs-Szatmár és Borsod-Abaúj-Zemplén megye túlsúlya. Településtípusonként elemezve megállapítható, hogy a serdülőkorú házasságon kívüli szülés elsősorban kisebb településeken, falvakban és kisvárosokban fordul elő nagyobb gyakorisággal.

A lakáskörülmények vizsgálata alapján igen kedvezőtlen kép rajzolódik ki. A házasságon kívül szült serdülők igen zsúfolt lakásokban élnek, az egy szobára jutó személyek száma éppen kétszerese az országos átlagnak. Ugyanakkor a lakások többsége (60 %) komfort nélküli, az összkomfortos lakások aránya igen alacsony.

A serdülő anyák 14 %-ának volt már korábbi szülészeti eseménye. A korábbi terhességek túlnyomó többsége élveszüléssel végződött. Néhány esetben a megkérdezettek terhességmegszakítást, illetve spontán vetélést is bevallottak. A korábbi terhességek egy része nem a jelenlegi apától származott.

A házasságon kívül gyermeket szült fiatalok anyák általában több szempontból is hátrányosnak minősíthető családokból származnak. A szülők iskolai végzettsége jelentősen alacsonyabb a megkérdezett serdülő iskolai végzettségénél. Az édesanyák 22 %-a, az édesapák 13 %-a egyáltalán nem járt iskolába, s a nyolc általánosnál magasabb végzettséget szerettek aránya az anyák esetében mindössze 4,9 %, az apák esetében pedig 4,5 %. Az alacsony iskolázottság a szülők foglalkozási struktúrájára is rányomja a bélyegét. A szülők többsége segédmunkás, ezen kívül az édesanyák jelentős része háztartásbeli. Meg kell azonban jegyezni - s ez az információ önmagában elég jól minősíti a serdülő anya családi viszonyait és értelmi képességeit - mintegy 20 %-a a megkérdezetteknek nem tudja megmondani édesanyja életkorát, szüleinek iskolai végzettségét vagy foglalkozását.

A hajadon anyák családi hátterére általában a magas testvérszám jellemző: 35 %-uk származik legalább hatgyermekes családból.

A nevelkedés körülményeit és a családi szocializáció hatásait vizsgálva megállapítható, hogy a megkérdezettek túlnyomó többsége (89 %-a) viszonylag rendezett körülmények között nevelkedett, születése óta kizárólag családi környezetben élt. Ezen belül 2/3-uk mindkét édeszüllőjével, egyötödük pedig egyszülős családban nevelkedett. Viszonylag magas azoknak a serdülőknek az aránya, akiknek egyik, vagy mindkét édeszüllője meghalt (összesen 15 %). A hajadon anyák 11 %-a soha nem élt családban, vagy élete jelentős részében családon kívül - túlnyomórészt nevelőotthonban - nevelkedett.

Vizsgálati témánkban a szocializációs hatások egyik leglényegesebb vonatkozása, hogy a megkérdezett a fiatalkori gyermekszüléssel mennyiben hasonul a családban tapasztaltakhoz, közelebbről mennyiben követi az édesanyja példáját. E vonatkozásban a minta

3/4-ére kaptunk értékelhető adatokat, s ennek alapján azt tapasztaltuk, hogy az édesanyák 30 %-a ugyancsak serdülőkorban szülte meg első gyermekét, további 33 %-uk pedig 18-20 éves kora között lett anyává.

Gyermeke apjának legfontosabb demográfiai adatait - elsősorban az élettársi kapcsolatok nagy gyakoriságára visszavezethetően - a túlnyomó többség ismerte. Mindössze 6 % volt, aki a partner egyik adatát sem ismerte, s 0,7 % nem tudta, hogy kitől származik a terhessége. A partnerek 40 %-a 20 év alatti volt - ezen belül 23 esetben a partner 15-16 éves - és 6 % esetében volt az apa a serdülőkorú anyához viszonyítva idős, 30 éven felüli. A partnerek túlnyomó többsége nőtlen családi állapotú. Iskolai végzettségük magasabb, mint a hajadon anyáké; az elvégzett osztályok átlagos száma 8 osztály. Az apák többsége dolgozik, a bizonytalan egzisztenciájú - börtönben lévő, foglalkozás nélküli - partnerek aránya 3 %. A munkaviszonyban álló apák közel fele segédmunkás, egynegyedük szakmunkás.

A házasságon kívül szült fiatalkorú anyák partnerkapcsolataira általánosan jellemző, hogy a partnerrel való megismerkedés, a szexuális kapcsolat létesítése és a teherbeesés között viszonylag rövid idő telik el. A megismerkedés elsősorban szórakozóhelyen (38 %) történik, de viszonylag gyakori a kapcsolatteremtés az utcán, járművön is (12 %). Családi, szomszédsági kapcsolatok révén a serdülők 30 %-a ismerkedett meg gyermeke apjával, de az igen alacsony iskolai végzettségűeknél és/vagy cigány származásúaknál ez a leggyakoribb ismerkedési forma.

A megismerkedést igen gyorsan követi az ún. együttjárás, majd az első szexuális együttlét. A serdülő anyák több mint felénél a megismerkedés és a szexuális kapcsolat létesítése között legfeljebb 1-2 hónap telik el, ezen belül mintegy 1/3-ánál mindössze néhány hét, azaz 1 hónapnál rövidebb idő. Az együttjárási idő hossza függ a serdülő iskolai végzettségétől, amennyiben a legalább nyolc általánost végzettek esetében gyakoribb, hogy csak viszonylag hosszabb ismeretség után kerül sor a kapcsolat elmélyítésére, az első nemi érintkezésre.

Külön kell említést tenni az élettársi kapcsolatban élő hajadon anyákról, akiknél gyakorta tapasztaltuk (mintegy 50 % esetében), hogy az első szexuális együttlétet követően igen gyorsan, 1-3 héten belül összeköltöznek, élettársi kapcsolatot létesítenek partnerükkel.

Elsősorban az élettársi kapcsolatban élők viszonylag magas arányára visszavezethetően a serdülő és partnere között a kapcsolat az esetek többségében (79 %) a szülés időpontjában még fennállt. De nem lehet figyelmen kívül hagyni a fiatal anyáknak azt a nem jelentéktelen nagyságú (21 %) csoportját sem, akik gyermekük születését meglehetősen eredménytelen helyzetben, partnerük által magukra hagyatva várják.

A hajadon anyák túlnyomó többsége igen fiatalon kezdt szexuális életet élni, 76 %-uknak volt 15 éves korára már legalább egy szexuális kapcsolata, de nem jelentéktelen azok aránya sem (17 %), akik első szexuális tapasztalatukat már 13 éves korukra megszerzték. A serdülő szexuális magatartását jelentősen befolyásolja a családi háttér, az anyai minta követése, vagyis ha az édesanya maga is serdülőkorban szülte meg első gyermekét, nagyobb a valószínűsége, hogy lánya is igen fiatal korban létesíti első szexuális kapcsolatát.

Az élettársi kapcsolatok hatása a serdülő szexuális magatartására kettős. Egyfelől az élettársi kapcsolatban élő hajadon anyák az átlagosnál fiatalabb korban kezdenek szexuális életet élni. Másfelől azonban az együttélés ténye bizonyos mértékig stabilizálja is ezeket a kapcsolatokat és korlátozza a gyakori partnercserét. Míg az élettársi viszonyban élők túlnyomó többségének a jelen kapcsolat volt élete első szexuális kapcsolata, addig azoknál, akiknél nem jött létre ilyen jellegű tartós együttélés, csaknem kétszer olyan magas volt a többedik szexuális kapcsolatot létesítők, a kapcsolatból kapcsolatba sodródó fiatal lányok aránya.

A hajadon anyák túlnyomó többsége (82 %) senkitől sem kért tanácsot, felvilágosítást a védekezésre, a szexuális életre vonatkozóan. A tanácskérők aránya jóval alacsonyabb, mint a terhességmegszakításon átesett lányok vagy a házas fiatalok anyák almintájánál tapasztalt arányok. A serdülők elsősorban édesanyjukhoz fordulnak felvilágosításért, s ezen kívül a rokon, baráti kapcsolatoknak, információs forrásoknak van még szerepe. A tanácsot kért fiatalok igen alacsony aránya nem mond ellent annak a ténynek, hogy a serdülő anyák voltaképpen igényelnék a nagyobb törődést, segítséget környezetüktől, mintegy 70 %-uk utalt arra, hogy családja nem állt támogatólag, segítőleg mellé. Az édesanya felelősségét, szerepének jelentőségét bizonyítja, hogy a párválasztással, a szexuális élettel, fogamzásgátlással kapcsolatos kérdésekben túlnyomó többségben elsősorban édesanyjukhoz szeretnének fordulni.

Az 1973. évi minisztertanácsi határozat alapján az állami oktatás egész rendszerében bevezetésre került a családi élettel, a családtervezéssel kapcsolatos ismeretek oktatása. Mintánk sajátos jellege miatt nem alkalmas arra, hogy az iskolai oktatás hatékonyságával kapcsolatban a korosztály egészére érvényes következtetéseket vonhassunk le. Egyrészt az általunk vizsgált fiatal anyák esetében a terhesség minden esetben bekövetkezett, s nincs információnk arról, hogy a szexuális életet élő serdülők mekkora hányada védekezik eredményesen. Másrészt a hajadon anyák iskolai végzettsége igen alacsony, és messze elmarad az életkorukban elvárható iskolai végzettségi színvonaltól, így a védekezéssel kapcsolatos ismeretek sok esetben nem is juthattak el az érintettekhez. Azonban mindezek figyelembevételével is megállapítható, hogy a fogamzásgátlással kapcsolatos iskolai oktatásban részesült serdülő anyák aránya meglehetősen alacsony (42 %). Az iskolai oktatás keretében felvilágosított és az egyéb forrásból (anya, barátnő, rokon stb.) informált fiatalok arányának összevetéséből kitűnik, hogy a fogamzásgátlási kérdésekben teljesen tájékozatlan serdülő anyák aránya igen magas, közel 50 %.

Az ismert társadalmi-demográfiai tényezők - az alacsony kulturális szint, a cigány származásúak és élettársi kapcsolatban élők magas aránya, a fogamzásgátlási ismeretek nélkül megkezdett szexuális élet - függvényében nem meglepő, hogy a hajadon anyák túlnyomó többsége (86 %) a teherbeesést megelőzően nem alkalmazott semmiféle fogamzásgátló eszközt. A nem védekezők aránya különösen magas az igen alacsony iskolai végzettségűek és az élettársi kapcsolatban élők között. A védekezés elutasításának indokait elemezve a megkérdezettek mintegy 40 %-ánál - elsősorban az élettársi kapcsolatban élőkénél - tudatos gyermekvállalási szándék volt kimutatható. Közel azonos arányt képviselt azonban a serdülőkorú anyák tudatlanságával, tájékozatlanságával - nem gondolt a teherbeesés lehetőségére, nem ismert megfelelő védekezési módszert - kapcsolatos motívumcsoport is, amely elsősorban a tényleges lányanyákra, a társadalmi szóhasználat szerinti "megesett lányokra" jellemző.

A nem védekezők magas arányára visszavezethetően, az első szexuális érintkezést követően a terhesség igen gyorsan bekövetkezik. A megkérdezettek közel felénél maximum

két hónap telik el a szexuális kapcsolat kezdete és a teherbeesés között, ezen belül egynegyedénél 1 hónapnál is rövidebb idő. A hajadon anyák esetében a házas fiatalkorú anyákhoz viszonyítva magasabb a terhességüket viszonylag későn észlelők aránya, a 8. terhességi hétig 63 %-ukban merült fel a teherbeesés bekövetkezésének lehetősége. Abban az esetben azonban, ha a fiatalkorú anya már a kapcsolat kezdetén számolt a teherbeesés lehetőségével, illetve élettársi kapcsolatban él, nagyobb a valószínűsége a terhesség korai észrevételének, tudatosulásának is.

Gyakori, hogy a szülők viszonylag későn értesülnek lányuk terhességéről, 36 % csak a kritikus 12. hét után mondta meg szüleinek, 10 % pedig egyáltalán nem. Még jobban kitolódik az orvoshoz fordulás időpontja. Mintegy 1/3-uknál az orvosnak már csak a 12. héten túli terhességet állt módjában megállapítani, s ezen belül a megkérdezettek 20 %-a a 16. hét után fordult csak orvoshoz.

Részben a terhesség késői észrevételének gyakori előfordulása, részben az élettársi kapcsolatban élők magas arányszámára visszavezethetően a hajadon anyák túlnyomó többségében (76 %) fel sem merült a terhesség művi megszakításának gondolata. Más szóval a házasságon kívül szülő serdülők nagyobbik része számára nem volt idegen a gyermekszülés gondolata, kisebbik részük pedig - a terhesség késői észrevétele miatt - kénytelen volt elfogadni a helyzetet.

Hajadon kiskorúakról lévén szó, nem mellékes körülmény, hogy a szülők hogyan fogadták a hírt lányuk terhességéről. Figyelembe kell azonban venni egyrészt, hogy szülés-sel végződő terhességről van szó, vagyis a szülő magatartása is változhatott a terhesség során, másrészt, hogy a szülői magatartásról a serdülő interpretációjában értesültünk, vagyis inkább arról, hogy az érintett fiatalkorú hogyan élte át szülei reakcióját.

Az egyik tipikusan szülői reakciómód a belenyugvás, beletörődés volt. Súlyában azonos volt a történetek miatti harag, felháborodás, amely elsősorban a magasabban iskolázott szülőkre volt jellemző, illetve azokban az esetekben, ha a terhesség ideje alatt a partnerrel megszakadt a kapcsolat. A segítőkész, pozitív, a terhesség tényét természetes eseményként minősítő hozzáállás érthető módon elsősorban az élettársi kapcsolatban élő serdülők szüleinél volt gyakori. Végül a szülői reakciók negyedik, talán legelszomorítóbb típusa a közömbösség, nemtörődömség volt, amikor a szülőket nem érdekelte kiskorú lányuk terhessége, gyermekszülése.

Vizsgálatunk során választ kívántunk kapni arra a kérdésre is, hogy megkérdezettjeink végül is miért döntöttek a terhesség kihordása mellett, ők maguk hogyan élték át ezt az elhatározást. A döntések túlnyomó többségét - megerősítve a védekezés elutasításánál említett indokokat - a gyermek tudatos vállalása, a jövődöbéli házasság terve motiválta. E fő motívumcsoport mellett lényeges szerepet játszott még a döntésben a terhesség késői észrevétele, valamint a művi abortusz következményeitől való félelem. A megkérdezettek viszonylag kisebb része a gyermekszülést valamiféle életvezetési taktika miatt vállalta: vagy mert el akart kerülni otthonról, vagy mert így látta biztosított-nak partnerével a házasságkötést. Mint a legtöbb kérdésben, ezúttal is válaszvonalat jelentett, hogy a serdülő élettársi kapcsolatban él-e vagy sem. Az élettársi kapcsolatban élők döntő többségénél a tudatos gyermekvállalás - a partner kívánságára, házassági terv reményében, vagy mert gyermeket szeretett volna - szólt a szülés mellett, míg a nem élettársi kapcsolatból származó terhességek jórészt azért végződtek szüléssel, mert a fiatal anya későn vette észre a terhességét, illetve fél a művi abortusz következményeitől.

A serdülőkori gyermekvállalás negatív társadalmi következményei mellett egészségügyi szempontból is veszélyes mind az anyára, mind az újszülöttre nézve. Mintánk esetében a fiatal korral összefüggő biológiai rizikófaktorok mellett a terhesség kimenetelét és a gyermek életkilátásait veszélyeztető pszichikai tényezők is fellépnek. A hajadon családi állapot az anyának önmagában is bizonytalan helyzetet, életérzést okoz még akkor is, ha partnerével együtt tudatosan vállalták a gyermeket. Az esetek jelentős részénél ugyanakkor a terhesség nem kívánt volt, kihordására sok esetben a késői észlelés kényszere miatt került sor, gyakori, hogy időközben a partnerrel való kapcsolat is megszakadt. Ezek a körülmények akár külön-külön, akár halmozottan jelentkeznek a serdülő anyánál, komoly pszichikai feszültséget jelentenek és elsődlegesen vagy másodlagosan a terhességi szövődmények és a koraszülés veszélyforrásává, előidézőjévé válhatnak. Mindezen egészségügyi, környezeti és pszichikai rizikófaktorok ellenére a hajadon anyák 63,4 %-a nem volt fokozott gondozott terhessége alatt. A gondozásba vettek alacsony aránya (32,6 %) nincs összefüggésben azzal a ténnyel, hogy a házasságon kívül szült fiatalkorúak viszonylag jelentős része az optimális időn túl fordult orvoshoz, ugyanis az orvoshoz fordulás időpontja és a gondozásba vettek százalékos megoszlása között nem mutatható ki szignifikánsnak tekinthető összefüggés. A gondozásbavétel struktúrája alapján megállapítható, hogy a fiatal nők többsége preventív jelleggel - elsősorban a rossz szociális körülmények miatt - kapott fokozott ellátást terhessége alatt.

A terhesség alatt a hajadon anyák többsége (72 %) nem szorult kórházi kezelésre. A kórházi orvosi ellátás szükségessége minden esetben a terhességgel összefüggő okok - elsősorban fenyegető vetélés, illetve fenyegető koraszülés - miatt merült fel.

A mintába került fiatalkorú anyák szüléseinek 58,2 %-a minősíthető szövődménymentes, rendes szülésnek. További 6,7 % esetében a szövődménymentes szülés során bizonyos rendellenességek léptek fel, így összességében a hajadon anyák szüléseinek 64,9 %-a nevezhető szövődménymentesnek. Ez az arány számottevően alacsonyabb, mint a házasságban élő fiatalkorú anyák esetében a szövődménymentes szülések gyakorisága (75,8 %) és jelentősen elmarad a szövődménymentes szülések országos átlagától (90-96 %) is.

A hajadon anyák élveszülésein belül a kis súllyal született csecsemők aránya 25,7 % volt. Ez az adat az országos koraszülött aránynak (9,8 %) két és félszerese és számottevően magasabb, mint a házasságban élő fiatalkorú anyák mintájánál kimutatott kis súlyú csecsemők aránya (13,4 %) is. A magas koraszülött-arány mellett a csecsemők átlagsúlya is jóval alacsonyabb: 2935 g, szemben az országos 3154 g átlagsúllyal. A kisebb átlagsúly csak részben vezethető vissza a magasabb koraszülött gyakoriságra. Másik összetevője, hogy a 3000 g feletti újszülöttek aránya a hajadon anyák élveszüléseinél minden súlycsoportban igen jelentősen alatta marad az országos átlagoknak.

A magas koraszülött arány és az alacsonyabb átlagsúly részben a házasságon kívül szült anyák igen fiatal korösszetételére, részben a negatív környezeti hatásokra - rossz szociális körülmények, alacsony kulturális színvonal, primitív életmód - vezethető vissza.

A házasságon kívül szült anyák szüléseinél a halvaszületések előfordulási gyakorisága (1,4 %) magasabb, mint a teljes női népesség halvaszületési aránya.

A házasságon kívül szült serdülő anyák vizsgálatát azon témakör megkérdezésével fejeztük be, hogy hogyan ítélik meg ezek a fiatal nők helyzetüket, mi okozza számukra a

legnagyobb nehézséget, vannak-e gondjaik az apaság elismertetésével kapcsolatban. Vizsgáltuk továbbá a jövőre vonatkozó tanulási- és családterveiket, házasságkötési szándékukat. A fiatalkorú anyák túlnyomó többségének (72 %) véleménye szerint a jelenlegi helyzet – a hajadon családi állapot és a serdülőkori gyermekszülés – nem okoz számukra nehézséget, de nyilvánvaló, hogy ezek a válaszok nem a tényleges helyzetet, csupán a serdülő anya beszűkült életszemléletét tükrözik.

Az apaságot a partnerek 5,1 %-a nem ismerte el, 8,2 % esetében pedig az anya bizonytalan volt a partner döntését illetően. A megkérdezettek 13,7 %-a kívánja bírósági úton elismertetni gyermekének származását. Az a tény, hogy a partner vállalja a gyermeket, szorosan összefügg a kapcsolat stabilitásával. Abban az esetben, ha a kapcsolat a szülés időpontjában még fennáll, nem fordult elő, hogy a partner megtagadta volna az apaság elismerését és igen alacsony volt a bizonytalan esetek aránya is. Abban az esetben azonban, ha a kapcsolat a gyermek születésekor már megszakadt, a megkérdezettek közel 60 %-a jelezte, hogy partnere nem, vagy nem biztos, hogy elismeri a gyermeket.

A fiatal anyák nagyon bizakodóak a gyermek további sorsát illetően, s igen alacsony (3,8 %) a gyermekükről átmenetileg, vagy végleg lemondani szándékozók aránya. Várható azonban, hogy a tényleges helyzet kevésbé lesz kedvező, mint a szülés utáni néhány napban kialakított kép és valószínű, hogy a tervezettnél lényegesen több hajadon anya kényszerül majd gyermekét állami gondozásba, vagy örökbe adni.

Házasságkötési elképzeléseiket illetően a megkérdezettek túlnyomó többsége (82,4 %) férjhezmenési szándékát nyilvánította ki, ezen belül a többség jelenlegi partneréhez kíván férjhez menni. A házasságkötés tervezett időpontjára vonatkozó adatok azonban a szándékok komolytalanságát látszanak megerősíteni. A többség ugyanis még hozzávetőleg sem tudta megmondani a házasságkötés tervezett időpontját, s így a válaszokban vélhetően inkább a társadalmi elvárások, semmint a reális tervek tükröződnek.

További gyermek szülését a hajadon anyák kisebb arányban tervezik, mint a házasságban szült fiatalkorúak. A tervezett gyermekek száma is alacsonyabb, mint a házasságban szült anyák esetében. A házasságon kívül szült anyák családtervezési elképzeléseit erős fenntartásokkal kell kezelnünk. Kulturális háttérük, életmódjuk és védekezési magatartásuk ismeretében feltételezhető, hogy a tudatosság a későbbiekben sem fog szerepet játszani termékenységi magatartásukban. Valószínű – hazai és külföldi kutatási tapasztalatok alapján –, hogy ezek a fiatal anyák propagatív koruk végére az átlagost jóval meghaladó termékenységet és gyermekszámot fognak elérni.

Továbbtanulási terveik az igen alacsony iskolai végzettségük ellenére igen szerények. Magasabb végzettség megszerzésére mindössze 30 %-uk gondol, elsősorban azok, akiknél a szülőknek is magasabb iskolai végzettsége van, illetve azok a serdülők, akik a terhesség miatt középfokú tanulmányaikat kényszerültek megszakítani. A többség azonban elégedett az igen alacsony – gyakran az analfabétizmus határát súroló – végzettségi színvonallal, s ezen a helyzeten nem is kíván változtatni.

I. A FIATALKORÚ, HÁZASSÁGON KÍVÜL SZÜLŐ NŐK TÁRSADALMI-DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐI

A fiatalkorú, házasságon kívül szülő nők mintájába 950 személy került be. A minta követelményeinek megfelelően csak azok szerepelhettek ebben a csoportban, akik 18. életévüket még nem töltötték be. Kormegoszlásuk a következő volt:

Betöltött életkor (év)	Szám	Százalék
17	335	35,3
16	304	32,1
15	227	23,9
14	70	7,3
13	13	1,3
12	1	0,1
Átlagos életkor: 15,9	950	100,0

Ugyancsak a minta követelménye volt az, hogy a kiválasztott személyek valamennyien "nem házas" családi állapotúak voltak. Ennek megfelelően 99,5 %-uk hajadon családi állapotban szülte gyermekét, szerepelt azonban közöttük 4 elvált (egyikük 15 éves, hárman 17 évesek) és egy 16 éves özvegy nő is.

Előzetes elképzelésünk az volt, hogy a fiatalkorú terhességek összetevőit, jellegzetességeit vizsgálva ezzel az almintával elsősorban azokat a fiatal lányokat érjük el, akik igen korai életkorban kerültek rendkívül bizonytalan, megalapozatlan szexuális kapcsolatokba, s váltak "gyermeküket egyedül nevelő anyákká". Ez azonban a megkérdezetteknek csak relatíve kis arányáról, 29,1 %-áról mondható el egyértelműen. A többiek - legalábbis saját bevallásuk szerint - élettársi kapcsolatban élnek, 65,5 % együtt is lakik élettársával, 5,4 %-uknak pedig van ugyan élettársa, de nem laknak együtt.

A kérdéses alkalmából arra természetesen nem volt módunk, hogy ennek valóságtartalmát kontrolláljuk. Valószínű, hogy ezeknek a párkapcsolatoknak nagy része nem felel meg a hivatalosan is elismerhető élettársi kapcsolat jellemzőinek, hanem egyszerűen valamiféle kötetlen együttlakásról, együttéléstől van szó. A magas arány azonban kétségtelően elgondolkodtató, és azt sugallja (erről a kérdőív más részei alapján is meggyőződhattünk), hogy a fiatalkorú nők nagy része helyzetét, a tényt, hogy gyermeke van, természetesen fogadja, nem érzi magát egyedülállónak. Erről az ún. "élettársi kapcsolatok" egyéb objektív jellemzői is árulkodnak.

Az egyik jellegzetesség, hogy a bevallott élettársi kapcsolatok időtartama - a kérdezettek fiatal korához viszonyítva - relatíve hosszú: közel 70 %-uknál legkésőbb 15 éves korukban jött létre. Az élettársi kapcsolat létesítésének életkora és a kérdezőskor

(gyermekszüléskor) betöltött életkor között átlagosan 1,1 év telt el, de a "legidősebbeknél", a 17 éveseknél ez 2,4 év. (A kérdezettek 2,5 %-a nem tudta megmondani, hány éves korban kezdődött élettársi kapcsolatuk.) A 17 éves korban házasságon kívül szülő nőknek pl. 10 %-ot meghaladó aránya már 3-4 éve él együtt élettársával, így érthető, hogy ők magukat sokkal inkább "normális családban élő" anyának tartják, semmint szerencsétlenül járt, ún. "megesett lány"-nak.

Az élettársi kapcsolatok másik jellegzetessége, hogy fennállásukat valamiképpen a család is jóváhagyja. Erre utal az, hogy milyen sokan laknak élettársukkal és saját családjukkal (vagy a partner eredeti családjával) együtt. Összes megkérdezettünk 24,5 %-ának családja fogadta be a fiatalkorú lány élettársát a lakásba, 25,6 %-uk az élettárs rokonainál lakik együtt a párjával, "önállóan", kettesben a partnerrel "csupán" 12,8 %. (Ez az arány csak a 17 évesek körében magasabb valamivel.) A fiatal korban szülő nők (illetve élettársaik) esetében tehát kerek 50 %-uk szülei, rokonai "legalizálják" a fiatal pár kapcsolatát, akár oly módon, hogy azt normálisnak, természetesnek tartják, akár pedig kényszerűségből (lakásproblémák miatt) alkuszna meg a történetekkel, és valahogyan segíteni, támogatni kívánják a fiatalokat.

Itt szeretnénk megjegyezni, hogy az "élettársi kapcsolat" bevallása, minősítése kérdezettjeink egy kis részénél kimutathatóan nem egyértelmű. Kérdésünkre ugyan 65,5 % nyilatkozott úgy, hogy élettársával él együtt, ebből azonban 2,6 % nem tudott egyértelműen beszámolni arról, hogy milyen körülmények között: korábbi családjukkal laknak-e közös lakásban, vagy párjukkal külön. Összességében 24 fiatalkorú leányanya élt - elmondása szerint - egyedül, vagy intézeti háztartásban, vagy ún. "egyéb" körülmények között, ami mögött valamiféle "csövezés" sejthető: lakhelyüket változtatják, ott laknak - barátoknál, ismerősöknél -, ahol befogadják őket. Ezekben az esetekben természetesen az élettársi kapcsolat fogalma képlekenyebb, mint a ténylegesen együttlakóknál, inkább a kapcsolat érzelmi tartalmára utal, arra, hogy a fiatalkorú "valakivel összetartozó"-nak érzi magát: "együtt vannak" - ha nem is laknak közös lakásban.

Az élettársi kapcsolatoknak ez a lazább, csak kevésbé definiálható jellegzetessége azonban - hangsúlyozzuk - csak kevés esetben volt tettenérhető. Az adatok elemzése során inkább azt tapasztalhattuk, hogy ebben a szubpopulációban markánsan élnek (vagy öröklődnek) olyan normatívák, amelyek az igen fiatal korban létesített élettársi kapcsolatot és gyermekszülést természetesnek, magától értetődőnek tartják. Ezt erősíti az az adatunk, hogy kérdezettjeink többsége, 53 %-a cigány családokból származik, akik körében az élettársi kapcsolatban élő fiatalkorú lányok aránya igen jelentősen meghaladja az átlagost: 81 %-uk lakik közös lakásban élettársával, további 4 %-nak pedig - ha nem is laknak együtt - ugyancsak van élettársa. Közülük a 17 éves lányoknak - az átlagos 10 % körüli értékhez képest - több, mint 1/3-ánál már 3-4 éve tart az élettársi kapcsolat. Kétségtől, hogy a magas arányokban szerepet játszhatnak ún. szocializációs hatások, a hagyományok követése. Keveset tudunk azonban ennek az etnikumnak a társadalmi szokásairól és szabályairól, így a házasságon kívüli együttélések és gyermekszülés tényét igen nehéz lenne az általánosan használatos társadalomstatistikai és jogi nomenklatúrák szerint értelmezni. Az azonban igaz lehet, hogy a cigány családokból származó, élettársi kapcsolatban élő fiatalkorú anyák - és családtagjaik - nagy többsége az adott helyzetet társadalmilag természetesnek, normálisnak tartja. (A "saját", "eredeti" családba befogadott fiatal párok aránya is lényegesen - 15 százalékponttal - meghaladja az átlagost, bár ebben a feltehetően rosszabb lakásviszonyok is szerepet játszanak.)

A megkérdezettek 86 %-ának a kikérdezés időpontjában lezajlott szülése volt élete első ún. "szülészeti eseménye"; 14 %-uk már korábban is volt terhes, ez utóbbiak közel 40 %-a 14 éves kora előtt. Ebben természetesen az "idősebbek" vezetnek: a 17 éves korban házasságon kívül szülő nők csaknem 1/3-a számolt be korábbi terhességről. Az élettársi kapcsolatban élők körében a korábbi terhesség mintegy kétszerese a nem élettársi kapcsolatban élőkének (16,5 % - 8,7 %).

A korábbi terhességek 60 %-a (szám szerint 80) végződött élveszüléssel (ezek mintegy 1/3-ánál a gyermek kis súllyal született), ezt követi a művi terhességmegszakítások 24,1 %-os aránya, spontán vetélés 14,3 % volt, végül korábbi halvaszülés 1,5 % (2 eset). A korábbi terhességeknek azonban csupán 77 %-a származott a jelenleg szült gyermek apjától, 19 esetben volt egyértelmű, hogy az más partnertől származott, 12 esetben pedig nem tudtuk kideríteni, hogy ki az apa. Az élettársi kapcsolatban élő nőkre az átlagosnál nagyobb mértékben jellemző, hogy korábbi terhességük is a jelenlegi apától származott.

A mostani szülést megelőző, korábbi terhességek igen fiatal életkorban következtek be, ennek átlagos életkora 14,6 év. Azt azonban megállapíthattuk, hogy az élettársi kapcsolatban élő nők esetében az első teherbeesést valamivel gyorsabban követte az újabb - gyermekszüléssel végződő - terhesség, mint a nem élettársi kapcsolatban élők körében.

Minthogy a korábbi terhességek többsége is élveszüléssel végződött, következő lépésben a kérdezettek életben lévő gyermekszámát elemeztük. Kérdezettjeink 7,8 %-ának mostani szülését megelőzően már volt egy gyermeke, 0,5 %-uknak pedig kettő (egy közülük 15 évesen szülte harmadik gyermekét). A felvétel időpontjában lezajlott, valamint a korábbi szülések kimenetelével összefüggésben 11 olyan nőt kérdeztünk ki, akinek nem volt életben lévő gyermeke.

A kérdezettek életben lévő gyermekszámának átlaga így 1,08. Ez az átlag a 17 éves anyák körében természetesen magasabb: 1,12. Az előzőekből következően különbség van az élettársi kapcsolatban élő, illetve egyedülálló fiatalok anyák életben lévő gyermekszámában is: az előzőeknél ez 1,12, míg az utóbbiaknál 1,01. A második, illetve harmadik gyermekként világra jött újszülöttek 75 %-ának édesanyja származott cigány családokból.

A házasságon kívül szülő fiatalok anyákra az igen alacsony iskolai végzettség jellemző, e szempontból jelentősen elmaradnak a korosztályuknak megfelelő országos arányoktól. Az elvégzett osztályok száma mindössze 6,9 osztály. Egyáltalán nem jártak iskolába 30-an (3,2 %), 8,5 %-uk pedig legfeljebb 4 osztályt végzett.

Egész mintánknak 39,5 %-a a 8. osztállyal fejezte be tanulmányait, és a 15, 16 és 17 éves nők közül mindössze 14 % (az egész minta 12,6 %-a) gondolt csak továbbtanulásra. Ezeknek több, mint fele (8,5 %) szakmunkásképzőbe indult, 4 % szakközépiskolába, 1,5 % pedig gimnáziumba.

Az alacsony iskolázottság természetesen összefügg a vizsgált csoport korstruktúrájával is, hiszen - mint láthattuk - közel 9 %-uk legfeljebb 15 éves, vagy annál fiatalabb korú. Az elvégzett osztályok átlagos száma jellegzetesen különbözik az egyes évfázatokban:

13 évesek:	5,1 osztály
14 évesek:	5,7 osztály
15 évesek:	6,7 osztály
16 évesek:	7,0 osztály
17 évesek:	7,2 osztály

átlag: 6,9 osztály

A 8 osztálynál kevesebb végzettséggel rendelkező fiataloknál jelentősen - mintegy 10-15 százalékponttal - magasabb azok aránya, akik már korábban is voltak terhesek. Minthogy ezen terhességek kimenetele is jórészt gyermekszülés volt, ebben az iskolázottsági csoportban az életben lévő gyermekszámátlag: 1,17.

Külön figyelmet érdemel az igen fiatal korú (13-15 éves) anyák iskolázásának korai félbemaradása, hiszen önük - a gyermekszülés miatt - nem sok esély van már tanulmányaik folytatására, és legalább az általános iskola befejezésére. Különösen áll ez az igen korán kezdett élettársi kapcsolatokra. Így pl. akik 13 éves koruktól élnek ebben az életformában, azoknak több, mint 80 %-a nem jutott el a 8 osztály befejezéséig.

Az elvégzett osztályok csekély száma másrészt abból is adódik, hogy mintánknak több, mint fele cigány családokból származik, akiknél az iskolázottság az egész mintában tapasztalttól is lényegesen elmarad: az elvégzett osztályok átlagos száma itt mindössze 5,9.

Az általános iskolát összességében kérdeztjeink 47,8 %-a nem fejezte be, a továbbtanulni szándékozóknek is nagy része olyan, aki az iskolát félbeszakította (a 12,6 %-ból 11 %). A "legidősebbeknek", a 17 éves nőknek is csak igen kis töredékéről, alig 5 %-ukról mondható el, hogy szakmával rendelkeznek (ennyien tudták a szakmunkásképzőt befejezni a gyermekszülés időpontjáig). A tanulmányok megszakítását ugyanakkor sokan nem úgy élik meg, hogy ez a teherbeesés, a gyermekszülés miatt történt, mindössze 21,2 % tulajdonítja ennek az iskola félbeszakítását. A többiek tehát bizonyára egyébként is azt találták természetesnek, ha nem járják végig az általános iskolát, illetve a középiskolát-szakmunkásképzőt, illetve - talán - az élettársi kapcsolat létesítése miatt hagyták félbe a tanulmányokat. A "Jelenleg tanul-e" - kérdésünkre mindössze 25-en válaszoltak "igen"-nel, főként 16-17 évesek, akiknél már csak a szakmunkás vég bizonyítvány megszerzése van hátra.

Általánosságban elmondható tehát erre a csoportra, hogy mivel nincs megfelelő képzettségük, munkavállalás szempontjából is jelentős hátránnyal indulnak az életbe. Munkavállalásukat természetesen a terhesség, a gyermekszülés is gátolhatta. Igen magas - 73 % - körükben a munkaviszonyban nem álló, ún. "eltartottak" aránya, s csupán 27 % dolgozó. Ez természetesen az életkor növekedésével nagyobb, míg a 15 évesek 17,6 %-a, a 16 évesek 29,6 %-a, a 17 éveseknek már 37,6 %-a áll munkaviszonyban.

Elsősorban az élettársi kapcsolatban élő fiatalok nőkre jellemző, hogy nem vállalnak munkát, hanem az élettárs, illetve a család támogatására hagyatkoznak, mindössze 19 %-uk dolgozik, míg a nem élettársi kapcsolatban élőknek 44,3 %-a rendelkezik saját jövedelmmel is. A cigány családokból származó anyáknak - akik túlnyomó többsége élettársi kapcsolatot tart fenn - csupán 12,7 %-a dolgozik.

Minél korábbi életkorban kezdődött meg az élettársi kapcsolat, annál valószínűbb, hogy a fiatalok nő nem vállal munkát; korábban láthattuk, hogy egynél több gyermek elsősorban a régebben fennálló élettársi kapcsolatokban fordul elő, s az egymást gyorsan követő szülések nem teszik lehetővé, hogy a nő munkát vállaljon.

Az alacsony iskolázottsággal függ össze a munkaviszonyban álló fiatal anyák állománycsoportjának sajátos struktúrája is: 12,7 % betanított munkásként, 8,8 % segédmunkásként dolgozik, a szakmunkások aránya mindössze 1,9 %. Értelemszerűen ez a 17 évesek körében magasabb, megegyezve a szakmunkásképzőt elvégzettek arányával. Néhányan ún. szellemi munkát végeznek, vagy pedig a mezőgazdaságban dolgoznak. A munkaviszonyban állók 13,2 %-a második, 11,3 %-a pedig már a harmadik vagy többedik munkahelyén van.

Mintánk településtípus szerinti megoszlását vizsgálva az tűnik ki, hogy a házasságon kívüli szülések elsősorban a községekben élő fiatalok nőknél fordulnak elő: részarányuk - a tanyán élőkkel együtt - csaknem 64 %. Relatíve kicsi a fővárosiak részaránya, mintánkból mindössze 8,4 % él Budapesten. Minél kisebb városról van szó, annál inkább növekszik arányuk: míg Győr, Pécs, Szeged, Debrecen és Miskolc, az öt nagyváros összességében 3,5 %-kal, a megyei városok 6,3 %-kal, a kisvárosok pedig 18 %-kal képviselték magukat. Úgy tűnik tehát, hogy a jelenség elsősorban kisebb településeken, kisvárosokban, főként pedig a falvakban gyakori. (Még erőteljesebben áll ez a cigány családokból származó fiatal anyákra, közülük csupán 4 % lakik Budapesten, 71 %-uk pedig községekben.) A minta településtípus szerinti megoszlása nem tér el sem az egyes vizsgált korévek csoportjaiban, sem pedig a kérdezettek születéskori lakóhelyének településtípusa szerint. Ez utóbbi arra utal, hogy a vizsgált fiatal nők - rövid életük alatt - nemigen változtattak lakóhelyükön, legalábbis annak településtípusán. Csupán a jelenleg Budapesten lakók közt találtunk nagyobb arányban (35 %) olyanokat, akik nem a fővárosban születtek.

A minta, megyék szerinti megoszlásából a kis számok miatt nehéz lenne bármilyen következtetést levonni. Annyi kétséggkívül megállapítható, hogy a házasságon kívüli, fiatalok szülések gyakorisága Szabolcs-Szatmár, valamint Borsod-Abadúj-Zemplén megyékben lényegesen nagyobb, mint más megyékben, a cigány származású nőknél például több, mint egyharmada e két megye valamelyikében lakik. A minta településtípus szerinti megoszlását megyénként vizsgálva azt tapasztaltuk, hogy egy-két megyét szinte kizárólag községekben élő fiatal anyák képviseltek (pl. Heves, Nógrád, Szabolcs-Szatmár, Zala megyék esetében).

Érdekesnek tartjuk, hogy sem a korábbi terhességek, sem pedig az életben lévő gyermekszám szempontjából nincsen lényeges különbség a különböző településtípusokon élő fiatalok terhesség-történetében.

Számottevő különbségek vannak azonban az egyes településtípusokon élők iskolai végzettségében. A fővárosban és a legnagyobb városokban lakóknak csaknem egynegyede lépett középfokú iskolába vagy szakmunkásképzőbe az általános iskola befejezése után, arányuk az egész mintában tapasztaltnak a duplája. Ugyanakkor a községekben élők több, mint 50 %-ára az jellemző, hogy az általános iskolát sem fejezték be, 4,2 %-uk pedig egyáltalán nem járt iskolába. (Még rosszabbak ezek az arányok a mintánk nagyobbik felét kitevő, cigány családok fiatal korban szülő leányainál, közülük a községekben élők csaknem 1/3-a legfeljebb 5 osztályt végzett, iskolába 6 %-uk nem járt.) Az azonban független a településtípustól, hogy az iskoláikat megszakítók nagy része ezt a döntést nem a terhességnek és a gyermekszülésnek tulajdonítja.

A házasságon kívül szülő fiatalkorú anyák munkavállalásának szándékát és lehetőségeit - a településtípus szerint eltérő iskolai végzettségük mellett - feltehetően maga a lakóhelyük típusa, jellege is befolyásolhatja. A munkaviszonyban állók átlagosan tapasztalt 27 %-os aránya a fővárosban 51 %, a megyei városokban 30 %, a kisebb városokban 25 % és a községekben 24 %. Ez természetesen azzal is összefügg, hogy az élettársi kapcsolatok a községekben sűrűbben alakulnak ki, s - amint azt már említettük - élettársi kapcsolat fennállása mellett a fiatalkorúak kevésbé vállalnak munkát.

A lakáskörülményeket tekintve a nem házas anyák viszonyai eltérőek attól függően, hogy a megkérdezett élettársi kapcsolatban él-e vagy sem. Az élettársi kapcsolatban élő fiatal anyák túlnyomó többségét (57,9 %) - a házas fiatalkorú anyákhoz hasonlóan - a szülők fogadták be, s vagy a serdülő szüleivel, vagy az élettárs szüleivel élnek közös lakásban és közös háztartásban. Önállóan, csak az élettársával él az együttélők 20 %-a, vagyis az arányok csaknem azonosak a házas fiatalkorú anyáknál tapasztalt megoszlásokkal. Az élettársi kapcsolaton kívül gyermeket szült serdülők csaknem kizárólagosan szülői családban élnek, az egyedül (albérletben) élők és az intézeti háztartásban lakók aránya 3-3 %.

Mind a lakások komfortfokozatát, mind az egy szobára jutó személyek számát tekintve megállapítható, hogy a házasságon kívül szült nők igen rossz lakáskörülmények között élnek. A lakások igen zsúfoltak, egy szobában átlagosan 3 személy lakik együtt. Ez az arány éppen kétszerese az országos átlagnak és magasabb a házas fiatalkorú anyák almintájánál kiszámított átlagértéknél is (2,25 fő/szoba). A rossz lakáskörülmények elsősorban a cigány származású anyákra jellemzőek, akiknél 100 szobára 339 személy jut, míg a nem cigányok esetében 100 szobára 247 személy. Az igen zsúfolt lakások előfordulása ugyancsak a cigány származásúak körében gyakoribb, ahol a megkérdezettek 18 %-a élt olyan lakásokban, ahol egy szobára 5 vagy több személy jutott (ezen belül 5 % esetében nyolcnál több fő).

Hasonlóan kedvezőtlen kép rajzolódik ki a lakások komforttal való ellátottságát illetően is. A lakások túlnyomó többsége (60 %) komfort nélküli - a cigány származásúak esetében ez az arány 75 % - s a serdülő anyák mindössze 11 %-a él összkomfortos lakásokban. A nem házas anyák lakáskörülményeit összehasonlítva a házas fiatalkorú anyák lakáshelyzetével megállapíthatjuk, hogy bár mind a két almintába tartozó fiatal anyák az átlagosnál kedvezőtlenebb körülmények között élnek, de a hajadon anyák lakáshelyzete még a házas anyákéhoz viszonyítva is sokkal rosszabb. A komfort nélküli lakások aránya a nem házasok esetében több mint 60 %-kal magasabb, míg az összkomfortosoké 50 %-kal alacsonyabb.

A házasságon kívül gyermeket szült serdülő anyák lakáskörülményei tehát jól tükrözik a csoportra általánosan jellemző hátrányos helyzetet, kiegészítik azt a kedvezőtlen viszonyokat tükröző képet, amelyet a családi körülményeket jellemző társadalmi-demográfiai paraméterek alapján az előbbieken bemutattunk.

II. A SZÜLŐK TÁRSADALMI-DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐI

A házasságon kívül szülő, fiatalkorú nők többsége mögött viszonylag rendezett családi körülmények állnak: 63,4 %-uk édesapjával és édesanyjával nevelkedett, 16,5 %-uknál csak az anya, 3,6 %-uknál csak az apa jelentette a szülői kapcsolatot. Egyik édesszülője és annak új házastársa (vagy pedig élettársa) nevelte 9,2 %-ukat. Csak nevelőszülő mellett 2,8 %-uk nevelkedett, s 4,5 %-ról mondható az, hogy családi körülményeik meglehetősen ziláltak, tisztázatlanok.

Az összes megkérdezett 21,1 %-ának szülei elváltak, 2,8 %-uk szülei soha nem éltek együtt. Relatíve magas az aránya azoknak, akiknek egyik édesszülője (14,1 %), vagy pedig mindkettő (0,6 %) meghalt. Összesen 55 esetet találtunk, amikor a fiatalkorú édesanyja halt meg, ez az egész mintának csaknem 6 %-a. Az édesanya halála az érintettek igen fiatal korában történt, 21 esetben például 10 éves életkoruk betöltése előtt.

Az édesanyák mintegy 1/3-a legfeljebb 39 éves. Leszámítva azokat, akik nem ismerik édesanyjuk születési évét (ezek aránya 19,8 %), az édesanyák korcsoportos megoszlása a következő:

34 éves és fiatalabb	13,1 %
35-39 éves	29,1 %
40-44 éves	27,0 %
45-49 éves	16,0 %
50-54 éves	9,8 %
55 éves és idősebb	5,0 %
Összesen	100,0 %

A kérdezettek és édesanyjuk életkora között a nagyfokú adathiány miatt nem tudtunk összefüggést megállapítani.

Még kevesebben ismerik édesapjuk életkorát, ezek aránya 27,8 %, ez a cigány családokból származók körében még magasabb, 33 %. Az édesapa születési évét ismerők válaszai alapján az állapítható meg, hogy ők életkor szempontjából a 40-49 évesek korcsoportjában koncentrálódnak, és esetleges, ha ennél fiatalabbak vagy idősebbek.

A hiányos ismeretek miatt a szülők életkorát is nehéz egybevetni, mivel összesen 32 % azok aránya, akik vagy édesapjuk, vagy édesanyjuk, vagy pedig egyik szülőjük életkorát sem ismerik. Az ismeretekkel rendelkezők válaszai alapján ugyanakkor arra gondolhatunk, hogy bár a szülők nagy többsége a társadalmi szokásoknak megfelelően kötött házasságot oly módon, hogy az anya az apánál fiatalabb (de legalábbis azonos korú), az országos arányokat meghaladóan (8,3 %-uk esetében) a kérdezett édesanya - legalább 5 évvel - idősebb az édesapánál. Ez is arra utal, hogy bizonyos, a társadalmi konvencióktól eltérő viselkedésmódok ebben a rétegben intenzívebben érvényesülnek.

A szülők iskolai végzettségéről ugyancsak igen sokan nem tudtak beszámolni: 21,4 % édesapjának, 16,3 % édesanyjának iskolai végzettségét nem ismeri. Az informáltak vála-
szaiból az állapítható meg, hogy a szülők iskolázottsága rendkívül nagy mértékben marad
el az országos arányoktól. Különösen szembeötlő ez az iskolába nem jártak országoshoz
képest kiugróan magas, és a legalább 8, vagy annál több osztályt (évfolyamot) végzettek
lényegesen alacsonyabb arányaiban:

A kérdezettek szüleinek legmagasabb iskolai végzettsége és a 7 éves és
idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettségének országos adatai

(százalékban)

Legmagasabb iskolai végzettség	A 7 éves és idősebb népesség a legmagasabb iskolai végzettség szerint (1934. évi mikrocenzus alapján)		A kérdezettek szüleinek legmagasabb iskolai végzettsége	
	Nők	Férfiak	Anya	Apa
Nem járt iskolába	1,5	1,1	22,1	12,8
1-5 osztály	15,7	15,4	19,0	19,8
6-7 osztály	22,3	16,4	11,9	11,0
8 osztály	32,1	28,7	26,1	22,1
Szaktaniskola és szakiskola	6,4	16,5	2,0	1,9
Középiskola	17,1	14,6	2,3	1,9
Felsőfokú tanintézet	4,9	7,3	0,3	0,7
Adathiány	-	-	16,3	25,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

A kérdezettek szüleinek igen kedvezőtlen iskolázottsági adatait elsősorban a ci-
gány családok mintánkban való gyakori előfordulása magyarázza; a cigány családokban az
édesanyáknak 35 %-a, az édesapáknak 22 %-a nem járt iskolába.

A szülők életkora és iskolai végzettsége között azt a várható, de nem túl erősen
érvényesülő összefüggést találhatjuk, hogy a 45 éves és annál idősebb korú szülők eseté-
ben az iskolába nem jártak és a csupán 1-2 osztályt végzettek aránya még magasabb, míg
az iskolázottabbak - így például a szaktaniskola képesítéssel rendelkezők - inkább a fiata-
labb szülői csoportokban találhatók.

Az alacsony iskolázottság a szülők foglalkozási struktúrájára is rányomja a bélye-
gét. A kérdezettek 39 %-ának édesanyja háztartásbeli, 3 %-a nyugdíjas. A munkaviszonyban
álló édesanyák nagy része segédmunkás (a kérdezettek 26 %-ára ez jellemző), s a szak- és
betanított munkások aránya 16,7 %, szellemi foglalkozású csupán 3,8 %. (Tizenegyen nem
tudták megmondani, mivel foglalkozik édesanyjuk.) Szak- és betanított munkásként első-
sorban a fiatalabb korú anyák dolgoznak, a 40 évesnél fiatalabbaknak több, mint 1/3-a.

Az édesapák foglalkozásában hasonló tendenciák érvényesülnek - valamelyest eltérő
arányokkal. Legtöbbször segédmunkások (39 %), a szak- és betanított munkások ará-
nya az édesanyáknál tapasztaltnál lényegesen magasabb (26,7 %), 2,4 % szellemi foglalko-
zású. Az anyáknál idősebb korúak magasabb arányából következően 10,2 %-uk nyugdíjas,

1,9 % pedig foglalkozás nélküli. Figyelemre méltó azonban, hogy a kérdezettek közel 1/5-e nem tudja, apja mivel foglalkozik. A cigány családoknál az édesanyáknak több, mint fele háztartásbeli, az édesapáknak pedig 48 %-a segédmunkás.

Mintánkra általánosan jellemző, hogy a megkérdezettek magas gyermekszámú családokból származnak: 35 %-uknak öt, vagy ennél több testvére van (a cigány családokban az ilyen magas gyermekszámú szülők aránya 48 %); csupán 8 %-uk "egyke", és 14 %-nak van csak egy testvére. Az 5 és ennél több testvérrel rendelkezők aránya az édesanyák életkorával együtt jelentősen növekszik. A testvérek száma szorosan összefügg az édesanyák iskolai végzettségével is. Míg az egész mintára az jellemző, hogy az édesanyák 22 %-a nem járt iskolába, a 6 és többgyermekes családokban az iskolába nem járt anyák aránya 41,1 %-ra növekszik. Ugyanakkor már a 4 és 5 gyermekes családokban is (ezek együttes aránya az egész mintában 25 %) csak elvétve találunk olyan anyákat, akik 8 általánosnál több osztályt végeztek el.

Amint az várható, nagy különbség van a munkaviszonyban álló és háztartásbeli édesanyák termékenységeiben. Míg a háztartásbeliek több, mint 50 %-ának van 6 vagy több gyermeke, a munkaviszonyban álló anyák esetében a 2-3 gyermek a domináns. A legnagyobb gyermekszámú családok a községekben, elsősorban Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár megyékben találhatók, ahol a cigány családok is jobban koncentrálnak.

Hangsúlyoznunk kell, hogy - bár az általánosan ismert társadalmi hatások (mint amilyen pl. az iskolai végzettség, vagy a településtípus hatása az adott népesség foglalkozási struktúrájára és termékenységre) érvényesülnek az általunk vizsgált populáció összetételében is - a mintabeli arányok miatt ezek a hatások meglehetősen csekélyek. Összességükre inkább az jellemző, hogy bizonyos társadalmi hátrányok meglehetősen homogén módon jelentkeznek azokban a családokban, amelyekben a serdülőkorú leányok házasságon kívüli szülésére került sor.

III. SZOCIALIZÁCIÓS HATÁSOK; A SZÜLŐK ÉS A KÉRDEZETT FIATALKORÚ NŐK TÁRSADALMI-DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐINEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Az előzőekben áttekintettük a fiatalkorú, házasságon kívül szülő nők szüleinek családi állapotát, amely önmagában is jellemzi valamelyest a megkérdezettek családi hátterét. Teljes képet erről természetesen csak akkor kaphatunk, ha nevelkedésük körülményeit is megvizsgáljuk. Hiszen önmagában az a tény, hogy a szülők házasok és együttélnek, nem biztosíték még arra, hogy kiskorú gyermekük velük együtt élt, más oldalról pedig ha a szülők elváltak vagy megözvegyültek, akkor is lehetőséget biztosíthattak arra, hogy gyermekük velük együtt, megfelelő családi környezetben, családi légkörben nevelkedjék.

A nevelkedés körülményei iránt érdeklődve azt állapíthattuk meg, hogy a megkérdezettek 88,8 %-a születésétől kezdve kizárólag családi környezetben élt. Ez azonban csak mintegy 2/3-uk számára jelentette a mindkét szülővel való együttélést, elvált vagy özvegy szülők mellett közel egyötödük ún. "egyszülős" családban nevelkedett, a többiek pedig egyik édesszülőjükkel és annak új házastársával vagy élettársával.

Mint említettük már, a kérdezettek 22,7 %-ának szülei elváltak. Nagy többségük - az általánosan tapasztalt gyakorlatnak megfelelően - válás után édesanyjával maradt, akadtak azonban olyanok is (szám szerint 32 fiatalkorú), akiknél a szülők válása egyben a családból való kikerülést jelentette. Jellegzetes, hogy szinte mindegyiküknél relatíve fiatal (39 éves vagy fiatalabb) édesanya válásakor fordult ez elő, mögötte az sejthető, hogy az édesanya is új partnerkapcsolatra talált, s a fiatalkorú leány is önálló életbe (pl. élettársi kapcsolatba) kezdett.

A serdülőkorú anyák 11,2 %-a gyakorlatilag soha nem élt családban, saját édesszülő mellett. Ez az arány megháromszorozódik akkor, ha az édesanya meghalt (55 ilyen eset van), s még nagyobb az esély arra, ha az édesanya halála a fiatalkorú kisgyermek korában történt. Összességében a megkérdezettek 6,5 %-a töltötte gyermekéveit kizárólagosan, vagy pedig élete relatíve hosszabb periódusában nevelőotthonban, 4,4 % rokon családban, 1,7 % nevelőszülő mellett, 0,2 % (2 eset) pedig egyéb, tisztázatlan körülmények között. Körülbelül hasonlóak ezek az arányok az édesanya nevelkedési körülményeit illetően is: a fiatalkorúak 93 %-a tudja úgy, hogy édesanyja családban nőtt fel, 4 %-uk édesanyja gyermekkorát nevelőotthon vagy nevelőszülők mellett töltötte, 3 % pedig nem ismeri anyja nevelkedési körülményeit. A kis számok, valamint a "bevallási problémák" mellett is megpróbáltuk elemezni, vajon a nevelkedés kedvezőtlen feltételei azonosak-e az érintett édesanyáknál és leányaiknál. Valószínűleg igaz lehet, hogy a családi háttér nélkül nevelkedett édesanyák leányainál is valamivel nagyobb az esély a megfelelő családi élet nélkülözésére. Míg a kizárólag családban nevelkedett fiatalkorúak 5,3 %-ának édesanyja nőtt fel nevelőotthonban, nevelőszülőkkel vagy ismeretlen körülmények között, addig azok körében, akik családban soha nem éltek, a ziláltabb gyermekkorral jellemezhető édesanyák aránya 20,8 %-ra növekszik. Azoknál a fiataloknál pedig, akik életük hosszabb-rövidebb periódusát töltötték nevelőotthonban vagy nevelőszülőkkel, a hasonló helyzetben vagy ismeretlen körülmények közt felnövő édesanyák aránya 30 % körüli.

Elég nehéz arra következtetni, hogy a családi, nevelkedési körülmények "egzisztenciálisan" befolyásolták-e a fiatalok életpályáját: iskolázottságukat, munkába állásukat, hiszen - mint a korábbiakban ezt bemutattuk - mintánk e szempontokból meglehetősen homogén. Annyit azonban megállapíthattunk, hogy a legkevésbé iskolázottak között (azok közt, akik nem jártak iskolába, vagy legfeljebb 5 osztályt végeztek) gyakoribb az édeszülők (mindkettő, vagy egyik) hiánya. Ez azonban nem jelenti egyértelműen azt, hogy például az "együttélő szülők" ugyanakkor nagyobb esélyt biztosítottak volna gyermekük iskolázására. Ebben - úgy gondoljuk - "kettős" hatás érvényesül. Egyrészt a cigány családokban az együttélő szülők mellett sem jut el a többség a 8 általános befejezéséig. Más oldalról viszont az is valószínű, hogy a családból korán kikerülő, főként pedig nevelőotthonban (is) élő fiatalok egy része "rákényszerül" az iskolába járásra, esetleg szakma megszerzésére, illetve a munkába állásra.

Ami a munkavállalást illeti, eléggé jellegzetes, hogy a munkaviszonyban állók aránya magasabb, ha a fiatalok ún. "egyszülős" családban, vagy ziláltabb, pontosan nem tisztázható körülmények között nevelkedtek. Valószínűleg ezek azok a helyzetek, amikor égetően szükségessé válik, hogy ők sajátmaguk is önálló jövedelemmel rendelkezzenek.

A fiatalok anyák és szülei iskolázottsága között szoros kapcsolat van, annak ellenére, hogy mind a vizsgált, mind pedig a szülői populáció iskolai végzettsége igen alacsony. Két tendencia érvényesülését figyelhetjük meg. Az egyik, hogy a fiatalok iskolai végzettsége általában meghaladja a szülőkét (így pl. 210 fiatal nő édesanyja nem járt iskolába, míg ez a megkérdezettek közül csak 30-ról mondható el). Tekintsük át e szempontból először az édesanyák és leányaik iskolai végzettsége közötti összefüggést. (Meggjegyezzük, hogy ezt csak mintánk 84 %-ánál tudtuk elemezni, mivel 16 % nem tudja, hogy anyja mit végzett.)

Száz százaléknak tekintve az anya iskolai végzettségét ismerők összességét, 30 % esetében egyezik meg az anya és leánya által elvégzett osztályok száma, 59 %-ra az jellemző, hogy a leány több osztályt végzett, s csupán 11 % az anyánál alacsonyabban iskolázott leányok aránya. Ez utóbbinak feltehetően a serdülő igen fiatalkori teherbeesése a leggyakoribb magyarázata.

A másik, érvényesülő tendencia az, hogy ha a szülők iskolai végzettsége relatíve magasabb (legalább 8 osztályt, vagy annál többet végeztek), nagyobb az esély arra is, hogy leányuk befejezze az általános iskolát, esetleg tovább is tanuljon. Az édesanyák vonatkozásában ezt illusztráljuk a következő, összefoglaló adatokkal:

Az édesanyák és leányaik iskolázottságának összefüggései
(az anya iskolai végzettségét ismerők százalékában)

(N = 792)

A serdülőkorban szü- lő anyák legmagasabb iskolai végzettsége	Az édesanyák legmagasabb iskolai végzettsége				Össze- sen
	0 osztály	1-7 osz- tály	8 osztály	8-nál több osztály (évf.)	
0 osztály	2,9	0,4	1,2	0,0	1,3
1-7 osztály	68,0	51,5	19,0	6,8	43,4
8 osztály	28,1	39,1	57,3	36,4	41,6
8-nál több osztály	1,0	8,9	22,5	56,8	13,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A táblázat kellően érzékelteti a következőket:

- a) a populáció egészére (anyákra és leányaikra) egyaránt jellemző a törekvés ko-
runk általános követelményének, a 8 osztály elvégzésének megszerzésére;
- b) az elmaradott, analfabéta, vagy csak néhány osztályt végzett anyák mellett lé-
nyegesen nagyobb az esély arra, hogy leányaik is hasonló helyzetből indítják
önálló életüket;
- c) a relatíve kis számok ellenére is elmondható, hogy az édesanya magasabb isko-
lázottsága példa, ösztönző a leányok számára. Azon kevesekre, akik kérdezette-
ink közül 8-nál több osztályt végeztek (109 eset) az jellemző, hogy többségük-
nek (75 %-uknak) édesanyja is legalább 8, vagy annál több osztályt (évfolya-
mot) végzett.

Az édesanyákéhoz hasonló módon alakul az édesapák iskolai végzettségének a leányok
iskolázottságára gyakorolt hatása is. Ezt mutatja be az előzőhöz hasonló táblázat, ame-
lyet ugyancsak az apjuk iskolai végzettségét ismerők (az egész minta 75 %-a) százaléká-
ban mutatunk be.

Az édesapák és leányaik iskolázottságának összefüggései
(az apa iskolai végzettségét ismerők százalékában)

(N = 712)

A serdülőkorban szü- lő anyák legmagasabb iskolai végzettsége	Az édesapák legmagasabb iskolai végzettsége				Össze- sen
	0 osztály	1-7 osz- tály	8 osztály	8-nál több osztály (évf.)	
0 osztály	5,0	1,0	0,5	1,2	1,5
1-7 osztály	71,3	51,4	30,0	10,2	43,4
8 osztály	22,7	40,8	50,5	46,6	41,3
8-nál több osztály	1,0	6,8	19,0	42,0	13,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A két táblázatot (anyák + apák iskolázottságának hatása) összehasonlítva egymással az adatok azt sejtetik, hogy azokban az esetekben, amikor az apa (is) igen alacsony végzettséggel rendelkezik, talán még erőteljesebben érvényesül az a "visszahúzó" szülői hatás, amely a gyermek megfelelő iskolázására is kevés esélyt teremt. E "visszahúzó" hatásban tehát - mintha az apa szerepe lenne dominánsabb. Ami azonban a másik pólust illeti: talán éppen a férfi népesség általánosan is jobban elfogadott, relatíve magasabb iskolázottsági szintje eredményezi azt, hogy a leányok magasabb iskolák felé orientálódásához inkább az ad nagyobb indítékot, lökést, ha az édesanya is képzettebb.

Az elmondottakkal egybevág, hogy a szülők foglalkozása és a kérdezettek iskolai végzettsége közötti összefüggések is.

Az egyik lényeges hatás az, hogy a munkaviszonyban álló édesanyák (akik általában iskolázottabbak is) lényegesen jobban "inspirálják" leányaikat a minél több osztály elvégzésére, mint a háztartásbeli anyák:

A serdülőkorban szülő leány iskolai végzettsége	Az édesanya	
	munkaviszonyban áll	eltartott (háztartásbeli)
	(N=442)	(N=367)
0-7 osztály	35,7 %	58,9 %
8 osztály	43,2 %	36,5 %
8-nál több osztály	21,1 %	4,6 %
Összesen	100,0 %	100,0 %

A másik hatás a szülők foglalkozása, munkaköre és leányaik iskolázottsága között tapasztalható: a szakképzettebb (tehát több iskolát igénylő) munkát végzők, az "elitebb" munkaköröket betöltők gyermekei nagyobb, a segédmunkát végző szülők gyermekei pedig lényegesen kisebb ösztönzést kaptak a tanuláshoz.

A munkaviszonyban álló szülők foglalkozása és leányuk iskolai végzettsége közötti összefüggések

(százalékban)

A serdülőkorban szülő leány is- kolai végzett- sége	A p a			A n y a		
	f o g l a l k o z á s a					
	szelle- mi (N=23)	szak- és betanított munkás (N=254)	segéd- munkás (N=371)	szelle- mi (N=236)	szak- és betanított munkás (N=159)	segéd- munkás (N=247)
1-7 osztály	13,0	26,4	58,5	11,1	23,3	47,8
8 osztály	43,5	50,4	35,9	36,1	54,7	37,7
8 osztálynál több	43,5	23,2	5,6	52,8	22,0	14,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A szülők relatíve magasabb iskolai végzettségének, illetve nagyobb szakképzettségének kedvező hatása azonban mintánknak csak meglehetősen kis részénél érvényesül. A vizsgált fiatal anyák nagy többségére inkább az érvényes, hogy a szülők túlnyomórészt alacsony iskolázottsága és ezzel együtt a munkamegosztásban elfoglalt helyük determinálja leányaik ugyancsak csekélyebb esélyeit az önálló élet elindításához.

Kevésbé ilyen markánsak az összefüggések a szülők iskolázottsága és foglalkozása, valamint aközött, hogy a fiatal korban szülő anyák munkaviszonyban állnak-e, illetve mi a foglalkozásuk. Ez elsősorban abból adódik, hogy kérdezetteink 73 %-a eleve "eltartott" státusú. Ez az arány mégis - a magasabban iskolázott szülők mellett - akár 40-50 %-ra is lecsökken. Mögötte egyrészt annak hatására gondolhatunk, hogy az iskolázottabb szülők gyermekei között többen vannak, akik több osztályt elvégeztek, például szakmunkásképzőbe is jártak, akik tehát "jobban" tudtak elhelyezkedni, másrészt pedig arra, hogy az iskolázottabb szülők jobban átlátják, hogy gyermeket váró leányuk szociálisan kedvezőbb helyzetbe kerül, ha dolgozik. A munkaviszonyban álló fiatal nők konkrét foglalkozásának nagyfokú egybeesése szüleik foglalkozásával abból következik, hogy alacsony iskolázottságukból adódóan mindkét populáció (szülők és gyermekeik) főként segéd- és betanított munkára alkalmazható.

A szocializációs hatások egyike lehet az is, hogy vajon az igen fiatal korban kezdett szexuális élet és gyermekszülés mennyire "hasonlít" a családban tapasztalthoz, szorosabban az édesanya magatartásához. Ezt annak útján is megkíséreltük elemezni, hogy megállapítottuk: mennyi idős volt a kérdezettek édesanyja, amikor első gyermekét szülte. A testvérek születési évének hiányos ismerete miatt ezt igen jelentős részüknél, az egész minta 25 %-ánál nem lehetett megállapítani. A minta 3/4 részénél azonban azt találtuk, hogy az édesanyák jelentős hányada, közel 30 %-a ugyancsak tinédzser-korban szült először, további 33 %-uk pedig 18-20 éves kora között. Az általános társadalmi szokások szerint is "későinek" tartott, 31 éves, vagy idősebb korban történő első szülés az édesanyáknak csak töredékénél, 2 %-uknál fordult elő. A tinédzser-korban első ízben szülő édesanyák aránya a cigány családoknál még magasabb, meghaladja a 40 %-ot. Az igen fiatal korban lezajlott első szülés gyakoribb akkor, ha az édesanya egyáltalán nem, vagy igen alacsonyan iskolázott, illetve ha eltartott (háztartásbeli). Kétségtől megállapítható tehát, hogy a vizsgált fiatal anyák közel egyharmadánál - képletesen szólva - a korai gyermekszülés az édesanya "mintájára" történt. (Annak alapján, hogy a testvérek születési évét nem ismerők zöme magas gyermekszámú családokból származik, feltételezzük, hogy ez az arány ezekben az esetekben is hasonló lehet.)

A korábbiakban már szó volt arról, hogy a vizsgált fiatal nők családjára a magas gyermekszám (testvérszám) volt jellemző. Amint az várható, a 18 éves kor alatt első ízben szülő édesanyák termékenysége az átlagosan tapasztalt magas szintet is jelentősen meghaladja. A 6 és több gyermekes édesanyák egész mintában észlelt 34,5 %-os aránya 46,5 %-ra emelkedik azok körében, akik első gyermekük születésekor még nem töltötték be a 18. évüket, az "egykek" aránya viszont magasabb, ha az édesanya első ízben 30 éves kora körül szült. (A magasabb testvérszám viszont gyakoribb a 17 éves kérdezettek között, amit úgy is értelmezhetünk, hogy a 12-14 éves korban szülő serdülők esetében esetleg még további testvérek megszületése is lehetséges.)

A gyermekszámot (testvérszámot) a szülők családi állapotával egybevetve az állapítható meg, hogy 4,5 vagy ennél is több édestestvér mellett az átlagosnál (61,4 %-nál) is gyakoribb, hogy a szülők házasként együttélnek (70,4 %). Az elvált szülők átlagosan

tapasztalt 21 %-os aránya ugyanakkor jelentősen megnövekszik az "egykék" esetében (50,7 %), vagy ha csupán két testvér van (37 %).

Az általánosan tapasztalt magas testvérszámot növeli, hogy a megkérdezettek mintegy 15 %-ának mostohatestvére is van, olykor nem is egy: közülük 7 % az egy, 4 % a két, 2 % a három, és 1-1 % a négy, illetve öt és annál több mostohatestvérrel bírók aránya.

Végül a különböző, lehetséges szocializációs hatások sorában azt vizsgáltuk meg, hogy a fentiekben bemutatott tényezők vajon befolyásolták-e a házasságon kívül szülő fiatal nőket az élettársi kapcsolat korai megkezdésében.

Bár általánosan jellemző a vizsgált fiatal anyákra az élettársi kapcsolat formájának elterjedtsége, kialakulására még nagyobb az esély akkor, ha egyik, vagy mindkét szülő meghalt (ekkor 74 %-ra nő meg az élettársi kapcsolatban élők aránya), vagy ha a kiskorú szülei soha nem éltek együtt, illetve a kérdezett nem tud a szüleiről (ezekben az esetekben 78 %-uk kezd élettársi kapcsolatba).

Nincsen számottevő kapcsolat az élettárssal együttélés és a nevelkedés körülményei között: az élettársi kapcsolatokban élők aránya nagyjából azonos, akár kizárólag családban, akár pedig családon kívül nevelkedett a kérdezett. Az édesanya hiánya azonban valamivel több fiatalkorút indít élettársi kapcsolat létesítésére: a "csak apával" nevelkedett leányok 70,6 %-a, a nevelőszülők mellett felnővők 77,8 %-a él élettársi kapcsolatban.

A szülők családi állapota, a nevelkedés körülményei kevésbé befolyásolják a kiskorú magatartását akkor, ha az élettársi kapcsolatot rendkívül fiatalon - 15 éves koráig - megkezd. Az élettársi kapcsolatba "csak" 17 éves korban lépőknél gyakoribb az, hogy a szülők együttélésében vagy családi állapotában bekövetkezett hirtelen és kedvezőtlen változások járulnak hozzá döntésükhöz. Azt gondoljuk, közel állhat a valósághoz, hogy a korábbi életkorban létesített élettársi kapcsolatok nagy részénél ezt az életformát a fiatalok is és szüleik is természetesnek, a szokások, hagyományok követésének tartják, s inkább az "idősebb" - 16, főként pedig 17 éves - korban létrejött kapcsolatoknál adhat lökést egy-egy váratlanul bekövetkező, olykor sorsdöntően kedvezőtlen családi esemény (mint pl. szülők válása, szülők halála) ehhez az életformához. Lehetséges, hogy ilyen indítékok nélkül az "idősebbek" egy része nem kívánt volna élettársi kapcsolatba "menekülni".

E kétfajta motiváció megkülönböztetése mellett szól az is, hogy igen fiatal (13-15 éves) korban megkezdett élettársi kapcsolatok gyakoribbak, ha a fiatalok édesanyja is fiatal (34 éves vagy kevesebb), vagy ha a szülők alacsony iskolázottságúak, míg az élettársi kapcsolatot "csupán" 17 éves korban létesítők, vagy pedig a nem élettársi kapcsolatban élő fiatal anyák körében gyakoribb, hogy édesanyjuk idősebb, illetve szüleik képzetesebbek.

Az igen korai életkorban létesült élettársi kapcsolat bizonyos rétegekben való "konvencionálissá" válását mutatja az is, hogy a 13-15 éves korukban már élettársi kapcsolatban élő kiskorúak 48,2 %-os aránya 10 százalékponttal megnövekszik azoknál, akiknek édesanyjuk is tinédzser korban szült először.

Mindez természetesen együttjár azzal is, hogy elsősorban az igen korai életkorban élettársi kapcsolatot létesítő lányok származnak a magas gyermekszámú családokból. A 6 és több gyermekes édesanyáktól származó serdülők - átlagosan tapasztalt - 34,8 %-os aránya 40 %-nál magasabb, ha a serdülő élettársi kapcsolata 13-15 éves kora között jött létre. (Ugyanakkor az "egykék" aránya azoknál magasabb, akik "csak" 17 éves korukban kötötték össze életüket valakivel.)

Az elmondottak alapján nagyon valószínűnek tarthatjuk, hogy a házasságon kívül, élettársi kapcsolatban 18 év alatt szülő nők mintájával egy olyan populációt értünk el, amely az elkövetkező évek sokgyermekes, ún. "nagy családjainak" - mind a családi indíttatás, mind az iskolázottság, mind a munkavégzés szempontjából - meglehetősen hátrányos helyzetben lévő csoportját jelenti majd.

IV. A GYERMEK APJÁNAK TÁRSADALMI-DEMOGRÁFIAI ADATAI

Az élettársi kapcsolatok elterjedtségével is összefügg, hogy a megkérdezett fiatalok túlnyomó többsége (93,5 %-a) azt válaszolta: ismeri gyermeke apjának legfőbb adatait (bár részletesebb érdeklődésünk után kiderült, hogy ezek az ismeretek esetenként elég hiányosak). Mindössze 5,8 % adta azt a választ, hogy nem tud ezekről az adatokról - a kis szám ellenére is elgondolkodtató, hogy egyáltalán vannak olyan kiskorúak, akik gyermekük apjáról "semmit" nem tudnak - sem életkorát, sem foglalkozását, sem családi állapotát -, illetve 0,7 % (7 eset) azt sem tudja, kitől származik a terhessége. Az adatok nem ismerete inkább a városokban élő lányoknál fordult elő; községekben élő, illetve cigány családokból származó válaszadóinknál - akik közül többen tartják "élettársuknak" gyermekük apját - csak esetlegesen.

Partnerének, gyermeke apjának születési évét 90 % ismerte. Ezek közel 40 %-ánál az apa is igen fiatal, nem töltötte még be a 20. évét, további 43 %-uk 20-24 év közötti, 11 % 25-29 éves, 6 % pedig ennél idősebb. Közöttük 23-an vannak, akik 15-16 éves koruk között váltak apává.

Az apák családi állapotával gyakorlatilag valamennyi válaszadónk tisztában van, hiszen ez alapvetően szabja meg saját, jövőbeli helyzetüket is. (Ez alól csak a fentebb jelzett 5,8 % kivétel, továbbá az a hét személy, aki nem tudja, ki gyermekének apja.) A partnerek fiatal korstruktúrájával is összefügg, hogy mintegy 90 %-uk nőtlen (arányuk a cigány származású fiatal anyák esetében ennél is magasabb), a házas, illetve elvált családi állapotú apák aránya azonos (4,8 % - 4,8 %), s mindössze 3 özvegy van közöttük. (Az élettárs-férfiak között a "nem házások" aránya kismértékben magasabb /91,7 %/, a házasoké pedig alacsonyabb /3,6 %/ az egész mintában tapasztaltnál.)

Az igen fiatal (20 év alatti) apák aránya lényegesen magasabb - 50 % körüli -, ha a fiatalok női életkora 13-15 év között van. Ezzel függ össze, hogy a "legidősebb" (17 éves) lányok kerültek gyakrabban kapcsolatba az idősebb korú, házas, illetve elvált családi állapotú férfiakkal. Ugyancsak gyakoribb, hogy ez utóbbi férfi-csoportok azok, akikel Budapesten, illetve a nagyobb városokban kerültek a fiatalok szexuális kapcsolatba. Végül a kérdezettek iskolai végzettsége és a partner családi állapota összefüggéseiből az állapítható meg, hogy házas, illetve elvált férfiaktól származó terhességek inkább akkor fordulnak elő, ha a fiatalok női iskolázottság, 8 osztály után még tovább is tanult.

Az élettársi kapcsolat elé elvileg akadályt gördíthet, ha a gyermek apja még iskolába jár. A gyermekszülés idején még iskolába járó apák aránya azonban elenyésző, mindössze 2 %, lényegesen alacsonyabb, mint azt a partnerek korstruktúrája indokoltá tenné. (Öt esetet mégis találtunk, amikor a férfi-élettárs iskolai tanulmányokat folytat.)

Ami a partnerek iskolai végzettségét illeti, az - jóllehet meghaladja mind a kérdezett nőknek, mind pedig azok szüleinek iskolázottsági szintjét - mégis meglehetősen alacsonynak mondható, az elvégzett osztályok átlagos száma körülbelül 8,0. Az iskolába nem jártak aránya ugyan töredéknyi (2 %), 27,6 %-uk azonban nem végezte el a 8 általánost.

Általános iskolai végzettsége 40,7 %-nak van. Középiskola vagy szakmunkásképző néhány osztályát 8,8 %-uk végezte, 2,3 % érettségizett, 18 %-nak szakmunkás bizonyítványa van. Egyetemre csak 0,6 % járt, diplomás egy van közöttük. A cigány családokból származó fiatalok partnereinek iskolai végzettsége a mintában tapasztalt, átlagos szinttől elmarad: 8 általános után csupán 13 %-uk tanult tovább, ebből 11 % szakmunkásképzőben.

A partnerek által elvégzett osztályok (évfolyamok) átlagos száma igen jelentősen szóródik a fiatal anyák iskolai végzettsége szerint. A 0-7 osztályt végzett nők partnerei átlagosan 6,9; a 8 osztályt végzettek partnerei 8,7; a 8-nál több osztályt végzettek partnerei pedig 9,7 osztályt (évfolyamot) fejeztek be. (A kis számok ellenére is érdemes megjegyezni, hogy az iskolába járó partnerek átlagosan tapasztalt, 2 %-os aránya 15 % akkor, ha a fiatal anya gimnáziumba, vagy szakközépiskolába, és 5-6 % körüli, ha szakmunkásképzőbe is járt. A házasságon kívüli serdülőkorban történő szüléseknek tehát van egy olyan - marginális, töredéknyi - része, amely mögött diák-kapcsolatokat sejtethetünk. A kutatás más vonatkozásaiból - a művi terhességmegszakítással végződő serdülőkorú terhességek vizsgálatából - tudjuk, hogy az ún. diák-kapcsolatokból származó terhességek főként művi AB-val fejeződnek be. Azok a "rendkívüli" esetek, amikor ilyen kapcsolatot gyermekszülés követ, inkább a terhesség késői észrevétele, a késői orvoshoz fordulás miatt következhetnek be. (Ezzel a későbbiekben részletesen foglalkozunk.)

Az alacsony szám ellenére is elgondolkodtató, hogy 60 fiatal nő nem tudja: gyermeke apja dolgozik-e vagy sem. (Ez a szám növekszik azokkal, akik nem tudják, kitől származik terhességük.) Az pedig szinte érthetetlen, hogy az élettársi kapcsolatban élőknek is 2 %-a nem tud arról: dolgozik-e társa, illetve mi a foglalkozása. Az ismeretekkel rendelkezők 91,5 %-a tudja úgy, hogy gyermekének apja dolgozik (ez az arány az élettársaknál 95 %), 2,7 % partnere sorkatona, 2,1 % iskolába jár, 1,5 % börtönbüntetését tölti, 0,6 % rokkantnyugdíjas, az egyéb okból nem dolgozók aránya 1,2 %, s végül 0,3 % (3 eset) tudja úgy, hogy partnere foglalkozás nélküli. (Érdemes megjegyezni, hogy a férfiak bizonytalan egzisztenciája - börtön, foglalkozásnélküliség - sűrűbben fordul elő, ha idősebbekről, 25-30 év közöttiekről van szó.) Az informálatlan serdülőkorú anyák, valamint a bizonytalan egzisztenciájú partnerkapcsolatok (börtön, foglalkozásnélküliség) alapján az mondható, hogy a vizsgált esetek 12 %-ában teljesen biztosra vehetjük, hogy a megszületett gyermek életéhez - legalábbis annak kezdetén - az alapvető feltételek sincsenek biztosítva. Ez az arány valószínűleg magasabb; az a tény, hogy a gyermek apja dolgozik, önmagában még nem biztosíték arra, hogy a gyermeket, az "új családot" magáénak fogja tekinteni. (E problémával később részletesebben foglalkozunk.) Kétségtől azonban, hogy a fiatal nők gyakrabban vállalnak munkát akkor, ha partnerük egzisztenciálisan bizonytalan, vagy ha nem ismerik annak foglalkozását, s az eltartottak aránya dolgozó-, vagy sorkatona-partner mellett haladja meg kissé az átlagosat. Másként szólva: a munkaviszonyban álló, dolgozó élettárs az, aki a fiatalok számára valamiféle biztonságot teremtet, aki mellett "nem kell dolgozniuk".

A munkaviszonyban álló apák (az egész minta 85 %-a) zöme - iskolai végzettségének megfelelően - segédmunkás (45 %) - ez az arány még magasabb a községekben; a szakmunkások aránya 23,6 %, betanított munkásként 19,4 % dolgozik (a szak-, és betanított munkások együttes aránya a fővárosiak közt a legnagyobb), 8,7 %-uk a mezőgazdaságban dolgozik, 1,7 % szellemi foglalkozású, 1,6 % pedig alkalmi munkavállaló. A cigány családokból származó anyák partnereinek nagyobb aránya (89 %-a) áll munkaviszonyban - ez egybeesik azzal, hogy az élettársi kapcsolathoz (amely e csoportban gyakoribb) legalább az egyik félnek jövedelemmel kell rendelkeznie. Körünkben a segédmunkások túlsúlya a jellemző (60 %).

Mindössze 214 olyan partnerkapcsolatot találtunk, amelyben a férfi is és a nő is dolgozik. Leggyakoribb az, hogy segéd munkás vagy mezőgazdasági fizikai foglalkozású partner mellett a fiatal korú nő nem dolgozik (ekkor 86,6 % az eltartottak aránya), míg ha a partner szak-, vagy betanított munkás, az eltartottak aránya csupán 60 %. Ha mindkét fél dolgozik, 30 %-uk foglalkozása esik egybe, ami a betanított-, és segéd munkások mindkét népesség gazdaságilag aktív részében tapasztalt gyakori előfordulásaiból következik. Hasonlóak a tendenciák akkor, ha a fiatal korúak partnereinek, valamint édesapjának foglalkozását vetjük egybe: az a leggyakoribb, hogy mindketten segéd munkások. Ha azonban az édesapa szak-, vagy betanított munkás, nagyobb esély van arra, hogy leánya ugyancsak szak munkás partnerre talál. (A szak munkás partnerek 20 %-os aránya ezekben az esetekben 34 %-ra növekszik meg.) Az egész mintába 15 % körüli az alkalmi munkavállalók, a nem dolgozók, az ismeretlen egzisztenciájú partnerek aránya. Ez jelentősen magasabb akkor, ha az édesapa (is) foglalkozás nélküli (39 %), vagy ha a kérdezett nem ismeri édesapjának foglalkozását (23 %). Azt mondhatjuk tehát, hogy a serdülő korú lányok kapcsolatteremtéseiben a szülők - ezen belül az apa - egzisztenciális helyzete, státusa eléggé meghatározó.

V. A MEGISMERKEDÉSTŐL A GYERMEKSZÜLÉSIG – A KAPCSOLAT ALAKULÁSA

Partnerével, leendő élettársával a kérdezettek legtöbbször szórakozóhelyen ismerkedett meg (38,1 %), 17 %-uk családi kapcsolatok, 12,5 % pedig szomszédsági kapcsolatok révén. Viszonylag gyakori még az utcán, járművön ismerkedők aránya (11,5 %). Kisgyermek korától fogva 8,6 % ismerte jövőendőbeli gyermeke apját.

Az alacsony iskolázottság, illetve az "eltartott"-státus elterjedtsége következtében csak keveseknél vált az ismerkedés színterévé az iskola (5,4 %), illetve a munkahely (5,3 %). A többiek egyéb helyeken ismerkedtek (0,6 %), vagy nem emlékeztek arra, hogy hol ismerkedtek meg. A cigány családokból származó lányok között – bár ugyancsak első helyen áll – valamivel alacsonyabb a szórakozóhelyen ismerkedők aránya (33 %), ugyanakkor 36 %-uk családi vagy szomszédsági kapcsolatok révén találkozott első ízben partnerével.

A megismerkedés színterei nem különböznek lényegesen a kérdezettek koréve szerint. Iskolai végzettségük azonban már nagyobb mértékben befolyásolja a találkozás, a megismerkedés lehetőségeit. A kisgyermekkorú, valamint a családi és szomszédsági kapcsolatokból létrejövő ismeretségek aránya az iskolába nem járt, vagy csak néhány osztályt végzetek körében sokkal nagyobb, mint a többiekénél, míg a szórakozóhely, a munkahely, illetve iskola azoknál játszott nagyobb szerepet, akik 8 osztály után tovább is tanultak. Ami az iskolai megismerkedést illeti, arányuk az egész mintában 5 %, de pl. a szakmunkástanulók körében 18 %.

A megismerkedés helyét természetesen a serdülők státusa is megszabja. A szórakozóhely mint a partnerrel való első találkozás színtere a munkaviszonyban állóknál 45 %-kal áll az első helyen, az eltartottaknál azonban "csak" 35 %-kal – ez utóbbiak közt értelemszerűen többen vannak, akik családi, szomszédsági kapcsolatokban találkoztak párjukkal. Más oldalról, a munkaviszonyban álló fiatal nők egész mintában tapasztalt 27 %-os aránya 58 %-ra növekszik azoknál, akik munkahelyükön találkoztak első ízben partnerükkel.

A megismerkedés színtere kismértékben változik attól függően is, hogy a megkérdezetteknek milyen életkorú férfiakkal volt módjukban leggyakrabban megismerkedni. Természetesen nagyobb esély van arra, hogy a partner is fiatal – 20 év alatti – lesz, ha a megismerkedés iskolában történt, míg a munkahely az idősebb (30 év körüli) férfiakkal való ismerkedésre kínált több lehetőséget. Érdekes, hogy a családi kapcsolatok is gyakran hozzák össze a serdülőket idősebb férfiakkal: az ilyen ismeretségi források átlagos 17 %-os aránya 20 % feletti, ha a partner 30 éves vagy idősebb.

Ami a férfiak munkaviszonya és a megismerkedés helye közti összefüggést illeti, azt állapíthattuk meg, hogy a szórakozóhely a dolgozó férfiak esetében – ha első helyen is van – súlyában kissé az átlagos alatt marad, és nagyobb szerepet kapnak az egyéb színterek, míg a még iskolába járó, vagy egyéb okból nem dolgozó férfiakkal inkább szórakozóhelyen ismerkedtek meg kérdeztetteink.

A megismerkedések helyének településtípus szerinti elosztásait vizsgálva első pillantásra talán meglepőnek tűnhet, hogy szórakozóhelyeken gyakrabban ismerkedtek meg partnerükkel a községekben élő serdülőkorúak, mint a városiak, hiszen a városok jobban ellátottak ilyen lehetőségekkel. Ennek azonban az a magyarázata, hogy a 8 általános után továbbtanulók, illetve a munkaviszonyban álló fiatalok sűrűbben találhatók a városokban, ahol az iskola és a munkahely is lehetőséget teremt számukra az ismerkedésre.

Végül elemeztük azt is, hogy az élettársi kapcsolattá váló ismeretségek színhelyei vajon különböznek-e valamiben vagy sem. Jelentős különbséget találtunk a szórakozóhely szerepében: míg az élettársi kapcsolatok esetében a partnerek megismerkedéseinek 35 %-a történt ilyen helyeken, a nem élettársi kapcsolatban élők 45 %-a találkozott ily módon jövőre gyermeke apjával. Az élettársi kapcsolatban élők esetében nagyobb szerepet kaptak viszont a gyermekkori ismeretségek, a család, illetve a szomszédság közvetítései.

A munkahelyen kötött ismeretségek fele vált csak élettársi kapcsolattá.

A jövőbeli élettársal való megismerkedés színtere szerint is különbözhet, hogy az élettársi kapcsolat hány éves korban kezdődött. Azokban az esetekben, amikor megkérdeztünk 17 éves korban léptek csak élettársi kapcsolatba, valószínűbb, hogy ez az ismeretség szórakozóhelyről származik, s minél fiatalabban választották ezt az életformát, annál gyakoribb, hogy az ismerkedés családi, szomszédsági közvetítéssel történt.

A megismerkedést igen gyorsan követte az úgynevezett "együttjárás": 63,4 % esetében a megismerkedéstől számítva egy hónapnál rövidebb idő telt csak el, további 11,2 %nál legfeljebb 2 hónap. A kérdezték 10 %-a időpontot sem tudott mondani. Úgy tűnik, hogy túlnyomó többségük számára gyakorlatilag ez a két fogalom (megismerkedés - együttjárás) szinte nem is válik szét, ugyanazt jelenti. Főként akkor telt csak el több idő az együttjárás megkezdéséig, ha az ismeretség régebbi keletű, kisgyermekkorból származik. Ha a megismerkedés szórakozóhelyen történt, "idősebb" (25 vagy több éves) férfiakal, vagy ha a megkérdezt 16-17 éves, csak elvétve akadt olyan eset, hogy a megismerkedés és az együttjárás kezdete között egy hónap, vagy ennél hosszabb idő telt volna el.

Valamivel jobban széthúzódik az idő az "együttjárás" kezdete és az első szexuális együttlét között, bár általánosan jellemző, hogy az ismeretséget kötött fiatalok között a szexuális kapcsolat is igen gyorsan kialakul. Az egész minta 33 %-ánál lényegében egybeesett ez az együttjárás kezdetével, 23 %-uknál 1-2 hónappal, 20 %-uknál 3-6 hónappal követte azt. Összességében közel 50 % azoknak a serdülőkorú anyáknak az aránya, akik - megismerkedve jövőre partnerükkel - 1-2 hónapon belül már a szexuális kapcsolatnál tartottak. A kérdezték közt szám szerint 65 olyan fiatal volt, akik semmilyen dátumra nem tudtak visszaemlékezni (sem megismerkedésük időpontjára, sem együttjárásuk kezdetének, sem pedig első szexuális együttlétüknek idejére). Mint már említettük, további 7 személy azt sem tudja, ki a gyermek apja. Ezekről a kapcsolatokról talán joggal tételezhetjük fel, hogy abba kérdeztünk minden különösebb érzelem nélkül "keveredtek bele".

A szexuális kapcsolatot megelőző "együttjárás" időtartamát demográfiai jellemzők (mint pl. a kérdezték koréve, a szülők életkora, családi állapota) lényegesen nem befolyásolják, bennük csak közvetetten érvényesülnek bizonyos társadalmi hatások. Annyit talán mégis érdemes megemlíteni, hogy ha a jövőbeli partner idősebb korú (25 éves

vagy idősebb), nagyobb esély van arra, hogy a megismerkedést szinte azonnal követi az első szexuális együttlét. E tényezőknél azonban meghatározóbb a szerepe a megismerkedés színhelyének, valamint a serdülők iskolázottságának.

A szexuális kapcsolat megkezdését siettethetik, vagy késleltethetik azok a "társadalmi keretek", az a miliő, amelyben maga az ismeretség létrejött. A családi, szomszédsági kapcsolatok révén, vagy szórakozóhelyeken kialakult ismeretségeket az átlagosnál is gyorsabban követi az első szexuális együttlét, míg a 6 hónapnál több ideig is eltartó, szexuális kapcsolat nélküli együttjárás gyakoribb, ha a fiatalok iskolában, vagy munkahelyen találkoztak először.

Hogy milyen gyorsan következik be az első szexuális együttlét, az jelentős mértékben függ a serdülők iskolai végzettségétől. Az iskolába egyáltalán nem járt, vagy csak 1-5 osztályt végzett serdülők körében az átlagos, 33 %-os arányt jelentősen, 10 százalékponttal meghaladják azok, akiknél ez lényegében egybeesik a megismerkedéssel, valamint az "együttjárás" kezdetével. A 8. osztály befejezése azonban szinte "választóvonalat" jelent: akik eljutottak idáig, azoknak már "csak" 29 %-ára jellemzőek az igen gyorsan megkezdett szexuális kapcsolatok, a 8 osztály után továbbtanulóknál pedig méginkább széthúzódik az az időszáv, amikor csak "együttjárnak" a fiatalok, de még nem létesítettek szexuális kapcsolatot.

Elgondolkoztató, hogy milyen magas az aránya azoknak a fiatalkorúaknak, akik "élettársi kapcsolatuk" létrejöttét lényegében az első szexuális együttlétől kezdve számitják. Egész mintánknak 33,5 %-ánál, az élettársi kapcsolatban élők 50 %-ánál volt módunkban megállapítani, hogy első szexuális együttlétüket követően 1-3 héten belül élettársi kapcsolatot kezdtek partnerükkel. (Méginkább jellemző ez a cigány családokból származó fiatalokra.) Az élettársi kapcsolatoknak csak mintegy 15 %-áról mondható el, hogy kialakulásukat a fiatalok közötti, legalább 6 hónapos, vagy annál hosszabb kapcsolat előzte volna meg.

Az első szexuális együttlét és az élettársi kapcsolat kezdete közötti igen rövid (egy hónapnál kevesebb) idővel jellemezhető kapcsolatok esetén a demográfiai összefüggések kétfajta hatását figyelhetjük meg, amely mintánk két, összetételében egymástól eltérő csoportjában mutatkozik meg. Az egyik csoportot az igen fiatal, főként cigány családokból származó serdülők jelentik, akiknek az édesanyjuk is a legfiatalabb szülői korcsoporthoz tartozik. Itt tehát igen rövid időn belül jönnek létre az élettársi kapcsolatok - mögöttük elsősorban szokások, hagyományok érvényesülésére kell gondolnunk. Egybevág ezzel, hogy gyorsabban alakulnak ki az élettársi kapcsolatok, ha a partnert a serdülőkorú kisgyermekkorától, vagy családi kapcsolatok révén ismerte meg, ami ebben az etnikumban szintén jellegzetes megismerkedési forma. A másik csoportot - amelyben ugyan csak az átlagost meghaladó mértékben igen gyorsan alakul ki ez az életforma - azok a relatíve "idősebb", 17 éves korukat betöltött fiatal anyák jelentik, akik mögött gyakoribb, hogy kedvezőtlen családi események (egyik vagy mindkét szülő halála) állnak. A korábbiakban - más vonatkozásban - említettük már, hogy a 17 éves korban létrejött élettársi kapcsolatok egy része talán ki sem alakult volna ilyen családi események nélkül; a kiskorúak egy része ilyenkor szinte "belemenekül" ebbe az életformába. E feltételezésünket most ez az összefüggés is alátámasztja.

Az élettársi kapcsolat formájának elterjedtségével függ elsősorban össze, hogy a kikérdezés időpontjában (a gyermek megszületésekor) a kapcsolatok nagy többsége (78,6

%) fennállt. A megszűnt párkapcsolatok aránya (21,4 %) azonban - tekintettel arra, hogy azokból gyermek is származott - elég magasnak mondható. Kevésbé érinti ez a cigány családokból származó fiatal anyákat, akiknél az élettársi forma elterjedtebb (12,7 %-uk "maradt egyedül" gyermekével).

A felbomlott, a gyermek születéséig megszűnt párkapcsolatok esetében a fiatal anyák demográfiai jellemzői lényegében az élettársi kapcsolat nélkül élőkével egyeznek meg; az egész mintában tapasztaltnál valamivel iskolázottabbak, illetve több közöttük a városokban élő. Nem találtunk számottevő összefüggést a különböző társadalmi-demográfiai jellemzők és a kapcsolat fennállásának időtartama (illetve megszűnésének üteme) között. Valószínűleg inkább egyéni tényezők, különböző szubjektív szempontok járulhattak ahhoz, hogy a "szakítás" időben pontosabban mikor következett be. Kétségtelenül azonban, hogy a férfiak részéről ebben legfőbb indíték a gyermek megszületésének közeledése lehetett. (A megszűnt kapcsolatok 42 %-a a terhesség első három hónapjában, további 42 % a "félődés korig" szakadt meg, kb. 12 %-ra tehető azoké, akik csaknem az utolsó pillanatig fenntartották a kapcsolatot a gyermek apjával - talán "reménykedtek" abban, hogy nem maradnak egyedül -, 4 % esetében pedig nem tudtuk megállapítani a szakítás dátumát.) A későbbiekben részletesen foglalkozunk azzal, hogy milyen lehetőségeket, terveket látnak maguk előtt azok a fiatal anyák, akik gyermekük megszületésének pillanatában - és feltételezően később is - meglehetősen magukra hagyatva érezhetik magukat.

VI. A SZEXUÁLIS ÉLET KEZDETE, A HAJADON ANYÁK INFORMÁLTSAGA A SZEXUÁLIS ÉLETRŐL ÉS A VÉDEKEZÉSRŐL

A hajadon anyák túlnyomó többsége igen fiatalon kezdett szexuális életet élni.

A szexuális élet kezdetének életkora az összes
megkérdezett (N = 950) százalékában

12 éves és fiatalabb volt	4,4
13 éves volt	12,4
14 éves volt	29,0
15 éves volt	30,1
16 éves volt	18,8
17 éves volt	3,7
Nem megállapítható	1,6
Összesen	100,0

Az adatokból kitűnik, hogy a túlnyomó többségre az igen korai életkorban megkezdett nemi élet jellemző: 75,9 %-nak volt már 15 éves korára legalább egy szexuális kapcsolata, de viszonylag magas azok aránya is (16,8 %), akik első szexuális tapasztalatukat már 13 éves korukra megszerezték. A szexuális élet kezdetének átlagéletkora kérdeztjeinknél 14,35.

A vizsgálati adatok szerint a nemi élet kezdetének életkorát több demográfiai, társadalmi körülmény befolyásolja, amelyek közül kiemelkedő jelentőségű a családi háttér hatása, valamint az a tény, hogy a fiatalok anyja élettársi kapcsolatban él-e vagy sem. A családi háttéren belül meghatározó szerepe van az anya személyének. Abban az esetben, ha az anya maga is serdülőkorban szülte meg első gyermekét, nagyobb a valószínűsége, hogy lánya is igen fiatal korban létesíti első szexuális kapcsolatát. Azoknál az anyáknál, akik első gyermeküket 18 éves koruk előtt szülték meg, 48 % azon serdülők aránya, akik 14 éves korukra már legalább egy szexuális kapcsolattal rendelkeztek. Azokban az esetekben viszont, amikor az anya felnőtt korában, 20 éves kora után vált anyává, a gyermekek is később kezdenek nemi életet élni, 14 éves korukra mintegy 36 %-uk szerzett szexuális tapasztalatot.

Hasonló összefüggés mutatható ki az anya életkora és gyermekének a szexuális élet kezdetén betöltött életkora között. Minél fiatalabb az édesanya, annál fiatalabb korban kezdi meg lánya a nemi életet. Külön ki kell emelni azokat a hajadon anyákat, akik nem tudták megmondani édesanyjuk életkorát. A megkérdezettek viszonylag nagy aránya (20 %) tartozott ebbe a csoportba, s ez az arányszám azért is meglehetősen magas, mert a felvétel során meg lehetett volna tudni az életkorát és helyes válasznak fogadtuk el, ha a serdülő akár édesanyja születési évét, akár életkorát meg tudta mondani. Vagyis ez azt jelenti, hogy a megkérdezettek 1/5-ének fogalma sem volt arról, hogy - az esetek döntő többségében vele együtt élő - édesanyja hány éves. Emögött azonban valószínűsíthetően nemcsak a serdülők tudatlansága és a legközelebbi hozzátartozójuk iránti nemtörődömsége

rejlik, hanem egy olyan családi légkör is, amelyben az évfordulóknak általában nem tulajdonítanak különösebb jelentőséget és így a gyermekeknek is szüleik születésnapjáról és életkoráról egyáltalában nem, vagy pedig csak homályos ismereteik vannak. A laza családi kötelékek mellett gyakoribb az igen fiatalon létesített szexuális kapcsolat: azok a hajadon anyák, akik nem tudták megmondani édesanyjuk életkorát, több mint a fele (56,4 %) 14 éves korában – vagy még azelőtt – nemi életet élt. Ennél magasabb arányt (63 %) csak a 34 éven aluli édesanyák gyermekeinél találunk, amíg a többi korcsoportban 14 éves korban szexuális kapcsolatot létesített hajadonok aránya 30-45 % között mozog (az anyai életkor emelkedésével csökkenő tendenciával).

Azt mondhatjuk tehát, hogy a serdülő szexuális magatartását sok esetben egyfelől a családi háttér, ezen belül különösen az anyai minta követése befolyásolja, másfelől az anyai magatartás is megengedőbb lesz azokban a családokban, ahol a fiatalkori terhesség és gyermekszülés az anya által elfogadott vagy természetes eseménynek, magatartásnak minősül.

Felvetődik a kérdés, ha az anya példája, magatartása befolyást gyakorol kiskorú lánya szexuális életére, milyen hatást vált ki az anya halála. A mintába került hajadon anyák 7,2 %-ának halt meg az édesanyja. Ez az arány sem országosan, sem a másik két almintához – a terhességüket megszakítató lányokhoz, illetve házas családi állapotú serdülő anyákhoz – viszonyítva sem tekinthető alacsonynak, a 7,2 %-os arány jóval magasabb, mint az említett két almintánál előforduló esetszám. Önmagában azonban elég alacsony és ezért csak óvatos következtetések levonását teszi lehetővé. Az anya elvesztésének és a szexuális élet kezdetének életkora sok esetben azonban szembetűnően egybeesik, ami arra enged következtetni, hogy az anya halála miatti megrázkódtatás gyakran kiváltja, vagy legalábbis felgyorsítja a korai szexuális kapcsolatok létesítését.

A szexuális élet kezdetének életkorát befolyásolja továbbá, hogy a hajadon anya élettársi kapcsolatban él-e vagy sem. Mint láttuk, a fiatal anyák többsége igen fiatal korban élettársi kapcsolatra lép, 70 %-uk legkésőbb 15 éves korában már tartósan együttél partnerével. Az igen fiatal korban létesített élettársi kapcsolatokkal összefüggésben, ezen serdülőkre az átlagnál jóval korábban megkezdett szexuális élet jellemző: 14 éves korukra 50,9 %-uk, 15 éves korukra 81,4 %-uk rendelkezett szexuális tapasztalatokkal, míg az élettársi kapcsolatban nem élők esetén szexuális kapcsolatot 14 éves korára 34,7 %, 15 éves korára 64 % létesített. Az eltérő arányok elsősorban az élettársi kapcsolatban élők sajátos etnikai összetételével magyarázhatók. A partnerükkel együttélő hajadon anyák 84,2 %-a volt ugyanis cigány származású és e népességcsoportra általában az igen fiatalon megkezdett szexuális élet jellemző. Ezt támasztja alá, hogy esetükben nem mutatkozott számottevő eltérés az élettársi kapcsolatok függvényében a szexuális élet kezdetének életkorát tekintve: 14 éves korukra az együttélők 53,6 %-a, a nem együttélők 51,4 %-a létesített nemi kapcsolatot. A nem cigány származásúak körében azonban az élettársi kapcsolatok differenciáló hatása sokkal jelentősebb. Míg az élettársi kapcsolatban élő hajadon anyák – szinte a cigány származásúakkal azonos arányban – igen fiatalon létesítik első szexuális kapcsolatukat (14 éves korukra 45,4 %), addig azok a fiatal anyák, akik nem élnek élettársi kapcsolatban, valamelyest később kezdik meg a szexuális életet, 14 éves korban mindössze 28,7 %.

Az élettársi kapcsolatok hatása a serdülő szexuális magatartására kettős. Egyfelől, mint láttuk, az igen korai szexuális kapcsolatok irányába motivál, másfelől azonban bizonyos mértékig stabilizálja is ezeket a kapcsolatokat, meggátolja, vagy legalábbis

korlátozza a gyakori partnercseréket. Erre utal, hogy az élettársi viszonyban élők túlnyomó többségének (84,3 %) a jelen kapcsolat volt élete első szexuális kapcsolata, míg akiknél nem jött létre ilyen jellegű tartós együttélés, csaknem kétszer olyan magas volt a többedik szexuális kapcsolatot létesítők, a kapcsolatból kapcsolatba sodródó fiatal lányok aránya (27,7 %).

A korábbi szexuális kapcsolatok megléte egyéb vonatkozásban is hatott a fiatal lány szexuális magatartására. Abban az esetben, ha jelen partnerkapcsolata előtt már voltak korábbi szexuális tapasztalatai, gyorsabban létesít a megismerkedés után újabb szexuális kapcsolatot, lerövidül a partnerrel történő megismerkedés, az együttjárás kezdete és az első nemi érintkezés közötti időtartam. A második vagy többedik kapcsolatot létesítők között magas azon fiatal anyák aránya, akik körülbelül sem tudják megmondani, hogy mikor kezdődött a szorosabb, szexuális kapcsolat gyermekük apjával, illetve akik egyáltalában nem tudják, hogy kitől származik a terhességük. Ez is arra a nyilvánvaló tényre utal, hogy az ismételten létesített szexuális kapcsolatok háttérében a serdülő felelőtlen magatartása, nemtörődöm életszemlélete húzódik meg.

Az élettársi kapcsolatok gyakori előfordulása következtében a fiatal anyák szexuális életére a többé-kevésbé rendszeres érintkezés jellemző. Ebben a témakörben két összefüggést érdemes kiemelni. Az egyik azoknak a hajadon anyáknak a köre, akik rendszeresen, vagy ha nem is rendszeresen, de ismétlődően, több alkalommal éltek partnerükkel szexuális életet, de nem tudják megmondani partnerük alapvető adatait sem. Nem tudják, hogy hány éves, mi a foglalkozása, iskolai végzettsége annak az embernek, akivel rendszeres, intim kapcsolatot tartanak fenn, aki megszületett gyermekük apja. Ez a tény önmagában igen szomorú képet fest e serdülőkorban anyává lett lányok életszemléletéről, kulturális, tudati színvonaláról. A másik, külön kiemelandó csoportba azon fiatalok anyák tartoznak, akiknél a teherbeesés egyetlen szexuális együttlét következménye. Részarányuk az egész mintán belül 3,8 %. Ebben a körben az átlagosnál magasabb az iskolai végzettség, gyakoribb a középfokú oktatásban részt vettek aránya, vagyis ezek valóban olyan "megesett" lányok, akik pillanatnyi meggondolatlanáguk következtében lettek terhesek és ennek következményét viselik majd egész életükön át.

A következő témakör a szülők tájékozottsága gyermekük szexuális életéről. Az adatokból megállapítható, hogy a szülőknek több, mint fele (57,6 %) tudta már a teherbeesés előtt, hogy gyermeke szexuális életet él. Ez a viszonylag magas informáltság elsősorban a szülés előtt már hosszabb ideje élettársi kapcsolatban élő lányok magas arányára vezethető vissza.

Mint láttuk, az élettársi kapcsolatban élőkre az átlagosnál nagyobb fokú stabilitás jellemző: önáluk az élettársi kapcsolat kezdete egyben a szexuális élet kezdetét is jelenti, s korábbi szexuális kapcsolatok ritkábban fordulnak elő. Az élettársi kapcsolat kezdetének és a szexuális élet kezdetének koréve az esetek 55,5 %-ában azonos, s ez az arány megegyezik azoknak a szülőknek az arányával, akik már a terhesség előtt tudtak gyermekük szexuális kapcsolatáról. Mindebből arra lehet következtetni, hogy a szülők csak akkor tudtak gyermekük szexuális életéről – vagy csak akkor voltak kénytelenek törődni ezzel a kérdéssel –, ha az nagyon markánsan jelentkezett, gyermekük elköltöztetésével, vagy a partnernek a családhoz való odaköltöztetésével. A szülők tájékozottságát semmi egyéb demográfiai jellemző (életkor, iskolai végzettség, szülők iskolai végzettsége stb.) nem befolyásolta.

Hasonlóan egységes a kép a hajadon anyák informáltságával kapcsolatban is. Arra a kérdésre, hogy kért-e valakitől tanácsot a fogamzásgátlásra vonatkozóan, amikor szexuális életet kezdett élni, a túlnyomó többség "nem"-mel válaszolt, s mindössze 18,5 % volt azoknak a fiatal anyáknak az aránya, akik tanácsot kértek környezetükben valakitől. Meg kell jegyezni, hogy bár a terhességmegszakításon átesett lányok, illetve a házas családi állapotban gyermeket szült serdülők esetében is alacsony volt a tanácsot kérők előfordulási gyakorisága, ilyen alacsony aránnyal egyik almintá esetében sem találkoztunk. A vizsgált társadalmi-demográfiai jellemzők közül egyedül a megkérdezett iskolai végzettsége esetében mutatható ki összefüggés az elvégzett osztályok száma és a tanácsot kérők előfordulási gyakorisága között. Az összefüggés azonban itt is csak a két szélső póluson jelentkezik; az iskolába egyáltalán nem jártak és a 8 általános után továbbtanulók vonatkozásában. Míg az iskolába nem jártak közül mindössze 6,7 %, addig a szakmunkásképzőben továbbtanultak 28,8 %-a kért felvilágosítást a terhesség megelőzésével, a védekezés-sel kapcsolatban. A jelenség magyarázata két tényezőre vezethető vissza. Egyfelől nyilvánvaló, hogy a magasabb iskolai végzettségűek jobban tisztában vannak a védekezés szükségességével, azzal, hogy szexuális kapcsolatot csak a fogamzásgátlással kapcsolatos ismeretek birtokában szabad létesíteni. Az iskolai végzettség differenciáló hatásának másik oka az iskolai végzettség és az élettársi kapcsolat összefüggésében keresendő. Az élettárssal együtt élő fiatal anyák iskolai végzettsége jóval alacsonyabb a minta átlagánál. Ezek a serdülők környezetük normái szerint az élettársi kapcsolatot azonos értékűnek tekintik a házassággal, természetes folyamatnak tekintik a nem védekezést, az azonnali teherbeesést és gyermekszülést. A tanácskérés, a fogamzásgátlás gondolata fel sem merül bennük.

A tanácsot kérő serdülők igen alacsony aránya miatt arra vonatkozóan, hogy kitől kértek tanácsot és milyen jellegű felvilágosítást kaptak, a kevés esetszám miatt az adatokat célszerűbb csak az alapmegoszlás szintjén elemezni. A szexuális életük kezdetén fogamzásgátlási tanácsot kérő serdülők 176 fős csoportját 100 százaléknak tekintve megállapíthatjuk, hogy a serdülők elsősorban (40,9 %) édesanyjukhoz fordulnak felvilágosításért. Az egyéb információs csatornákon belül elsősorban a rokoni, baráti kapcsolatoknak van jelentősége: barátnőtől, ismerőstől 21,6 %, testvértől 11,4 % és egyéb rokontól 9,1 % kért tanácsot. A "hivatalos" felvilágosító szervek szerepe igen csekély: orvoshoz, védőnőhöz 9,7 %, pedagógushoz 1,7 % fordult tanácsért, könyv és tömegkommunikációs forrás említése pedig egyáltalán nem fordult elő.

Az anya szerepe megnő abban az esetben, ha a szülők tudtak gyermekük szexuális életéről. Ezekben a családokban a lányok többsége elsősorban édesanyjához fordul, míg ha a szülők nem tudnak a szexuális kapcsolatokról a barátnő tanácsadói szerepe lesz meghatározó (40 %). Az egészségügy és az iskola részaránya azonban függetlenül a szülők informáltságától igen alacsony.

Megállapítható, hogy azok a hajadon anyák, akik tanácsért fordultak környezetükhöz, nagy többségükben kaptak is valamiféle útmutatást, támogatást. Mindössze 1 % körül mozog azoknak az aránya, akik állításuk szerint nem kapták meg a kért segítséget. Nem mindegy természetesen, hogy a kapott tanács mennyire volt konkrét és mennyire általános, semmitmondó, vagy esetleg elhárító. Ebben a vonatkozásban a hajadon anyák esetében a kép kevésbé pozitív, mint a másik két almintá, a terhességmegszakításon átesett lányok és a házas családi állapotban gyermeket szült fiatalkorú anyák esetében. Míg ez utóbbi két almintánál a tanácsot kérők túlnyomó többsége (60-70 %-os aránya) konkrét, az alkalmazandó eszközre is vonatkozó tanácsot kapott, addig a hajadon anyák esetében az ilyen

jellegű, konkrét tanácsban részesültek aránya alacsonyabb, mindössze 45,1 %. Megnő ugyanakkor az általános, semmitmondó válaszok aránya (48,2 %), mint pl. "vigyázzanak, nehogy terhes legyen", "védekezzen" stb. A válaszokban a tanácsoknak a másik két almintától eltérő, kedvezőtlenebb struktúrája egyrészt a hajadon anyák szüleinek jóval alacsonyabb iskolai végzettségére, másrészt az információs forrásokon belül a kompetenseknek tekinthető csatornák (egészségügy és iskola) igen csekély és ugyanakkor az alacsony kultúrájú közvetlen környezet meghatározó arányára vezethető vissza. Igen kevés esetben, a megkérdezettek 3,7 %-ánál hangzott el - ez az arány mind a három almintánál azonos - olyan általános érvényű útmutatás, hogy "ilyen fiatal korban ne kezdjen még szexuális életet élni". Ez utóbbi vélemény értékelése, minősítése két oldalról közelíthető meg. Mondhatjuk, hogy a serdülő környezete - reálisan látva és ismerve a kapcsolatot - nem bízik abban, hogy a "lebeszélés" hatékony és eredményes lehet, és ezért célszerűbbnek tartja, hogy ha már a serdülő elhatározza magát a szexuális életre, legalább abban kell segítséget nyújtani, hogy a teherbeesést megelőzze. Úgy gondoljuk, hogy idősebb, 16-17 éves serdülő lányoknál sok esetben valóban csak ez a lehetséges és követhető hozzáállás. Korántsem igaz azonban ez az igen fiatal, 12-13 éves lányok, inkább gyermekek esetében (mint láttuk, a megkérdezettek 16,8 %-a kezdte meg ebben az életkorban a szexuális életet). E korcsoportoknál lényegesen negatívabban kell minősíteni azt a tényt, hogy a környezet csak elvétve, egy-két esetben kísérli meg lebeszélni a fiatalt a túl korai szexuális életéről. A 13 éven aluli serdülők esetében elvárható, sőt indokolt lenne, hogy ez a tanács legyen a leggyakoribb, hogy a környezet ne egyszerűen tudomásul vegye a túl fiatalon megkezdett nemi életet, hanem megpróbálja a fiatal lány érdekében tenni is valamit.

Az elemi fogamzásgátlási ismeretek nélkül szexuális életet élő fiatal lányok magas aránya meglehetősen felelőtlen, közömbös képet tükröz a vizsgált serdülők e csoportjáról. E negatív kép úgy tűnik azonban, némileg módosul a bekövetkezett terhesség és gyermekszülés hatására. A hajadon anyák egy része - rádöbbenve helyzetére - ezért közvetlen környezetét, családját, szüleit teszi - legalábbis részben - felelőssé. Úgy érzi, hogy akkor, amikor ő elkezdett szexuális életet élni, családja nem állt eléggé támogatólag, segítőleg mellé. Erre utal többek között az "amikor szexuális életet kezdett élni, kapott-e a környezetétől elegendő segítséget, tanácsot" - kérdésre adott "nem" válaszok magas aránya (70,1 %). Ezt a segítséget elsősorban édesanyjuktól szeretnék megkapni, 62,3 % gondolja úgy, hogy a szexuális, fogamzásgátlási kérdésekben a legilletékesebb forrás az édesanya lenne és az összes többi információs csatornát együttvéve 9,2 % jelölte meg. A család, az anya szerepének hangsúlyozása a megkérdezettek részéről azonban nem menti fel a szexuális nevelés feladata alól az iskolát vagy az egészségügyet, csak azt bizonyítja, hogy a szülői példa és a családi szocializáció a gyermek szexuális magatartásának kialakításában meghatározó szerepet játszik.

A probléma fontosságára való tekintettel külön foglalkoztunk az iskolában folyó szexuális felvilágosítás, a fogamzásgátlási kérdések oktatásának szerepével és hatásával. A Minisztertanács 1973. évi népesedéspolitikai határozata kiemelten foglalkozott az ifjúság családi életre való felkészítésének kérdésével. A határozat - miután az ifjúság körében sem mennyiségben, sem minőségben nem eléggé elterjedtek azok a biológiai, egészségügyi, morális ismeretek, amelyek elengedhetetlenek a kiegyensúlyozott családi élet megteremtéséhez és a korszerű családtervezés széles körű megvalósításához - kötelezően elrendelte a családtervezéssel kapcsolatos ismeretek oktatását az állami oktatás egész rendszerében, az általános iskolától a felsőoktatási intézményekig.

Mintánk sajátos jellege miatt két okból sem alkalmas arra, hogy általánosítható következtetéseket vonhassunk le a korosztály egészére a családi életre nevelés hatékony-

ságával kapcsolatban. Egyrészt az általunk vizsgált fiatal lányok esetében a terhesség minden esetben bekövetkezett, s nincs információk arról, hogy a szexuális életet élő serdülők mekkora hányada védekezik - talán éppen az iskolai oktatás hatására - eredményesen. Más szóval, az általunk vizsgált példa egyoldalúan negatív, ezeknél a tinédzsereknél az iskolai felvilágosítás nem érte el célját, nem segített hozzá a sok esetben nem kívánt terhességek megelőzéséhez. A demográfiai háttér ismeretében ugyanakkor megállapítható, hogy az iskolai felvilágosítás nem is jutott el a hajadon anyák jelentős részéhez, hiszen iskolai végzettségük igen alacsony és messze elmarad az adott korévben, korcsoportban átlagosan elvárható iskolai végzettség színvonalától. Mint láttuk, a házasságon kívül gyermeket szült fiatal anyák 48 %-a a 8 általánost sem végezte el, a 8 általános utáni továbbtanulás aránya pedig mindössze 12,7 % volt, s így már érthető, hogy ha alapvető, a nemiséggel összefüggő biológiai oktatásban részesültek is, de nem részesülhettek a védekezést, a fogamzásgátló eszközök használatát ismertető oktatásban. Ennek függvényében nem meglepő, hogy a megkérdezetteknek kevesebb, mint a fele (42,1 %) állította csupán, hogy hallott az iskolában a teherbeesés megelőzésének lehetőségéről. Az átlag mögött azonban, éppen az elvégzett osztályok számának függvényében jelentős szóródás tapasztalható: míg az 1-5 osztályt végzettek 12,4 %-a, a 6-7 osztályt végzettek 28,1 %-a rendelkezett fogamzásgátlási ismeretekkel, addig a 8 általánost befejezettek vagy az ennél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők 60-68 %-a állította, hogy részesült az iskolában ilyen jellegű oktatásban.

Az iskolai felvilágosításban részesültek aránya igen eltérő a cigány és a nem cigány származásúaknál. A nem cigány származásúak között kétszer magasabb a fogamzásgátlási ismeretekkel rendelkezők aránya, s az eltérés nemcsak a cigány származásúak igen alacsony iskolai végzettségére vezethető vissza. Azonos iskolai végzettség esetén is alacsonyabb a cigány serdülők ismeretszintje és ez nyilván nem az oktatásbeli különbségekre, hanem arra vezethető vissza, hogy kisebb jelentőséget tulajdonítanak az iskolában tanultaknak, kevésbé emlékeznek vissza a tanultakra.

A következő fejezetben látni fogjuk, hogy a házasságon kívül gyermeket szült anyák között a védekezők aránya igen alacsony, mindössze 13,2 %. Kérdés, hogy kimutatható-e az iskolai oktatásban részesült hajadonoknál egy védekezőbb, a fogamzásgátló eszközöket nagyobb mértékben igénybevevő magatartás. A védekezők igen alacsony számaránya miatt csak óvatos következtetéseket vonhatunk le, de az adatok a felvilágosításban részesültek között mintegy kétszer magasabb védekezői arányt mutatnak ki. A kérdés azonban más oldalról úgy is megfogalmazható, hogy az iskolai felvilágosításban részesültek 80,8 %-a a kapott ismeretek ellenére sem élt a fogamzásgátlás lehetőségével. Emögött azonban - mint a későbbiekben látni fogjuk - sok esetben a tudatos teherbeesés szándéka húzódik meg.

Végül az iskolai felvilágosításban részesültek és az egyéb forrásból informáltak (anyától, rokontól, barátnőtől fogamzásgátlási tanácsot kérők) arányát összevetve megállapíthatjuk, hogy mekkora volt a mindkét forrásból informált, illetve a teljesen tájékozatlan serdülők aránya. Míg a környezetétől tanácsot kért és ugyanakkor az iskolában is felvilágosított hajadon anyák aránya mindössze 10 %, addig a teljesen tájékozatlan, sem az iskolából, sem más forrásból felvilágosítást nem kapott serdülők aránya igen magas, 48,7 %. Vagyis a megkérdezettek csaknem felére a teljes információhiány jellemző, s ez szoros kapcsolatban áll az alacsony iskolai végzettséggel, az igen fiatalon megkezdett szexuális élettel és a cigány származásúak magas arányával.

VII. VÉDEKEZÉSI GYAKORLAT; A NEM VÉDEKEZÉS INDOKAI, AZ ALKALMAZOTT FOGAMZÁSGÁTLÓ ESZKÖZÖK

A korábbi fejezetekben ismertetett társadalmi-demográfiai tényezők - az alacsony kulturális szint, a cigány származásúak és az élettársi kapcsolatban élők magas aránya, a fogamzásgátlási ismeretek nélkül megkezdett szexuális élet stb. - függvényében nem meglepő, hogy a hajadonként gyermeket szült fiatal anyák túlnyomó többsége nem tett semmit a terhesség megelőzésére, a teherbeesést megelőzően semmiféle fogamzásgátló eszközt nem alkalmazott. A nem védekezők aránya 86 %, és ez magasabb, mint a másik almintánál, a házas családi állapotban gyermeket szült fiataloknál nem védekezők aránya.

A védekezési magatartás alapvetően összefügg a serdülő kulturális- és ismeretszintjét meghatározó paraméterekkel. A nyolc általánosnál kevesebbet végzett, védekező lányok 6-8 %-os arányához viszonyítva, a 8 osztályt végzettek 14 %-a, a gimnáziumba jártak 43 %-a és a szakmunkásképzőbe jártak 26 %-a alkalmazott valamilyen fogamzásgátló eszközt. Hasonló módon pozitívan befolyásolja a serdülő védekezési magatartását az a körülmény, ha tanácsot kért valakitől a teherbeesés megelőzésének lehetőségeivel kapcsolatban. A pozitív hatás nemcsak a tanácskérés pusztá tényétől, de a kapott tanács típusától is függ. Minél általánosabb a kapott tanács, annál kisebb annak a valószínűsége, hogy a serdülő valóban védekezni is fog. Azok körében, akiknél a tanácsadás a konkrét fogamzásgátló eszköz javaslatára is kiterjedt, a védekezők aránya mintegy kétszerese volt azoknak, akik csak olyan általános útbaigazítást kaptak, hogy "ne éljen még szexuális életet". Igaz azonban, hogy az összefüggés úgy is megfogalmazható, hogy a tanácsot kapott fiatal lányok csaknem háromnegyede (73,5 %), a konkrét fogamzásgátlási tanácsban részesültek 66 %-a az ismeretek birtokában sem tett semmit a teherbeesés ellen, ez azonban elsősorban az alacsony kulturális színvonallal áll kapcsolatban. Vagyis a megkérdezettek azon csoportjánál, akiknél a magasabb iskolai végzettség nagyobb fokú fogamzásgátlási tájékozottsággal párosul, a szexuális kapcsolat vonatkozásában is tudatosabb, felelősségteljesebb magatartás mutatható ki.

A védekezési gyakorlat bizonyos eltéréseket mutat a fiatal anya partnerkapcsolatának jellege szerint, vagyis attól függően, hogy a megkérdezett élettársi kapcsolatban él-e vagy sem, illetve, hogy a szexuális kapcsolatot milyen időtartamú ismeretség előzte meg. Az élettársi kapcsolatban nem élő fiatal anyák között 18,7 % volt a fogamzásgátló eszközt alkalmazók aránya, míg az együttélőknél ennél alacsonyabb: 10,6 %. A különbség ellenére azonban az élettársi kapcsolatban nem élő anyák túlnyomó többségére is (80 %) a védekezés elutasítása jellemző, elsősorban azért, mert ebbe a csoportba tartoznak azok az alapvetően felelőtlen magatartású fiatal anyák, akik a megismerkedés után azonnal, vagy igen rövid, 1-2 hetes ismeretség után létesítenek szexuális kapcsolatot, illetve akik nem emlékeznek az első szexuális együttlét időpontjára. Ebbe a csoportba tartoznak továbbá azok is, akiknél a teherbeesést egyszeri nemi érintkezés előzte meg: mindössze egy alkalommal éltek szexuális életet, nem védekeztek, s ennek eredményeként következett be a nem kívánt terhesség és házasságon kívüli gyermekszülés.

Már az eddigiekből is kitűnik, hogy a házasságon kívül szült anyák születésszabályozást elutasító magatartása elsősorban a partnerkapcsolat jellegétől függően, eltérő

okokra vezethető vissza. A nem védekező hajadon fiatalkorúak magatartásukat az alábbiakkal indokolták:

1. Szülni kívánt	27,9 %
2. Nem gondolt arra, hogy terhes lesz	19,3 %
3. Nem ismert megfelelő védekezési módszert	16,0 %
4. Nem akart orvoshoz fordulni	13,9 %
5. Partnere kívánságára	11,9 %
6. Tartott a védekezési módszerek mellékhatásaitól	3,8 %
7. Az orvos nem írta fel, mert kiskorú	2,5 %
8. Védekezett, de nem rendszeresen	1,6 %
9. Nem tudja megmondani, miért nem védekezett	3,1 %
Összesen	100,0 % (N=815)

Az okok rangsorát végig tekintve rögtön szembetűnik, hogy a legnagyobb gyakorisággal egy tudatos gyermekvállalási magatartásra utaló indok, a "szülni kívánt" szerepel. Többé-kevésbé tudatos elhatározásra enged következtetni az ötödik helyen említett "a partnere kívánságára nem védekezett" szempont is. Elfogadva tehát, hogy a két indok mögött a fiatal kor és a nem házas családi állapot ellenére tudatos gyermekvállaló magatartás húzódik meg, azt mondhatjuk, hogy a házasságon kívül szült hajadon anyák mintegy 40 %-a szándékosan esett teherbe és vállalkozott a terhesség kihordására.

A kapott eredmény az első pillanatban meglepő lehet, sőt talán kételyeket is támaszthat az olvasóban a kutatási adatok megbízhatóságát illetően. Jobban megvilágítja azonban a kérdést a nem védekezés okainak és a partnerkapcsolat jellegének együttes vizsgálata. A tudatos gyermekvállalás ugyanis elsősorban az élettársi kapcsolatban élő serdülőkre jellemző. A hajadon anyák e csoportjában az említett két motívum ("szülni kívánt" és "partnere kívánságára") súlya megnő, és mintegy 50 %-uknál játszik vezető szerepet. Ezzel szemben bár az élettársi kapcsolaton kívül teherbe esett serdülőknél is fellelhető ez a motívum, de említési aránya mintegy felére csökken (26 %), és így az okok rangsorában csak a harmadik-negyedik helyen szerepel.

A nem házas családi állapot ellenére is jelen lévő tudatos gyermekvállalást támasztja alá a szülés melletti döntés motívumainak és a védekezési gyakorlatnak az együttes vizsgálata is. Míg azoknál a fiatal anyáknál, akiknél a gyermek kívánása - akár a partner, akár a megkérdezett részéről - játszott meghatározott szerepet, a nem védekezők aránya több, mint 80 %-os volt, addig azoknál a serdülőknél, akiknél a gyermekszülésre külső, sok esetben kényszerítő körülmények miatt (félt az abortusz következményeitől, a család beszélte rá a gyermekszülésre) került sor, az átlagoshoz képest mintegy kétszeresére nő a fogamzásgátló eszközt alkalmazók aránya. Ez a kétszeres érték azonban még így is igen alacsony védekezési gyakorlatot takar, más szóval azt jelenti, hogy a terhességüket bevallottan nem kívánó serdülők mintegy 3/4-e nem tett semmit e nem kívánt terhesség megelőzése érdekében. Joggal feltételezhető, hogy a szándékuk ellenére, saját és sok esetben környezetük felelőtlensége miatt anyává lett fiatal lányok számára a gyermek megszületése tényleges tragédiát hordoz.

A tudatos gyermekvállalás tehát a házasságon kívül szült nők csoportjánál is - elsősorban az élettársi kapcsolatban élők magas arányára visszavezethetően - meghatározó szerepet játszik a védekezés elutasításának indokai között; közel azonos arányt képvisel

azonban az a motívumcsoport is, amely a serdülőkorú anyák tudatlanságával, tájékozatlanságával hozható kapcsolatba. Ide sorolhatók a "nem gondolt arra, hogy terhes lehet" és a "nem ismert megfelelő védekezési módszert" indokok, amelyek együttesen a nem védekezők több, mint 1/3-ának magatartását magyarázzák. Az információhiány elsősorban az igen fiatal - 13-14 éves korosztályokra - és az alacsony iskolai végzettségűekre jellemző. E motívumegyüttes a 13-14 éveseknél háromszor-négyszer gyakrabban fordul elő, mint a 16-17 éves anyáknál. Hasonló kapcsolat mutatható ki az iskolai végzettség vonatkozásában is, ahol a 8 általánost végzettek, vagy még inkább a továbbtanulók körében erőteljesen lecsökken e két motívum említési gyakorisága. (Mint láttuk, az alacsony iskolai végzettség magyarázó tényezője nem az igen fiatal korstruktúra, mert az iskolai végzettség minden életkorban messze elmarad az elvárhatótól.)

A válaszokból kitűnik, hogy a teherbeesés lehetősége, illetve a védekezés szükségessége a hajadon anyák 19,3 %-ában fel sem merült. A témakörre vonatkozóan a kérdőívben önálló kérdést is szerepeltettünk a következő megfogalmazásban: "amikor szexuális életet kezdett élni, gondolt-e arra, hogy terhes lehet?" A kérdésre az előbb említett 19,3 %-nál magasabb volt a "nem"-mel válaszolók aránya, 31,2 % állította, hogy nem merült fel benne a teherbeesés lehetősége. Ez az arány jóval meghaladja a másik két - a terhesség-megszakításon átesett lányok és a házas családi állapotú serdülő anyák - almintájánál kapott "nem" válaszok előfordulási gyakoriságát és jól bizonyítja a házasságon kívül születő nők általánosan alacsony kulturális, tudati színvonalát. Az átlagosnál gyakoribb, hogy nem gondolnak a teherbeesésre azok a lányok, akik nem ismerik gyermekük apját, illetve akiknek a terhessége egyetlen szexuális együttlétből származott.

Külön ki kell emelni azokat a serdülő anyákat, akik a felvétel időpontjában immár második vagy harmadik gyermeküket hozták a világra házasságon kívül. A minta 8,3 %-át jelentő, 79 fiatalkorú hajadon anyát magában foglaló csoportnál a nem védekezők aránya az átlagosnál is magasabb (92 %). A védekezés elutasításának oka ennél a csoportnál nem a tudatos gyermekvállalásban, hanem a nemtörődöm, "ha terhes leszek legfeljebb megszüülöm" magatartásban, gondolkodásmódban keresendő.

A házasságon kívül gyermeket szült fiatalkorú nők mintájában - mint láttuk - igen alacsony volt a fogamzásgátló eszköz alkalmazók aránya. Abszolút számban 133 eset, arányában 14 %. A kevés esetszám miatt az egyes védekezési módszerek alkalmazóinak demográfiai jellemzőiről csak igen óvatos, inkább csak általános jellegű következtetések vonhatók le. Az említett 133 hajadon anyát száz százaléknak tekintve megállapítható, hogy a leggyakrabban alkalmazott fogamzásgátló eszköz - hasonlatosan az abortuszon átesett lányok, illetve a házas fiatal anyák mintájánál tapasztaltakhoz - a Postinor (31,6 %). Más orális módszert (Dvidon, Rigevidon, Continuin, Bisecurin) alkalmazott a védekezők 21,9 %-a, coitus interruptusszal védekezett 27,8 %. Az összes többi módszer előfordulási gyakorisága 18,7 %. A Postinorral elsősorban a magasabb iskolai végzettségű és viszonylag idősebb (16-17 éves) serdülők védekeztek, míg a coitus interruptus alkalmazása inkább az alacsonyabb iskolai végzettségű és ugyancsak "idősebb" korosztályra volt jellemző. Megállapítható továbbá, hogy orális fogamzásgátló eszközök (a Postinor kivételével) használata esetén kitolódik a szexuális élet kezdete és a teherbeesés körüli intervallum, gyakoribb, hogy a két időpont között 7 hónap, vagy annál hosszabb időszak telik el.

A házasságon kívül gyermeket szült fiatalkorú anyák születésszabályozási magatartásáról összefoglalva megállapítható, hogy túlnyomó többségükre a védekezés elutasítása

jellemző. Ennek oka az esetek egy részében – elsősorban az élettársi kapcsolatban élők-nél – a tudatos gyermekvállalási szándék. Körülbelül azonos arányt képviselnek azonban azok a társadalmi szóhasználat szerinti "megesett lányok", akiknél a terhesség bekövetkezte a teljes ismerethiányra, a tudatlanságra és a felelőtlen magatartásra vezethető vissza.

VIII. A TERHESSÉG BEKÖVETKEZÉSE, A SZÜLŐK VÉLEMÉNYE, A SZÜLÉS MELLETTI DÖNTÉS INDOKAI

Az első szexuális együttlétet igen gyorsan követte a teherbeesés: az összes megkérdezett 25,1 %-ánál ez gyakorlatilag azonnal (egy hónapon belül) létrejött, 19,2 %-nál egy-két, 24,1 %-nál pedig három-hat hónapon belül. Hét hónapnál hosszabb idő telt el a szexuális élet kezdete és a terhesség bekövetkezése között 25 %-uknál (közöttük vannak értelemszerűen azok is, akik már hosszabb ideje élnek együtt élettársukkal, esetleg már korábban szült gyermekük is van), 5,7 % esetében pedig nem tudtuk megállapítani a terhesség nélküli szexuális kapcsolat időtartamát. Feltételezhető, hogy azokban az esetekben, amikor a kiskorú nem tudja, ki az apa, a terhesség ugyancsak "azonnal" bekövetkezett.

A kérdezettek koréve szerint vizsgálva ezek az arányok oly módon differenciálódnak, hogy az igen rövid időn belül bekövetkezett terhességek a legfiatalabb serdülőknél méginkább koncentrálnak, míg az "idősebbeknél" - a 16-17 éveseknél - jobban széthúzódik a terhesség bekövetkezéséig eltelt idő. Ennek a magyarázata azonban inkább az, hogy ez utóbbiak között sokan vannak, akik már hosszabb ideje élettársi kapcsolatban élnek, semmint az "idősebbek" tudatosabb védekezési magatartása. A 16 és 17 éveseknek pl. "csak" 82-83 %-ánál jelentette ez a mostani gyermekszülés életük első terhességét, míg a fiatalabbak körében az arány 90 % feletti. Így általánosságban is érvényes az a megállapítás, hogy a szexuális élet kezdete és a teherbeesés közötti, igen rövid idő az egész, vizsgált korcsoportra jellemző.

Más oldalról ugyanezt az összefüggést mutatja az élettársi kapcsolat kezdete és az adatgyűjtés időpontjában lezajlott szülés között eltelt idő hossza is. Minél idősebbekről van szó, annál jellemzőbb, hogy az élettársi kapcsolat kezdete és a mostani gyermekszülés között hosszabb idő telik el (a 17 éves élettársak 31 %-ánál pl. 1 évnél is több), mivel ebben a korév-csoportban vannak legtöbben a már hosszabb ideje ebben a formában élő, és több terhesség (esetleg szülés) után újra teherbeesett "élettársak".

Elgondolkoztató, hogy relatíve milyen magas (31,2 %) azoknak a fiatalok az aránya, akik szexuális kapcsolatuk kezdetén nem számoltak a teherbeesés lehetőségével, nem gondoltak arra, hogy terhesek lehetnek. Még nagyobb ez az arány a cigány családokból származóknál (38,2 %). Ez azonban erősen függ a serdülők korévétől is: a 12-13 évesek 25 %-a, a 14 évesek 46 %-a, a 15 évesek 67 %-a, a 16 évesek 71 %-a, és a 17 évesek 73 %-a számolt a terhesség esélyével. Még karakterisztikusabb összefüggés mutatkozik a kérdezettek iskolai végzettségével: az iskolába nem jártaknak csak 30 %-a, az 1-7 osztályt végzettek 51 %-a, a 8 osztályt végzettek 62 %-a, a továbbtanulóknak 83 %-a gondolt arra, hogy esetleg terhes lesz. Az élettársi kapcsolat mint életforma választása is amellettszól, hogy az érintettekben jobban tudatosuljon: a kapcsolatból terhesség is következhet. Találtunk ilyen összefüggést, még ha az a vártnál gyengébben is érvényesül: az élettársi kapcsolatban élők 70,5 %-a, a gyermeküket nem élettársi kapcsolatban szültek 64,3 %-a számolt csak azzal szexuális élete kezdetén, hogy terhes lesz.

Az iskolázottság és az élettársi kapcsolatban élés együttes hatása némileg "kioltja" egymást: a több osztályt végzett serdülők tudatosabbak, feltehetően valamivel több ismerettel rendelkeznek; az élettársi kapcsolat viszont (még ha ez az életforma főként az igen alacsonyan iskolázottakra is jellemző) - csakúgy mint egy házasság - az érintettek nagy része számára eleve magában foglalja a teherbeesés lehetőségét.

A serdülőknek ez a "beállítódása" (nevezetesen, hogy egyáltalán számolnak-e a teherbeeséssel, vagy sem) eléggé jelentősen befolyásolja azt, hogy ténylegesen bekövetkezett terhességüket idejekorán észreveszik-e. Általánosságban jellemző, hogy állapotuk megváltozására meglehetősen későn figyelnek fel (még a 3. hónap végén is 22 %-uk nem tudott arról, hogy terhes). Ez azonban 18 % azoknál, akik eleve számítottak a teherbeesés lehetőségére, s 30 % azoknál, akik ennek esélyét nem kalkulálták be. Ez utóbbiak csak terhességük 16-20. hete között "zárkóznak fel" állapotuk tudatosulásában azokhoz a társaikhoz, akik jóval korábban - már akkor, amikor egyáltalán szexuális életet kezdtek - gondoltak arra, hogy ebből esetleg terhesség következhet.

Ami a ténylegesen bekövetkezett terhességek észrevételét, "tudatosulását" illeti, a terhességi idő függvényében annak bizonyos periódusai, ciklusai állapíthatók meg. A negyedik hét - a menzesz elmaradása - előtt érthető módon csak igen kevesen (kb. 5 %) gondoltak arra, hogy esetleg terhesek lettek. Az első kritikus jel után ez az arány hirtelen ugrik meg a 4. héten 18 %-ra. Az ezt követő két hétben a terhességre gondolók aránya lényegében változatlan, majd a hatodik héten 41-42 %-ra emelkedik. (Ekkor gyakorlatilag a terhesség tényét már az orvos is könnyen meg tudja állapítani.) A nagy többség azonban mégiscsak ezen az időn túl gondol maga is arra, hogy teherbeesett. Jól nyomon követhető, hogy a menzesz második, majd pedig harmadik kimaradása jelent számukra igazi bizonyosságot. A 8. hét után 63 %-ra, a 12. hét után 79 %-ra emelkedik azok aránya, akik már tudnak terhességükről. A megkérdezett serdülők alacsony ismeretszintjét ugyanakkor az mutatja, hogy még a 16-20. hét közötti periódusban is (amikor már a magzati mozgás is jól érezhető), még mintegy 10 %-uk nem gondol terhességre.

A terhesség észrevételének e tipikus periódusai, ciklusai némileg eltérnek a különböző életkorú, illetve iskolázottságú serdülőknél. A 17 évesekben gyorsabb ütemben tudatosult terhességük, mint a fiatalabbakban: a harmadik hónap betöltéséig már 80 %-ot meghaladó arányban tudtak erről, míg a 12-14 éveseknek csak 63 %-a, a 15-16 éveseknek pedig 77-78 %-a. Iskolai végzettség tekintetében a 6-8. terhességi hét közötti periódusban a legnagyobbak a különbségek, ekkor mintegy 10 százalékpont az eltérés a terhességükről már tudó 8-nál kevesebb osztályt végzettek, illetve a 8, vagy annál több osztályt végzettek között, az iskolázottabbak javára.

Ezúttal is az iskolázottság szerinti, erőteljesebb különbségek ellenében hat az, hogy az élettársi kapcsolatban élő fiatalok - még ha alacsonyabb is az iskolázottságuk - jóval előbb vették észre terhességüket, mint az élettárs-nélküliek. Így például, míg az élettársi kapcsolatban élők között a terhesség 13-16. hetében már alig volt olyan, aki állapotáról ne tudott volna, az élettárs nélkül élőknek még mindig több, mint 1/5-e nem sejtette, hogy terhes.

A terhesség hányadik hetében gondolt arra, hogy terhes?	Élettársa	
	van	nincs
	halmozott (százalékban)	
1- 3. hét	3,1	3,3
4. hét	19,4	13,8
5- 6. hét	44,4	31,9
7- 8. hét	65,1	47,8
9-12. hét	83,7	67,0
13-16. hét	90,1	78,3
17-20. hét	97,0	90,5
21. hét vagy azután, illetve nem megállapítható	3,0	9,5
Összesen	100,0	100,0

A kérdezettek 64 %-a először partnerének, élettársának, a gyermek apjának szolt a terhességről, 21 % pedig az édesanyjának (illetve - további 8 %-uk - valamely más családtagnak). Az egyéb ismerősök, pl. a barátnők szerepe ebben igen csekély. A partner, illetve édesanya kiemelt szerepe független a kérdezettek korévétől, azzal az egyetlen eltéréssel, hogy a 12-14 év közöttiek valamivel kevesebben szoltak először partnerüknek a terhességről (58 %) és szívesebben választották édesanyjukat.

Előzetes feltételezésünk szerint abban, hogy a serdülő kit avat először bizalmába, más tényezők is szerepet játszhattak, pl. iskolai végzettségük, édesanyjuk életkora, vagy akár a partner életkora is. Ami az iskolai végzettséget és az édesanya életkorát illeti, találtunk is némi különbséget, amennyiben ha a serdülők iskolázottabbak, illetve édesanyjuk fiatalabb, szívesebben fordulnak problémájukkal először az édesanyához (vagy más családtaghoz). A döntő azonban természetesen inkább a fiatalok életformája, nevezetesen az a tény, hogy van-e élettársuk. Azoknál, akik együtt is laknak élettársukkal, az édesanya szerepe egészen csekély, de ez nagymértékben megnövekszik már akkor is, ha van ugyan élettársuk, de nincs módjuk az együttlakásra. Azoknál pedig, akiknek nincsen élettársuk, nemcsak az édesanya, hanem az egyéb "bizalmasok", közöttük a barátnők szerepe is megnövekszik:

Kinek szolt először a terhességről?

(százalékban)

	Partner- nek	Édes- anyának	Más csa- ládtagnak	Barát- nőnek	Egyéb személynek	Összesen
Élettársa						
van, együtt laknak	77	14	6	0	3	100
van, külön laknak	48	37	8	2	5	100
nincs	37	34	11	8	10	100
Összesen	64	21	8	3	4	100

A terhesség tényének közlése a gyermek apjával ugyanakkor időben meglehetősen elhúzódik. A terhesség 12. hetéig az apáknak mindössze 69 %-a értesül erről, 9,2 %-uk csak a 13-16. hét között, 8,8 %-uk a 17-20. héten, 7,3 %-uk ennél is később, 5,1 % pedig egyáltalán nem. Ez természetesen azzal is összefügg, hogy a fiatalok maguk is meglehetősen későn gondolnak arra, hogy terhesek. Különösen így van ez a legfiatalabb korcsoportban, a 12-14 évesek körében. Ez utóbbiak közt vannak legtöbben olyanok is, akik terhességüket a gyermek apjának egyáltalán nem mondták meg. (Azoknak, akik egyáltalán nem mondták meg partnerüknek hogy terhesek, több mint 50 %-a igen későn vette észre terhességét.) Általánosságban azonban mégis az a jellemző, hogy a túlnyomó többség (mintegy 70 %) azon nyomban, amint ő maga is sejti állapotát, erről beszámol a partnernek is.

A terhesség észrevétele és annak közlése a gyermek apjával időben szinte teljesen egybeesik azoknál, akik élettársukkal együtt is laknak. Ezekben az esetekben az apák 80 %-a a terhesség 12. hetéig értesül erről. Kevesebb esélye van erre az apáknak, ha az élettársak nem laknak együtt (ekkor alig több, mint 60 %-uk tud a születendő gyermekről a terhesség harmadik hónapjának végén). A nem élettársi kapcsolatban élőknek pedig már csak 47 %-a közölte a terhességet partnerével az 1-3. hónap között.

A terhesség bekövetkezése önmagában is siettetheti az élettársi kapcsolat kialakulását. Azokban az esetekben, amikor az élettársi kapcsolat csak a szülést megelőző 8 hónapon, vagy ennél is rövidebb időn belül jött létre, inkább az a jellemző, hogy a serdülők maguk is későn értesültek a terhességről, következésképp ezt a gyermek apjával is meglehetősen későn tudatták. (Míg összességében 20 % körüli azoknak az apáknak az aránya, akik - élettársi kapcsolatban élve - csak a 3. hónap után szereztek tudomást a terhességről, ez az arány megduplázódik, amikor maga az élettársi kapcsolat csupán a szülés előtt néhány hónappal jött létre.)

A szülők később értesültek leányuk terhességéről: 36 % ezt csak a "kritikus" harmadik hónap után mondta meg szüleinek, 10 % pedig egyáltalán nem. Így a szülők közel fele - még ha ez szándékukban is állt volna - egyszerűen "nem volt abban a helyzetben", hogy leányuk sorsát - esetleg művi terhességmegszakítás tanácsolásával - más irányba terelje. A szülők késői informálása természetesen azt is jelenti, hogy míg a partner, a gyermek apja vonatkozásában a nagy többségnél egybeesik az a két időpont, amikor maga a serdülő észreveszi a terhességet és azt közli is, ezúttal ennek a "gondolkodási idő"-intervallumnak a hossza is megnő. Általánosságban csak 30-40 % körüli azok aránya, akik gyakorlatilag azonnal szólnak szüleiknek, többnyire akár 4-5 hét is eltelhet a terhesség észrevétele és a szülőknek történő bejelentés között. "Azonnal" elsősorban azok szólnak, akik maguk is igen későn döbbennek rá terhességükre; valószínűleg ekkor a tény már észre is veszik a szülők.

Előzetes feltételezésünkkel szemben a nem élettársi kapcsolatban - elsősorban szüleikkel - élő serdülőkörűk lényegesen később számolnak be a szülőknek terhességükről; az egész mintában tapasztalt 36 %-hoz képest több, mint 50 %-uk csak a 3. hónap után. Közöttük vannak relatíve többen olyanok is, akik egyáltalán nem szóltak a szülőknek. Ez egyik oldalról arra utal, hogy a szülők nagy része "legalizálja", de legalábbis tudomásul veszi kiskorú leánya élettársi kapcsolatát, vagy pedig éppenséggel a gyermekszüléssel kapcsolatos problémák valamiféle megoldását látja az élettársi kapcsolat létesülésében. Más oldalról viszont az élettárs nélkül teherbeesett és gyermeket szülő serdülők esetében kifejezetten a szülők és leányaik közötti nem megfelelő viszony sejthető, az, hogy a fiatal lányok valamilyen okból félnek bejelenteni a történeteket a szüleiknek.

A kérdezettekre általánosan jellemző az is, hogy későn fordulnak orvoshoz, közöttük 35 olyan eset volt, amikor a fiatalkorú első ízben csak a szülés alkalmából találkozott orvossal. Több, mint 1/3-uknál (34 %) az orvosnak már csak a 12. héten túli terhességet állt módjában megállapítani, ezen belül is 20 % körüli a 16. hét után orvoshoz fordulók aránya.

Az orvoshoz fordulás időpontja és a serdülők iskolázottsága között - meglepetésünkre - nem tudtunk egyértelmű összefüggést megállapítani. Jóllehet, a kevésbé iskolázottak közt vannak legtöbbször olyanok, akik egyáltalán nem mentek orvoshoz (az iskolába nem jártaknak például több, mint 10 %-a), azok is az alacsonyán iskolázottak között vannak többségben (50 % felett), akik terhességét az orvos már 12 héten belül megállapította. A 8. osztály után továbbtanuló lányoknak ugyanakkor csak mintegy 30 %-a fordult 12 héten belül orvoshoz. Ennek a magyarázatát végül is abban találtuk meg, hogy az élettársi kapcsolatban élők (akik egyben alacsonyán iskolázottak) sürgetőbbnek érezték terhességük "hivatalos" megállapítását (talán kapcsolatuk mihamarabbi rendezése miatt), másrészt pedig - mivel sokuknak ez nem az első terhessége volt - nagyobb rutinjuk volt abban, hogy maguk is terhességre gyanakodjanak. E csoportnak közel 60 %-ánál már a terhesség 3. hónapjáig megtörtént az orvoshoz fordulás. (Még nagyobb ez az arány /65 %/ azoknál, akiknél az élettársi kapcsolat már legalább 1 éve fennállt.)

A nem élettársi kapcsolatból származó terhességeknek ugyanakkor csak 31 %-a nyert "hivatalos igazolást" a terhesség 12. hetéig. Ez utóbbi csoporton belül - még ha többen is vannak olyanok, akik 8-nál több osztályt végeztek - az lehet a valószínű, hogy ugyanúgy, mint a szülők vonatkozásában, jobban tartottak a "bizonyosságtól", és féltek orvoshoz fordulni.

Az élettársi kapcsolat ténye befolyásolta azt is, hogy a városokban és a községekben élő serdülőkörűk között nincs lényeges különbség abban, milyen gyorsan fordultak orvoshoz. Feltételeztük ugyanis, hogy a városok jobb egészségügyi ellátottsága nagyobb lehetőséget teremt arra, hogy a fiatalkorűk idejekorán felkeressék a szakrendelőket. Az orvoshoz fordulás időpontjának településtípus szerinti kiegyenlítettségét egyrészt valóban a városok jobb ellátottsága, másrészt viszont az elsősorban községekben, élettársi kapcsolatban élők előbb jellemzett, eltérő motivációi okozhatják.

A házasságon kívül szülő serdülők túlnyomó többségében (76 %-ában) nem merült fel annak gondolata, hogy esetleg terhességének művi megszakítását kérje, hogy "AB-bizottsághoz" forduljon. Méginkább jellemző ez az iskolába nem jártakra (90 %). Érthető módon jelentős különbség van az AB gondolatának felmerülésében az élettársi kapcsolatban élők és a nem élettársi kapcsolatban élők között, az előbbieknél 19,8 %-ában, az utóbbiak 31,2 %-ában merült fel a művi terhességmegszakítás gondolata. Első pillantásra mégis inkább az tűnhet fel számunkra, hogy azoknak a fiatal nőknek is nagy többsége (68,8 %-a) nem kívánta volna terhessége megszakítását, akiknek nincsen élettársa. Ezt azonban természetesen az is befolyásolhatta, hogy - mint erről már szó volt - közöttük sokan későn fordultak orvoshoz, s így ekkor az AB gondolata már fel sem merült bennük.

A terhesség késői észrevétele és megállapítása befolyásolhatta azt is, hogy az esetleges művi abortuszra gondolók aránya relatíve nem sokkal magasabb (35,8 %) azok körében, akik a szülés időpontjára már megszakították a kapcsolatot születendő gyermekük apjával. Ezt támasztja alá más oldalról, hogy a művi abortusz gondolata leginkább azokban merült fel, akik a teherbeesést követő, igen rövid időn belül szakítottak partnerük-

kel. Így ha a partnerkapcsolat a teherbeesést követő néhány héten belül megszűnt, a fiatalkorúaknak már 45 %-a gondolt arra, hogy esetleg kéri terhessége megszakítását.

A végeredmény szempontjából természetesen nincs sok jelentősége annak, hogy gyermekük megszülése előtt mire gondoltak kérdezettjeink. Erre vonatkozó adataink csupán azt a célt szolgálják, hogy illusztrálják: a házasságon kívül szülő serdülők nagyobbik része számára nem volt idegen a gyermekszülés gondolata, kívánása, kisebbik részük pedig - a terhesség késői észrevétele miatt - kénytelen volt elfogadni a helyzetet.

A szülők véleménye

Kérdezettjeinktől aziránt is érdeklődtünk, hogy mi volt szüleik véleménye, amikor tudomásukra jutott, hogy leányuk terhes lett. (Mint már említettük, a szülők zöme erről meglehetősen későn értesült.) Azok aránya, akiknek ezt a kérdést nem kellett feltenni, mivel nem tartják a kapcsolatot szüleikkel, 1,2 % volt. A nyitott kérdésre adott válaszokat utólag kategorizáltuk. Előfordult, hogy egy-egy kérdezettünk több típusú szülői véleményt, attitűdöt is megemlített. Az említések átlagos száma 1,2 volt - a továbbiakban bemutatott százalékarányok ennek következtében halmozottak.

Felvetődhet természetesen, hogy a serdülők e "beszámolói" mennyire adnak reális képet a szülők tényleges reakciójáról. Kétségtől szerezhetett választásukban egyfajta "szépítési szándék"; lehetséges, hogy nem számoltak be szívesen nagyobb családi veszekedésekről. De még ha ez a "válaszadói effektus" kevésbé is játszott szerepet, akkor is számolnunk kellett azzal, hogy - miután nem a szülőket, hanem az érintett fiatalkorúakat kérdeztük meg - nem a valóságos szülői attitűdökről kapunk képet a válaszok alapján, hanem elsősorban arról, hogy ők maguk miként élték át szüleik reagálását.

Általánosságban a szülőket négyfajta tipikus reagálásmód jellemezte. Ezen belül a két - arányaiban azonos nagyságú - domináns szülői reakció egyike a belenyugvás, beletörődés volt, a másik pedig a harag, a felháborodás. Harmadik jellegzetes reakció volt a pozitív, de legalábbis segítőkész hozzáállás, végül - ha arányaiban kisebb mértékben is jelentkezett - tanúi lehettünk annak, hogy a serdülők egy része szülei részéről közümbösséget, nemtörődömséget tapasztalt.

Ami a változtathatatlanba való beletörődést illeti, valószínű, hogy ezt valóban a szülők tehetetlensége okozta: későn értesültek a történetekről, amikor már nem tudták befolyásolni leányukat. Jellegzetes választípusok ezen belül: a "belenyugodtak, beletörődtek" (12,8 %), a "ha már így történt, szülje meg" (9,5 %), a "rábízták a döntést" (6,5 %), a "miért nem szólt előbb, miért nem kért tanácsot?" (3,7 %), valamint az "azt akarták, házasodjanak meg, vagy költözzenek össze" (2,3 %).

A másik, domináns szülői reakció a terhesség hírére való, indulatokkal teli magatartás. Ennek jellegzetes választípusai az enyhébb "korainak tartották életkora miatt" (12,2 %), az "elvetetését javasolták, szakíttassa meg" (12,8 %), és az intenzívebb érzelmi viharokról tanúskodó "haragudtak, veszekedtek" (16,9 %), a "szégyellték, megdöbbenek, csalódtak lányukban" (4,3 %), illetve az "elzavarták otthonról" (0,9 %).

A pozitív szülői reakciókon belül legnagyobb a súlya az "örültek, természetesnek tartották, szülők szemében ők már házasok" (16,8 %) válaszelem volt. Ez visszaüt a korábbiakban elmondottakra (nevezetesen, hogy a mintánk jelentős hányadát kitevő élet-

társi kapcsolatokat a szülők gyakran természetesnek, hagyománykövetésnek tartják). Pozitív szülői reakcióként értelmeztük a "sajnálták" (0,8 %), a "mellé álltak, támogatták, segítették" (4,4 %) - típusú magatartást is, továbbá azt a szülői tanácsot, hogy "az első gyermekét ne vetesse el" (7,6 %).

Végül a szülői reakciók negyedik típusa - ha kisebb arányú is, annál elszomorítóbb: a "közömbösek voltak, nem szóltak semmit, nem érdekelte őket" - típusú válaszokat kérdezettjeink 16,6 %-a említette.

A cigány családokból származó lányok kevésbé voltak kitéve szüleik negatív indulatának (az átlagos 16,9 %-hoz képest csak 10 %-ukkal veszekedtek), 23,4 % volt azok aránya, akiknek szülei kifejezetten örültek a születendő gyermeknek. Azonban a közömbös, nemtörődöm szülők is itt találhatók nagyobb arányban, az átlagos 16,6 %-hoz képest 22 %-uknál.

A kérdezettek koréve nem differenciálja lényegesen a szülők hozzáállását, jóllehet, kétségtől fennáll az, hogy az unoka jövőtelének többen örülnek akkor, ha a serdülő relatíve idősebb (16-17 éves), a "túl korai" szempont pedig sűrűbben játszik szerepet, ha a kiskorú 13-15 év közötti. A serdülők édesanyjának életkora oly módon játszott szerepet a szülők véleményalkotásában, hogy pozitív érzelmekre jobban számíthattak azok a kérdezettek, akiknek az édesanyja is fiatal, különösen pedig ha ők maguk is 18 éves koruk előtt szültek első ízben. Ez azonban elsősorban a cigány családokra jellemző. Ezt támasztja alá a szülők véleményének az édesanya iskolai végzettsége mentén történő elemzése is: ha az édesanya nem járt iskolába, vagy csak 1-2 osztályt végzett - ami leginkább a cigány családoknál fordul elő - a pozitív szülői (nagyszülői) attitűdök aránya megduplázódik. Minél magasabban iskolázott az édesanya, annál inkább mérlegelnek a szülők ún. társadalmi normákat, elvárásokat, s nagyobb mértékben szégyenkeznek leányuk miatt, vagy veszekednek velük, haragszanak rájuk. Érdekes ugyanakkor, hogy a terhesség megszakíttatása mint szülői tanács kevésbé függ az édesanya iskolázottságától, sőt éppen a több osztályt végzett édesanyák gondolják többen úgy, hogy az első terhességet nem szabad megszakítani. Hasonló összefüggések az édesapa iskolázottsága mentén is kimutathatóak, bár azok általában gyengébben érvényesülnek. Ebből arra következtethetünk, hogy a szülői véleményalkotásban ezúttal az anyáé lehet a vezető szerep.

A szülők véleményét egybevetve a szülők családi állapotával azt tapasztalhattuk, hogy pozitívabb érzelmekben van része azoknak a serdülőknek, akik szülei házasként együttélnek, míg negatív indulatokkal, főként pedig közömbösséggel, nemtörődömséggel azok találhozhatnak sűrűbben, akiknek szülei elváltak vagy megözvegyültek.

Szignifikánsan osztja meg a véleményeket az a tény, hogy a szülők nagy része a terhességről hallva értesült csak arról, hogy leányuk már szexuális életet él. (Ezek aránya 41,4 %.) Az "örültek", "természetesnek tartották", a "rábízták a döntést", valamint a "közömbösek voltak" válaszoknál a leányuk szexuális életéről már korábbi ismeretekkel is bíró szülők 58 %-os aránya 70-80 % körüli emelkedik; míg a "haragudtak", a "szégyellték", az "elzavarták" - motívumoknál a szexuális életéről is csak most értesülő szülők kerültek túlsúlyba (60-70 % között).

Igen lényeges különbség van a szülők véleményében aszerint is, hogy kiskorú leányuk élettársi kapcsolatban él-e, vagy sem. Míg az egész mintának 65 %-a él élettársi kapcsolatban, a gyermekszülést természetesnek tartó, annak örülő szülők (nagyszülők)

esetében az élettársi kapcsolatban élő leányok aránya közel 88 %-ra emelkedik. Érdekes ugyanakkor, hogy azokban az esetekben, amikor a kiskorú azt vallotta: van ugyan élettársa, csak nem laknak együtt - a szülők magatartása, hozzáállása negatívabb, s inkább az élettárs nélküli serdülők szüleiére hasonlít. Ez arra utal, hogy a nem együttlakó "élettársi kapcsolatokat" a szülők is fenntartásokkal kezelik. Azokban az esetekben pedig, amikor a gyermekszülés időpontjára a serdülő kapcsolata gyermeke apjával már meg is szakadt, döntő súlyúvá váltak a szülők negatív indulatai, a művi terhességmegszakítás tanácsolása, illetve - ha a történetekről csak igen későn értesültek - a változtathatatlanba való beletörődés. Egybevág ezzel az is, hogy azoknak a serdülőknek, akik maguk is gondoltak terhességmegszakításra (s ezek elsősorban azok közül kerültek ki, akik kapcsolatukat a partnerrel megszakították), csak mintegy 8-9 %-a érezhette maga mögött szülei pozitív reagálását, míg azoknak, akikben ez a gondolat fel sem merült - közel 20 %-a. A terhességmegszakítás elutasítása azonban - mint erről korábban már szó volt - igen intenzív attitűdjé a serdülőknek, amit a szülők tanácsai még gondolati szinten is kevésbé befolyásoltak. Míg az egész mintának mindössze 24 %-ában merült fel az, hogy esetleg terhessége művi megszakítását kéri, arányuk csupán 39 %-ra nő meg, ha ezt maga a szülő is tanácsolja. (Természetesen a 15 százalékpontos különbség nem kicsi. Számunkra azonban mégis inkább az volt feltűnő, hogy még azoknak a serdülőkorú lányoknak a túlnyomó többségében sem merült fel a terhességmegszakítás gondolata, akiknek szülei kifejezetten ilyen módon akarták megoldani problémájukat.)

A szülés melletti döntés indokai

Az adatgyűjtés alkalmából azt a kérdést is feltettük, hogy kérdezettjeink végül is miért döntöttek a terhesség kihordása, a gyermekszülés mellett. Jóllehet, ennek okai többé-kevésbé világosak számunkra, mégis sokat megtudhatunk gondolkodásmódjukról annak ismeretében, hogy ők maguk hogyan látják, hogyan élték át ezt az elhatározást.

A nyitott kérdésre kapott válaszok tipizálása után a fiatalok döntéseit 8, tartalmilag elkülöníthető csoportba sorolhattuk. Ezek megoszlása összességében meghaladja a 100 %-ot, mivel egy-egy válaszadó több okot is megemlíthetett. Általában éltek is ezzel a lehetőséggel, s átlagosan 1,4 döntési szempontot említettek.

Az egyik, leggyakrabban emlegetett ok az, hogy voltaképpen "a partner, az élettárs akarta a gyermeket" (31,1 %), illetve hogy "házasságkötést terveztek, amelyet most a gyermekszülés miatt előrehozhatnak" (28,2 %). Ehhez a fő motívumcsoporthoz kapcsolódik még a "gyermeket akartak" válasz is (18,2 %). Azt mondhatjuk tehát, hogy a döntések túlnyomó többségét a gyermek kívánása, a jövőbeli házasság terve motiválta. Ezt akkor is elég magasnak találhatjuk, ha figyelembe vesszük a válaszadók "szépítési szándékát", továbbá azt, hogy már megszületett gyermekükről nyilatkoznak, akiről egy anya - még ha kiskorú is - nem szívesen beszél úgy, hogy nem akarta a megszületését. Azonban mégiscsak serdülőkorúakról van szó, akiknek a jövőjét a korai gyermekszülés igen hátrányosan befolyásolhatja, s részükről ez, mint megfogalmazott életcél, elgondolkoztató. Mindazonáltal úgy gondoljuk, hogy az így nyilatkozók nagy része a tényt, hogy gyermeket hoz világra, valóban természetesnek, magától értetődőnek találja. Csak kisebb részük vállalta a gyermekszülést valamilyen "életvezetési taktika" megvalósítása miatt: "el akart kerülni otthonról" (5,5 %), vagy "így biztosabbnak látta, hogy partnere elveszi" (8,6 %). Igen lényeges szerepe volt ugyanakkor a döntésben "a terhesség késői észrevételének" (28,2 %), valamint annak, hogy a kiskorú "félte a művi abortusz következményeitől" (18,2 %). ("Egyéb", az eddigiekbe be nem sorolt indokot mindössze 0,6 % említett.)

A cigány családokból származó serdülőkorúakra a különböző életvezetési taktikák kevésbé jellemzőek, nagyjából 40-60 % a megoszlás a terhesség késői észrevétele és a gyermek kívánása között.

A kérdezettek koréve szerint vizsgálva a döntések alakulását azt figyelhettük meg, hogy a terhesség késői észrevétele inkább a 12-15 év közöttieknél, a művi abortusz következményeitől való félelem inkább a 16-17 éveseknél játszott szerepet. Házassági tervük megvalósítását elsősorban a kevéssé iskolázottak szándékoztak gyermekszüléssel siettetni, míg a 8-nál több osztályt végzeteknél gyakoribb mind a terhesség késői észrevétele, mind pedig a terhességmegszakítás miatti aggodalom. Érdekesnek találtuk a döntések kérdezettek munkaviszonya szerinti alakulását, amennyiben a munkaviszonyban álló serdülők valamivel tudatosabb magatartással jellemezhetőek: önük a gyermek közös kívánása, valamint a házasság siettetése lényegesen fontosabb szempont, mint az eltartottaknál, akiknek viszont legdöntőbb érvük az volt, hogy a gyermekhez elsősorban a partner ragaszkodik.

A gyermek kívánása a partner részéről gyakoribb akkor, ha a férfi fiatalabb életkorú, nőtlen és dolgozik; idősebb és házas vagy elvált családi állapotú, vagy pedig még iskolai tanulmányokat folytató partnerek mellett ez igen ritkán fordul csak elő, és ilyenkor inkább a terhesség késői észrevétele a döntő ok.

A szülők demográfiai jellemzőivel összefüggésben csupán azt a - nem túlságosan erősen érvényesülő - hatást figyelhettük meg, hogy az otthonról való elkerülés vágya, a házasságkötés siettetése, illetve a partner kívánságának való megfelelés igénye - mint gyermekszülés melletti motívumok - felerősödtek akkor, ha a serdülő családi háttere zűlött, szülei meghaltak vagy elváltak.

Mint a legtöbb kérdésben, ezúttal is "választóvonalat" jelentett az, hogy a serdülő élettársi kapcsolatban él-e, vagy sem. Az élettársi kapcsolatban élők túlnyomó többségénél a partner kívánsága (41 %), a házassági terv (38 %) és a gyermek kívánása (20 %) szólt a szülés mellett, míg a nem élettársi kapcsolatból származó terhességek jórészt azért végződtek szüléssel, mert a fiatal anya későn vette észre a terhességét (47 %), illetve félt a művi AB következményeitől (22 %). Ami az élettársi kapcsolatban élők döntéseit illeti, ezzel a kérdéssel is tettenérhettük azt, hogy a terhesség magát ennek az életformának a kialakulását is siettette. Minél több idő telt el a gyermek megszületéséig (az élettársi kapcsolat kialakulásától számítva), annál valószínűbb, hogy mögötte a partner kívánsága és jövőbeli házasságkötési terv áll. Ha azonban az élettársi kapcsolat csupán egy-három hónappal a gyermekszülést megelőzően jött csak létre, az a valószínű, hogy az anya a terhesség késői észrevétele miatt vállalkozott a szülésre (ez utóbbiak körében ennek a motívumnak a súlya az átlagos 23 %-ról 35 %-ra nő meg). Érthető módon ez a domináns motívum akkor is, ha a terhesség időtartama alatt a gyermek apjával lévő partnerkapcsolat megszakadt.

Nem túlságosan jelentősek a különbségek a serdülők motívumaiban, ha aszerint vizsgáljuk azokat, hogy védekeztek-e a teherbeesés ellen, vagy sem. Ez persze, elsősorban abból következik, hogy - mint erről már szó volt - mindössze 13,2 %-uk védekezett. Nagyon valószínűnek látszik azonban, hogy a védekezőket végül is partnerük befolyásolta a gyermek vállalásában, illetve a család beszélte rá őket arra, hogy szüljenek.

A döntési motívumokat aszerint is elemeztük, hogy a kérdezettek milyen korán vették észre terhességüket; mikor szóltak erről a gyermek apjának; mikor szóltak a szülők-

nek; illetve mikor fordultak orvoshoz. Adataink azt az értelemszerű összefüggést mutatják, hogy a gyermek tudatos kívánása (akár kizárólag a partner, akár mindkettőjük részéről) nagyobb odafigyeléssel, a terhesség korai észrevételével és bejelentésével, orvosi megállapításával jár együtt. A cezura a 12-16. terhességi hét között van, amelyen túl a "későn vette észre, hogy terhes" - lényegében az egyedüli döntési motívummá válik.

Akik egyáltalán gondoltak arra, hogy esetleg terhességük megszakítását kérik, ezt ugyancsak a késői orvoshoz fordulás, vagy pedig a család rábeszélése miatt mulasztották el. Hogy a döntés mennyire nem volt könnyű számukra, jól mutatja, hogy akik gyermeket akartak, azoknak is mintegy 7 %-ában, akiket partnerük rábeszélt a szülésre, azoknak is 23 %-ában felmerült a művi AB gondolata.

IX. A GYERMEKSZÜLÉS EGÉSZSÉGÜGYI VONATKOZÁSAI

A serdülőkori gyermekvállalás negatív társadalmi következményei mellett egészségügyi szempontból is veszélyes mind az anyára, mind az újszülöttre nézve.

Mintánk esetében a fiatal korral összefüggő biológiai rizikófaktorok mellett a terhesség kimenetelét és a gyermek életkilátásait veszélyeztető pszichikai tényezők is fellépnek. A hajadon családi állapot az anyának önmagában is bizonytalan helyzetet, életérzést okoz, még akkor is, ha partnerével együtt tudatosan vállalták a gyermeket. Az esetek jelentős részénél ugyanakkor a terhesség nem kívánt volt, kihordására sok esetben a késői észlelés kényszere miatt került sor, gyakori, hogy időközben a partnerrel való kapcsolat is megszakadt. Ezek a körülmények akár külön-külön, akár halmozottan jelentkeznek a serdülő anyánál, komoly pszichikai feszültséget jelentenek és elsődlegesen vagy másodlagosan a terhességi szövődmények és koraszülés veszélyforrásává, előidézőjévé válhatnak. Bár a felvétel időpontjában még nem volt kötelező a 18 éven aluli terhesek fokozott gondozásba vétele, az egészségügyi, környezeti és pszichikai rizikófaktorok a terhesgondozást végző nőgyógyászok előtt is ismertek, s ennek megfelelően várható és feltételezhető lenne, hogy a vizsgálati mintában szereplő hajadon anyák túlnyomó többsége fokozottan gondozottnak minősüljön. Az adatok ezzel szemben éppen az ellenkezőjét mutatják: mindössze 32,6 % volt fokozottan gondozott, 63,4 %-ot az orvosok nem soroltak ebbe a kategóriába és 4 % nem volt orvosnál a terhessége alatt.

A serdülő anya életkora és a gondozásba vettek aránya között szignifikáns kapcsolatot nem mutatható ki. Bár a 13 éves és fiatalabb anyák esetében az átlagost jóval meghaladó a fokozottan gondozottak aránya (54 %), de az ebbe a korcsoportba tartozó anyák alacsony esetszáma miatt az összefüggés nem tekinthető szignifikánsnak. A 14 éves és idősebb anyáknál a gondozásba vettek aránya korévenként bizonyos hullámzást mutat, de olyan tendencia, hogy a biológiailag éretlenebb, fiatalabb korosztályokat az orvosok nagyobb arányban minősítik veszélyeztetett terhesnek, nem mutatható ki.

A fokozottan gondozottak aránya több demográfiai paraméter - iskolai végzettség, munkaviszony, az édesanya iskolai végzettsége - szerint is eltéréseket mutat, de ezek az eltérések végsősoron mind egy tényezőre vezethetők vissza, arra, hogy a hajadon anya élettársi kapcsolatban él-e vagy sem. Az élettársi kapcsolatban élő anyákra ugyanis általában alacsony iskolai végzettség és eltartott státusz jellemző, és ebből következik, hogy miután a fokozottan gondozottak aránya magasabb az élettársi kapcsolatban élők körében, egyidejűleg magasabb az alacsony iskolai végzettségűek és az eltartottak között is.

A munkaviszony és gondozásba vétel összefüggésére szükséges részletesebben is kitérni. Joggal felmerülhet ugyanis, hogy miután a hajadon anyák közel háromnegyede nem áll munkaviszonyban, vajon nem éppen ezekből tevődik-e ki a veszélyeztetettnek nem minősülők közel azonos aránya. A magyarázat kézenfekvő lenne, hiszen azok, akik nem dolgoznak, nincsenek kitéve a naponkénti utazás és a munkahely, munkavégzés veszélyeztető hatásának. Az adatok szerint azonban éppen ellenkezőleg, a munkaviszonyban állók között alacsonyabb a fokozottan gondozottak aránya, mint az eltartottak esetében.

Ennek feltételezhető oka, hogy az eltartottak jelentik - minden társadalmi-demográfiai mutató szerint - szociális szempontból a leghátrányosabb helyzetben levő csoportot, s ezért a gondozást végző orvosok szociális indok alapján az eltartottakat nagyobb arányban minősítik veszélyeztetett terhesnek. Ez a szempont bizonyos mértékben magyarázza a terhesgondozó hálózat hozzáállását, de nem ad felmentést az alól, hogy a csaknem kizárólag fizikai munkakörben foglalkoztatott serdülőkorú terheseknek mindössze 1/4-e részesült fokozott gondozásban terhessége alatt. Bár arra vonatkozóan nincsenek adataink, hogy milyen volt a fiatal terhesek által végzett munka nehézségi foka, de miután többségük szakképzetlen munkát végzett, valószínűsíthető, hogy a segéd- és a betanított munkások munkakörülményei korántsem tekinthetők ideálisnak egy serdülőkori terhesség ki-hordásához.

Mielőtt a fiatalkorú anyák egészségügyi ellátásával és gondozásba vételével kapcsolatban elhamarkodott következtetéseket vonnánk le, meg kell vizsgálni, hogy egyáltalán módjában volt-e az orvosnak a serdülő terhest gondozásba venni, vagy a fiatal terhesek többsége túl későn, közvetlenül a szülést megelőzően fordult csak orvoshoz. Más vonatkozásban a kérdés úgy is megfogalmazható, hogy kimutatható-e összefüggés az első orvosi vizsgálat időpontja, a terhességi hetek száma és a gondozásba vétel között.

Terhességét az orvos mikor állapította meg	Fokozott gondozott volt-e? (százalék)	
	igen	nem
8 héten belül	25,5	25,4
9-12. hét között	28,1	24,9
13-16. hét között	16,1	17,0
17-20. hét között	12,9	15,6
20. hét után	17,4	15,3
Nem megállapítható	-	1,8
Összesen	100,0	100,0

A táblázat adatai egyértelműen bizonyítják, hogy az orvoshoz fordulás időpontja és a gondozásba vétel között szignifikánsnak tekinthető kapcsolat nem áll fenn. A néhány százaléknyi eltérések nem jelentenek felmentést az orvosi ellátás, a terhesgondozás hiányosságai alól. Más szóval nem állítható, hogy a fokozott gondozottnak minősített terhesek igen alacsony arányáért maguk a serdülő terhesek lennének felelősek.

Veszélyeztetettként tehát a fiatalkorú hajadon anyák 32,6 %-a volt nyilvántartva terhessége alatt. Mintánkon belül ez 309 személyt jelentett. A fokozottan gondozottak a gondozásba vétel okai szerint az alábbi megoszlást mutatják: (A fokozott gondozásba vétel okait az Egészségügyi Minisztérium 30.838/1977. Eü.M. 52. általános érvényű szakmai irányelvei alapján állapítottuk meg és csoportosítottuk.)

A fokozott gondozásba vétel oka	A fokozottan gondozott serdülők százalékos megoszlása
1. A terhességmegszakítási kérelmét elutasították	1,0
2. Terhelő szülészeti esemény	4,3
3. Terhelő betegségi előzmény	1,9
4. Terhelő műtéti előzmény	0,6
5. Jelen terhesség alatti veszélyeztetettség tényező	11,3
6. Mindazon veszélyeztetettek, akik a 7-21. csoportba nem tartoznak	2,3
7. A terhesség megszakadásának jelei	11,3
8. Fenyegető koraszülés	13,3
9. Habitúális vetélés	0,3
10. Habitúális koraszülés	0,6
11. Késő terhességi vérzés	1,0
12. Terhességi toxicosisok	3,9
13. Szívbetegség	0,6
14. Cukorbetegség	-
15. Nephrológiai megbetegedés	1,6
16. Vértképzőrendszerbeli megbetegedés	1,9
17. Érrendszeri betegségek	0,3
18. TBC	-
19. Daganat	0,3
20. Egyéb megbetegedés	7,0
21. A terhességet veszélyeztető rossz munka-, illetve szociális körülmények	36,4
Összesen	100,0

A gondozásba vétel okstruktúrájából kitűnik, hogy a fiatal nők többsége (54,8 %) tényleges preventív jelleggel kapott fokozott ellátást terhessége alatt (5., 20. és 21. ok). Ezen belül meghatározó szerepe van a rossz munka- és szociális körülményeknek, amely miatt a terhesek több, mint 1/3-a került gondozásba vételre. Mint korábban utaltunk rá, az elbírálásnál elsősorban nem a rossz munkakörülmények, hanem a rossz szociális helyzet játszik szerepet, s ezért ebbe az okcsoportba nagyrészt az alacsony színvonalon élő, eltartott státusba sorolt serdülők tartoznak. A terhesség alatt jelentkező panaszok miatt (7. és 8. ok) a fiatalkorú anyák mintegy egynegyede minősült fokozott gondozottnak.

A serdülő anyák egészségügyi státuszának értékelését egészíti ki annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy sor került-e a terhesség alatt az anya kórházi kezelésére. A bevállalson alapuló adatok alapján megállapítható, hogy a fiatal nők túlnyomó többsége (72 %) nem volt kórházban a terhessége alatt. A kórházban kezeltek (28 %) esetében az indikációt minden esetben a terhességgel összefüggő okok jelentették. Hét vezető ok jelentkezett közel azonos arányban: a fenyegető koraszülés (BNO 644.0) 8,7 %-kal és a fenyegető vetélés (BNO 640.0) 7,6 %-kal. A fenyegető vetélés miatti kórházi ápolás az igen fiatal terhesek esetében mintegy kétszer-háromszor nagyobb gyakorisággal fordult elő. Kiemelhető még a terhességi húgyivarszervi fertőzés (BNO 646.6) 2,1 %-kal - a fiatalabb terhesek között ennél nagyobb arányban fordul elő -, valamint a terhességi vizenyő (BNO 646.1)

1,2 %-kal. A kórházi kezelés egyéb okai olyan alacsony gyakorisággal fordultak elő, hogy részletes feltűntetésük szükségtelennek tűnik. Összefüggés mutatható ki a kórházi kezelés okstruktúrája és a megszületett gyermek születési súlya között, amennyiben a kis súllyal született (2500 g alatt) gyermekek esetében gyakoribb, hogy az anya fenyegető koraszülés vagy húgyivarszervi fertőzés miatt kórházi kezelésre szorult.

A mintába került fiatalkorú anyák szüléseinek 58,2 %-át lehet szövődmény nélküli, rendes szülésnek minősíteni. További 6,7 % esetében a szülés ugyancsak szövődménymentesnek tekinthető, de bizonyos rendellenességek léptek fel, mint például idő előtti burok-repedés, nyakra tekeredett köldököksinór, toxémiák enyhe formái, méhnyakrepedés stb. A szövődmények között mind arányában, mind a súlyosság fokát tekintve a legjelentősebb a szülés spontán megindulása a 37. hét előtt, amely az összes szüléseken belül 19,1 %-ot képviselt (a súlyhatár alapján megállapított koraszülött arány ennél magasabb, a gyermekek 25,7 %-a jött 2500 g alatti súllyal a világra).

A terhességi hetek alapján érett magzatot szülő fiatalkorú anyák 10,6 %-ánál lépett fel szövődmény, ezen belül az előfordulási gyakoriságok alapján kiemelhető az azonos arányt képviselő magzati distress és a szülőfájások rendellenességei (3,5-3,5 %). A szülés mechanikus akadályaként említhető téraránytalanság 1,3 %-nál fordult elő. Császármetszésre 6,3 %-nál került sor.

A terhesség 37. hete előtt megindult szülések aránya a szülés lefolyására, szövődményeire vonatkozó bejegyzés alapján - mint említettük - 19,1 %. A kérdőívben a terhességi hetek számára vonatkozóan külön kérdés is szerepelt, s ennek a kérdésnek az alapján a 37. hét előtt megindult szülések aránya az előbbi értéknél magasabb, 21,9 %. Ez a kétféle adat azért is érdekes, mert mind a kettő a körlap alapján, azonos személy - orvos vagy fővédő - által került beírásra.

A szülések lefolyásáról összefoglalóan megállapítható, hogy a hajadon anyák fiatal korstruktúrájával, biológiai éretlenségével és a terhesség alatti rossz szociális körülményekkel összefüggésben igen magas a szövődményes szülések aránya. Míg a propagatív korú női népesség egészénél a szövődménymentes szülések az összes szüléseken belül 90-96 %-ra tehetők, a házasságban élő fiatalkorú anyáknál a szövődménymentes szülések aránya 75,8 % volt és a nem házasságban élő fiatalkorú anyák mintájánál mindössze 64,9 %. Ezek az adatok is egyértelműen bizonyítják a serdülőkorú gyermekvállalás rizikóját az anyára és megszületendő gyermekeire vonatkozóan.

A továbbiakban tekintsük át, hogy milyen problémák merültek fel a fiatalkorú anyától származó újszülöttek biológiai érettségével kapcsolatban. Az első témakör az újszülöttek születési súlya és a kis. súllyal született csecsemők előfordulási gyakorisága. Azt az ismert tény, hogy serdülő anyától származó gyermekek esetében alacsonyabb a csecsemők átlagsúlya és nagyobb a koraszülés bekövetkezésének valószínűsége, mintánk adatai is alátámasztják.

A felvétel évében, 1983-ban, a 2500 g alatti súllyal született csecsemők aránya országosan 9,8 % volt. A gyermek neme szerinti koraszülött arány országosan a fiú csecsemőknél 8,9 %, a lányoknál 10,6 %. A vizsgálati anyagunkban ezzel szemben a fiú gyermekek 23,7 %-a, a lány gyermekek 27,8 %-a jött 2500 g alatti súllyal a világra. A serdülőkorú hajadon anyák újszülötteinek átlagsúlya is elmarad az országos értékektől. 1983-ban az élveszületett gyermekek átlagsúlya országosan 3154 g volt, míg az általunk

vizsgált anyák esetében mindössze 2935 g. Az alacsonyabb átlagsúly csak részben vezethető vissza a magasabb koraszülött gyakoriságra. Másik összetevője, hogy a fiatalkorú anyák esetében jóval alacsonyabb az átlagosnál nagyobb súllyal született csecsemők aránya is. Az eltéréseket az alábbi táblázat mutatja.

A gyermek születési súlya (gramm)

	-999	1000-1499	1500-1999	2000-2499	2500-2999	3000-3499	3500-3999	4000-
Országos átlag (%)	0,3	0,9	2,1	6,3	23,2	38,2	22,9	6,1
Az általunk vizsgált hajadon anyák esetében (%)	0,2	2,4	5,9	17,2	39,9	26,8	7,0	0,6

Megállapítható, hogy míg országosan a születések legnagyobb gyakorisággal a 3000-3499 g-os súlycsoportban fordulnak elő, addig a hajadon anyák esetében a modulus egygyel alacsonyabb súlykategóriánál (2500-2999 g) jelentkezik. A 3000 g feletti újszülöttek aránya a fiatalkorú anyák élveszülötteinél minden súlycsoportban igen jelentősen alatta marad az országos átlagoknak.

A kis súllyal született csecsemők magas arányával szoros összefüggésben a hajadon anyáknál a terhesség időtartamában is jelentős eltérések mutatkoznak az országos átlaghoz képest. Míg a teljes női népesség 8,2 %-ánál indult meg a szülés a 37. terhességi hét előtt, a serdülő hajadon anyáknál ez az arány 21,9 % volt, vagyis több, mint két és félszer magasabb.

A házasságon kívüli születéseknél kimutatott igen magas koraszülött arány - mind a születési súly, mind a fejlődési kor vonatkozásában - értékelésénél az országos átlagokhoz történő viszonyítás mellett szükségesnek látszik megvizsgálni, hogy hogyan alakultak ezek az arányok másik almintánk, a házasságon belül szült fiatalkorú anyák esetében.

	2500 g alatti újszülöttek aránya	37. terhességi hét előtti születések aránya
Országos átlag	9,8	8,2
Házasságban született fiatalkorú anyák mintasokasága	13,4	12,1
Nem házasságban született fiatalkorú anyák mintasokasága	25,7	21,9

Az adatok világosan tükrözik, hogy a házasságon kívül szült anyák esetében a koraszülések kétszer nagyobb gyakorisággal fordulnak elő, mint az ugyancsak serdülő, de házasságban élő anyák között. Ez az igen jelentős különbség valószínűsíthetően részben biológiai, részben társadalmi okokra vezethető vissza. Biológiai oknak tekinthető a házasság, illetve a hajadon anyák eltérő korösszetétele.

Életkor	Házasságon kívül szült	Házasságban szült
	fiatalkorú anyák (százalék)	
-14 éves	8,9	0,4
15 éves	23,9	7,6
16 éves	32,0	37,7
17 éves	35,2	54,3
Összesen	100,0	100,0

Az adatok a házasságon kívül szült serdülők lényegesen fiatalabb korösszetételét tükrözik. A 14 éven aluli és a 15 éves hajadon anyák számottevően magasabb aránya és az ezzel összefüggő biológiai fejletlenség önmagában is indokolja a koraszülések gyakoribb előfordulását.

A jelenség társadalmi vonatkozását elsősorban a házasságon kívül szült serdülőkre jellemző rossz szociális körülmények, az alacsony kulturális színvonal, és a sok esetben primitív életmód jelenti. Mindezen környezeti hatások negatívan befolyásolhatják a magzat méhen belüli fejlődését és hozzájárulhatnak a szülés idő előtti megindulásához. További rizikófaktort jelent, hogy a hajadon anyák esetében a terhességek jelentős része nem kívánt terhesség volt, amely a serdülő számára sok esetben valóságos tragédiát jelentett. A nem kívánt terhesség, a hajadon családi állapot, a labilis, vagy sok esetben megszakadt partnerkapcsolat együttesen olyan pszichikai állapotot idézhetnek elő a fiatal anyánál, amely ugyancsak hozzájárulhat a koraszülés bekövetkezéséhez.

Vizsgálati mintánkban a szülések 98,6 %-a volt élveszülés, 1,4 %-a halvaszülés. Ez az arány magasabb, mint a házasságban szült fiatal anyák almintájánál kimutatott halvaszületi arány (0,7 %) és magasabb, mint a 15-49 éves teljes női népességnél évek óta stagnáló 0,7 % és 1 % közötti halvaszületési arány.

A felvétel időpontjában - ami a szülést követően azt a néhány napot jelenti, amíg az anya kórházban van - az újszülöttek 98,2 %-a volt életben. Az említett 1,4 %-os halvaszülés mellett 0,2 %-uk halt meg egy napon belül és 0,2 %-uk 1-6. nap között. Feltételezhető azonban, hogy a ténylegesen meghalt újszülöttek aránya ennél magasabb, de a felvételt végző személyek - előírásainkkal ellentétben, de emberileg érthető módon - egyes esetekben eltekintettek a gyermekét elvesztő anya megkérdezésétől.

A szülést követően az újszülöttek 15,9 %-ánál volt szükség fokozott élesztésre - jelentősen magasabb arányban, mint a házasságban szült fiatal anyáknál - elsősorban koraszülöttség, respirációs zavar, icterus és más egyéb ok miatt.

Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy a serdülőkorban történő házasságon kívüli gyermekszülés egészségügyi kihatásai jóval kedvezőtlenebbek, mint az ugyancsak serdülőkorban házasságban bekövetkező szülés esetében kimutatható. Ennek oka a hajadon anyák fiatalabb korösszetételére, kedvezőtlen életmódjára, gyakran hátrányosnak minősíthető helyzetére, az instabil vagy megszűnt partnerkapcsolatok és a sok esetben nem kívánt terhességek miatti pszichikai feszültségekre, ártalmakra vezethető vissza.

X. JELENLEGI PROBLÉMÁK, JÖVŐRE VONATKOZÓ TERVEK

A házasságon kívül gyermeket szült serdülő anyák vizsgálatát azon témakör megkérdezésével fejeztük be, hogy hogyan ítélik meg a hajadon anyák helyzetüket, mi okozza számukra a legnagyobb nehézséget, vannak-e gondjaik az apaság elismertetésével, a gyermek elhelyezésével kapcsolatban. Vizsgáltuk továbbá, hogy hogyan képzelik el a jövőjüket, van-e házasságkötési szándékuk; milyen családtervek és tanulási terveik vannak a jövőre nézve.

A jelenlegi helyzet megítélésére vonatkozó kérdésnél kihangsúlyoztuk, hogy mint házasságon kívül szült, egyedülálló anyának, mi okozza számára a legnagyobb nehézséget. Feltételeztük, hogy a serdülőkori gyermekszülés és a hajadon családi állapot együttes hatása olyan halmozottan hátrányos helyzetet hoz létre, amelyből a megoldásra váró kérdések sora vetődik fel a fiatal anya számára. Ezzel szemben a megkérdezettek több, mint fele nyilatkozott úgy, hogy nem gondolkozott ezen a kérdésen, nem tud arról, hogy lenne valamilyen problémája. További 17,5 % állította, hogy semmiféle problémája nincsen, 3,6 %-nak azért nincs semmi gondja, mert – úgymond – nem egyedülálló, élettárral él. Azt mondhatjuk tehát, hogy a hajadon anyák túlnyomó többségének (72,1 %) véleménye szerint a jelenlegi helyzet számukra nem okoz nehézséget. Nyilvánvaló, hogy ezek a válaszok nem a tényleges helyzetet, csak azt a beszűkült életszemléletet, ingerszegény környezeti hatást tükrözik, amelyre korábban már más összefüggésben többször rámutattunk. Jól bizonyítja ezt a "nem tudja" válaszok összefüggése az iskolai végzettség változásával. Míg a középfokú oktatásban részt vett lányok esetében 36 %, addig az iskolába nem járt, illetve 1-5 osztályt végzett anyák 65-75 %-a reagált ily módon.

A megkérdezettek mindössze 27,9 %-a említett tehát valamilyen nehézséget életkörülményeivel kapcsolatban. Igen sajátos azonban, hogy ebből a csoportból is a többség nem a gyermekszüléssel, a nem házas családi állapottal, vagy a partnerrel kapcsolatos problémákat említette, hanem lakáshelyzetének megoldatlanságát (16,7 %) hozta fel. A serdülőkorban, házasságon kívül szült nőknek mindössze 11,2 %-a jelzett élethelyzetével, sajátos státusával összefüggő, valódi nehézséget. Ezen belül 2,1 % említett a partnerrel kapcsolatos problémát (partnere elhagyta, egyedül van). Korábban láttuk azonban, hogy a szülés időpontjára a kapcsolatoknak lényegesen több, mint 2,1 %-a bomlott fel. A megkérdezettek 21,4 %-a nyilatkozott úgy, hogy megszűnt partnerével a kapcsolata, vagyis a két adat között a különbség mintegy tízszeres. Az a tény, hogy a hajadon anyák aktuális problémáik között ilyen kis mértékben említették a kapcsolat megszűnését, minősítése mind a kapcsolatnak, mind a fiatalok életszemléletének. A partnerrel kapcsolatosan egyes esetekben még egy probléma jelentkezik: az apaság elismerésének kérdése. Bár direkt módon ennél a kérdésnél nem említették, de indirekt módon, más megfogalmazásban mégis felmerült. Ily módon az apaság elismertetésével kapcsolatos nehézségeket a megkérdezettek 4,5 %-a említi.

A kérdőívben az apaság elismerésével kapcsolatban külön kérdést is szerepeltettünk, s erre a kérdésre a megkérdezettek 5,1 %-a jelezte, hogy partnere nem hajlandó a gyermeket sajátjának tekinteni. A két adat csaknem azonos, s ebből arra következtethetünk, hogy még egy ilyen közömbös és beszűkült életszemlélet mellett is a gyermek sorsának, származásának bizonytalansága komoly súllyal nehezedik a fiatal anyára.

Az apaságot a partnerek 5,1 %-a egyértelműen nem ismerte el. További 8,2 %-ot képviselt azoknak az eseteknek az aránya, amikor a fiatalkorú anya bizonytalan volt a partner magatartását illetően. Az apasági pert indítani szándékozók 13,7 %-os arányából azonban arra következtethetünk, hogy a bizonytalan apaságok is inkább a "nem", mint az "igen" felé hajlanak, vagyis az anya a bizonytalan esetekben még reménykedik abban, hogy partnere mégis elismeri az apaságot, de sejti azt is, hogy ezt csak bírósági úton tudja elismertetni.

Az a tény, hogy a partner vállalja-e a gyermeket, szorosan összefügg a kapcsolat stabilitásával. Amikor a kapcsolat a szülés időpontjában még fennállt, a bizonytalan esetek aránya 1,3 % volt, és olyan partner, aki nem ismerte el az apaságot, egyáltalában nem fordult elő. Ha azonban a kapcsolat a gyermek születésekor már megszakadt, a partnerek csaknem egynegyede (22,8 %) konkrétan megtagadja az apaság elismerését és további 34,7 %-ban pedig a fiatal anya bizonytalan partnere álláspontját, magatartását illetően. A megszűnt kapcsolatok esetében az anyák 56,5 %-a kíván apasági pert indítani, ami ismételten alátámasztja, hogy a bizonytalan válaszok voltaképpen azt takarják, hogy a partner nem kívánja a gyermeket elismerni.

A cigány származásúak esetében lényegesen gyakoribb (92,7 %), hogy az apa sajátjának ismeri el a megszületett gyermeket. Az apaság elismerését mindössze 2 % partnere tagadta meg, az anyák 5 %-a bizonytalan választ adott. A nem cigány származásúak körében az apaságot megtagadó partnerek aránya 8,5 % és további 13,3 % esetében bizonytalan a partner magatartása. Más szóval a nem cigány származású anyáknak mindössze 78,2 %-a tekintti biztosnak partnere részéről az apaság vállalását. A kérdésben az etnikai hovatartozás mentén mutatkozó eltérés részben az élettársi kapcsolatok eltérő gyakoriságára vezethető vissza. Mint láttuk, a cigány származású anyák túlnyomó többsége (85,4 %) élettársi kapcsolatban él, míg a nem cigány származásúak esetében ez az arány jelentősen alacsonyabb (54,6 %), s együttélő partnerek esetén az apa minden esetben elfogadja a született gyermeket. Másrészt azonban az is megállapítható, hogy megszűnt kapcsolatok esetében is gyakoribb, hogy a cigány származású apa elismeri a gyermeket, ami nyilván a környezetnek a házasságon kívüli születeket toleránsabban megítélő magatartásával magyarázható.

Az apaság vállalása, illetve nem vállalása függ a partnerek családi állapotától, életkorától és gazdasági aktivitásától. Nőtlen férfiak esetében a leggyakoribb, hogy a partner nem támaszt akadályt a gyermek elismerésével kapcsolatban (az apaságot megtagadók aránya 3,4 %), míg érthető módon a házas családi állapotú partnerek igyekeznek a leginkább kitérni az apaság vállalása alól (16,3 %). Az elvált családi állapotú apákra leginkább a bizonytalan magatartás jellemző, ebben a csoportban a leggyakoribb, hogy az anya nem tudja egyértelműen, partnere elismeri-e a megszületett gyermeket, vagy sem (11,6 %).

A partner életkorával kapcsolatban megállapítható, hogy az eltérések az apaság elismerésének vonatkozásában elsősorban a két szélső póluson jelentkeznek. Mind a 17 éven aluli, mind a 30 éven felüli partnerek esetében igen gyakori, hogy a partner megtagadja a gyermek vállalását. Az idősebb partnerek esetében ez nyilvánvalóan a családi állapot szerinti összetétel eltéréseire, a házas és elvált partnerek gyakoribb előfordulásaira vezethető vissza.

A partnerek túlnyomó többsége (85,1 %) aktív kereső volt a gyermek születésének időpontjában. A gazdaságilag aktív partnerekre jellemző a legnagyobb mértékben (91 %),

hogy nem támasztanak akadályt a gyermek származásának elismerésével kapcsolatban. A sor-katonaként szolgáló partnereknél is magas az apaságot elismerők aránya, de az aktív keresőkhöz képest megnő a kérdésben még bizonytalankodóké is. A nem dolgozók csoportjára általában jellemző, hogy alacsonyabb az apaságot nem vállalók aránya, s nem elsősorban a "nem" válaszok, mint inkább a "bizonytalan" válaszok aránya emelkedik meg. A tanuló partnerek esetében például nem találtunk olyan apát, aki egyértelműen megtagadta volna a gyermek elismerését, de bizonytalan válaszáról az anyák 31,6 %-a számolt be (azaz mind-össze 68,4 % ismerte el egyértelműen és azonnal, hogy a gyermek tőle származik).

Külön indokolt említést tenni a fiatalkorú anyák azon csoportjáról, akik nem tudták megmondani partnerük életkorát, foglalkozását és/vagy családi állapotát. Már többször utaltunk rá, hogy a partnerre vonatkozó alapvető információk nem ismerete egyben a kapcsolat stabilitását, jellegét is minősíti. Jól igazolják ezt a megállapítást az apaság elismerésével összefüggő adatok is. Azokban az esetekben ugyanis, amikor a serdülő anya nem ismeri partnere demográfiai adatait, az átlagos 5 %-kal szemben 19-23 %-ra nő az apaságot megtagadó partnerek aránya, s jelentős továbbá a bizonytalan magatartást tanúsítók aránya is, az átlagos 8,2 %-kal szemben 30-36 %. Más szóval, míg általában az a jellemző, hogy a partnerek túlnyomó többsége (85,9 %) elismeri a megszületett gyermeket, ezekre a kapcsolatokra éppen ellenkezőleg az a jellemző, hogy a partnerek többsége nem ismeri el az apaságot.

A házasságon kívül született gyermekek további sorsa, helyzete nemcsak az apa magatartása miatt bizonytalan, hanem azért is, hogy a többségében egyedülálló anya hogyan lesz képes gondoskodni gyermeke ellátásáról, s egyáltalában lesz-e rá lehetősége, hogy az újszülöttet magához vegye, vagy pedig állami gondozásban kényszerül a gyermeket elhelyezni. A megkérdezett hajadon anyák közül csak igen kevesen (3,8 %) jelezték, hogy átmenetileg vagy végleg lemondanak gyermekükről, s állami gondozásban kívánják elhelyezni (2,4 %), illetve örökbe adják (1,4 %). A gyermek sorsának alakulása függ a kapcsolat stabilitásától is, amennyiben megszűnt kapcsolatok esetében 10 %-ra nő a gyermekükkel együttélni nem szándékozó serdülő anyák aránya. A körülmények ismeretében joggal feltételezhető azonban, hogy a valóságos helyzet kevésbé lesz kedvező, mint az a kép, amelyet a fiatal anyák a kórházban, szülés után kialakítanak, elképzelnek. Várható, hogy a későbbiek során a tervezettnél lényegesen több serdülő anya kényszerül majd gyermekét állami gondozásba vagy örökbe adni.

A fiatal anyák nemcsak a gyermek további sorsát illetően bizonyulnak optimistának, de kedvezően, bizakodóan ítélik meg a gyermek ellátásához szükséges anyagi feltételek biztosítási lehetőségeit is. A probléma iránt érdektelen, közömbös anyák aránya igen alacsony, "nem tudja" választ mindössze 2 %-tól kaptunk. A többség - értelemszerűen elsősorban az élettársi kapcsolatban élő hajadon anyák - a gyermek apjának anyagi támogatására számít (53,4 %). Az élettársi kapcsolatban nem élő serdülő anyák, illetve azok, akiknek kapcsolatuk is megszakadt a gyermek apjával, a szülők segítségére, anyagi támogatására számítanak. Mintegy 5 % körül van azok aránya, akik sem a partnertől, sem a szülőktől nem remélhetnek segítséget, ezért saját keresetükből kívánják biztosítani a gyermekük neveléséhez szükséges anyagi hátteret.

A fiatal anyák jövőre vonatkozó terveinek sorában először házassági terveikről, férjhezmenési elképzeléseikről kérdeztük őket. A túlnyomó többség (82,4 %) teljesen várható módon úgy nyilatkozott, hogy előbb vagy utóbbi férjhez kíván menni. A magyar házassági szokások ismeretében úgy véljük, hogy ez egyáltalában nem meglepő információ,

s figyelmet elsősorban az a 15-20 %-ot kitevő csoport érdemel, aki a negatív tapasztalatok, a rosszul végződött partnerkapcsolat és a házasságon kívüli szülés megrázó hatására úgy érzi, hogy ő már nem akar, nem lesz képes senkivel házasságra lépni. Úgy gondoljuk azonban, hogy mindkét vélemény valóságtartalmát erős fenntartásokkal kell kezelni. A házasságot kötni szándékozók egy része inkább a társadalmi előírásoknak megfelelő véleményt fogalmazta meg, de feltételezhető az is, hogy a körülmények változására a jelenleg férjhez menni nem kívánók szándéka is módosulni fog. A házassági tervekkel rendelkező hajadon anyák túlnyomó többsége (71,8 %) jelenlegi partnerével, gyermeke apjával kíván házasságra lépni. A házasságkötés tervezett időpontjára vonatkozó adatok azonban a szándékok komolytalanságát látszanak megerősíteni. Igen kevesen tudták ugyanis még hozzávetőleg is megjelölni az esküvő tervezett időpontját, 5,5 % említette, hogy rögtön, ahogy a kórházból hazamennek, megtartják az esküvőt. A többség (18,8 %) 1 éven belüli időtartamot, 1,7 % pedig egy éven túli időtartamot jelölt meg. Vagyis az összes megkérdezett csaknem fele (48,4 %), a házasságot kötni szándékozókhoz viszonyítva azonban már a többség (68 %) hozzávetőleg sem tudja megmondani a házasságkötés tervezett időpontját. Az ebbe a csoportba tartozó anyák túlnyomó többsége élettársi kapcsolatban él, s feltételezhető, hogy számukra ez az együttélési forma megfelelő, s valójában nem is kívánják törvényesíteni a kapcsolatot, de a megkérdezés során - éppen a társadalmi elvárások miatt - ennek nem mertek nyíltan hangot adni.

A partnerrel házasságot kötni kívánók bizonytalan magatartását támasztják alá a házasságkötés akadályára vonatkozó kérdésre adott válaszok is. A házasságkötést tervezők 87 %-a ugyanis még általánosságban sem tudta megmondani, hogy miért nem kötöttek eddig, még a gyermek születése előtt házasságot, s a tervezett időpontnak, valamint a házasságkötést késleltető tényezőknek ilyen homályos megfogalmazása joggal ébreszt kételyt a későbbi szándékok komolyságát illetően. Az azonnali házasságkötést tervezőkkel körülbelül azonos arány említette, hogy a szükséges papírok, gyámhatósági engedélyek késedelme miatt nem kötöttek eddig házasságot, s ezért ennél a csoportnál vélhető, hogy a házasság megkötésére valóban a kórházból történő távozás után sor kerül.

A hajadon fiatalkorú anyák jövőre vonatkozó tervei kapcsán további gyermekvállalási elképzeléseikről is érdeklődtünk: kívánnak-e még gyermeket szülni, ha igen, hány gyermeket és mikor, milyen időzítéssel. A megkérdezettek 46,7 %-a kíván mindenképpen további gyermeket, 8,8 % bizonyos feltételek ("ha férjhez megyek") teljesülése esetén és 40,8 % nem kíván már szülni. A hajadon anyák gyermekvállalási terveit összehasonlítva az azonos korú, de házas családi állapotú fiatalkorú anyák családtervezési elképzeléseivel jelentős eltéréseket tapasztalhatunk. Míg a házasságban élő serdülő anyáknak mintegy 3/4-e kíván további gyermeket és 18 %-a nem akar újabb gyermeket, addig a hajadon anyák esetében - mint láttuk - lényegesen alacsonyabb a még szülni kívánók és csaknem két és félszeresen magasabb a további gyermeket nem tervezők aránya. A két csoport eltérő magatartása mögött nyilvánvalóan a hajadon anyáknak helyzetükből fakadó instabil életérzése és a jövővel kapcsolatos bizonytalan elképzelései húzódnak meg.

A konkrét gyermekszámra vonatkozó tervekkel kapcsolatban is azt tapasztaltuk, hogy a serdülőkorú, házas anyák által megjelölt, még kívánt gyermekszám megegyezik a fiatal házasoknál általában kimutatható gyermekszám-tervekkel. A házas fiatalkorú anyák 19,8 %-a tervezett egy gyermeket, 67,6 %-a két gyermeket és 11,3 %-a három gyermeket. A hajadon anyák esetében - az újabb szülést nem tervezők magas arányából következően - a többség (53,3 %) megelégszik egy gyermekkel, 34,5 % kíván két gyermeket és ugyanakkor viszonylag magas (11 %) a három- és további gyermeket tervezők aránya, ami érdekes módon

közel azonos a cigány és a nem cigány származásúak esetében is. A házasságon kívül szült anyák instabil magatartását bizonyítja, hogy mintegy 1/4-ük hozzávetőleg sem tudta megjelölni a következő szülés tervezett időpontját (a házasságon kívül születésűek esetében ezek aránya mindössze 3,6 % volt).

Úgy gondoljuk, hogy a házasságon kívül szült fiatal anyák jövőre vonatkozó családtervezési elképzeléseit, azok realizálását erős fenntartásokkal kell kezelnünk. Ezek a fenntartások vonatkoznak azokra, akik úgy gondolják, hogy még kívánnak gyermeket szülni, esetleg a tervezett gyermekszámra vonatkozóan is határozott elképzeléseik vannak, de azokra is, akik úgy érzik, hogy nem akarnak több gyermeket, életük termékeny szakasza lezárult a jelenlegi szüléssel. Kulturális háttérük, életmódjuk és védekezési magatartásuk ismeretében feltételezhető, hogy a tudatosság a későbbiekben sem fog szerepet játszani családterveik realizálásában. Hazai és külföldi kutatói tapasztalatok arra engednek következtetni, hogy a jelenlegi szülést még számos, előre nem tervezett terhesség, gyermekszülés fogja követni élettársi kapcsolatból, házasságból, vagy házasságon kívül, s ezek a fiatal anyák propagatív koruk végére az átlagost jóval meghaladó termékenységet és gyermekszámot fognak elérni.

A jövőre vonatkozó elképzelések következő kérdéspontja a továbbtanulási tervekhez kapcsolódik. A hajadon anyákra általában – mint korábban láttuk – igen alacsony iskolai végzettség jellemző. A megkérdezettek csaknem fele nem végezte el a nyolc általánost, ezen belül 3,2 %-uk egyáltalán nem járt iskolába, s a középfokú oktatásban továbbtanulók aránya mindössze 12,6 %. A házasságkötés után gyermeket szült fiatal anyáknál is azt tapasztaltuk, hogy minél alacsonyabb a serdülő anya iskolai végzettsége, annál kevésbé ambicionálja a gyermek megszületése után a tanulmányok folytatását. Ez a megállapítás a házasságon kívül szült anyák almintájára is igaz, s ebből következően a hajadon anyák többségére (55,4 %) a jelenlegi iskolai végzettséggel való megelégedettség és a tanulmányok folytatásának elutasítása jellemző. A magasabb végzettség megszerzését tervező kisebbség (30,1 %) elsősorban azokból a rétegekből kerül ki, ahol a megkérdezett édesanyjának is magasabb – legalább nyolc általános, vagy annál magasabb – iskolai végzettsége van, vagy maga a serdülő is középfokú tanulmányait volt kénytelen a bekövetkezett terhesség miatt félbeszakítani. Vagyis azokban a rétegekben, ahol a családi háttér is viszonylag magasabb kulturális színvonalat képvisel, s ahol a serdülőkori teherbeesés és gyermekszülés nem elfogadott életvezetési forma, hanem inkább véletlen balszerencse következménye, erőteljesebben van jelen a fiatal anyában az a szándék, hogy lehetőség szerint csökkentse korai gyermekvállalásának negatív következményeit. Ezzel ellentétben azok az igen alacsony kultúrájú, többnyire cigány környezetből származó fiatal anyák, akik tanulmányaikat a terhességtől függetlenül már korábban, a nyolc általános befejezése előtt félbeszakították, munkaviszonyban nem állnak, hanem szüleik, vagy élettársuk eltartottjaként élnek, igénytelenségükben nem is érzik szükségét magasabb iskolai végzettség megszerzésének. Környezetük is hasonló módon és színvonalon él, nem is támaszt velük szemben magasabb követelményeket, s ők voltaképpen örülnek, hogy tanulmányaikat – akármilyen alacsony szinten, de végérvényesen befejezhették. Jó példa erre az iskolába soha nem járt hajadon anyák 30 főt kitevő, túlnyomó többségében cigány származású csoportja, akik – egy kivételével – nem is kívánnak iskolába járni. De nem sokkal pozitívabb a kép az 1-5 osztályt végzetek esetében sem, amely csoportba már 169 serdülő anyára tartozik, akiknek 84 %-a ugyancsak kielégítőnek tartja ezt az igen alacsony végzettségi színvonalat.

Miután a továbbtanulni szándékozók elsősorban az általános iskolát elvégzettek csoportjából kerülnek ki, ennek következtében a tervek is elsősorban a középfokú oktatás valamely formáját célozzák meg. A 8 osztályt végzettek többsége szakmát szeretne tanulni, gimnáziumi vagy középiskolai továbbtanulásra csak kevesen gondolnak. Akik szakmát kezdtek tanulni, illetve gimnáziumban vagy szakközépiskolában tanultak, általában az eredeti iskolatípusban kívánják félbeszakadt tanulmányaikat befejezni. Mint említettük, az utóbbi csoportba a megkérdezettek igen kis száma tartozik, összesen 87 fő tervezi középfokon folytatni a tanulást.

A jövőre vonatkozó továbbtanulási elképzelésekkel kapcsolatban összefoglalva megállapítható, hogy a hajadon anyák többsége elégedett jelenlegi igen alacsony - gyakran az analfabétizmus határát súroló - végzettségi színvonalával, s ezen a helyzeten nem is kíván változtatni.

TÁBLÁZATOK¹

¹Terjedelmi okokból a kérdőív-kérdésekre adott válaszok megoszlásait csupán az életkor szerinti bontásokban közöljük.

1. A KÉRDEZETT CSALÁDI ÁLLAPOTA KORÉV SZERINT

Korév	Családi állapot			
	Összesen	Hajadon	Elvált	Özvegy

szám

Összesen	950	945	4	1
12 éves	1	1	-	-
13 éves	13	13	-	-
14 éves	70	70	-	-
15 éves	227	226	1	-
16 éves	304	303	-	1
17 éves	335	332	3	-

százalék

Összesen	100,00	99,47	0,42	0,11
12 éves	100,00	100,00	-	-
13 éves	100,00	100,00	-	-
14 éves	100,00	100,00	-	-
15 éves	100,00	99,56	0,44	-
16 éves	100,00	99,67	-	0,33
17 éves	100,00	99,10	0,90	-

2. ÉLETTÁRSI KAPCSOLATBAN ÉL-É, KORÉV SZERINT

Korév	Összesen	Élettársi kapcsolatban él-e		
		Igen, együtt-laknak	Igen, nem laknak együtt	Nem él élettársi kapcsolatban

szám

Összesen	950	622	52	276
12 éves	1	-	-	1
13 éves	13	6	1	6
14 éves	70	51	4	15
15 éves	227	171	8	48
16 éves	304	195	17	92
17 éves	335	199	22	114

százalék

Összesen	100,00	65,47	5,47	29,05
12 éves	100,00	-	-	100,00
13 éves	100,00	46,15	7,69	46,15
14 éves	100,00	72,86	5,71	21,15
15 éves	100,00	75,33	3,52	21,15
16 éves	100,00	64,14	5,59	30,26
17 éves	100,00	59,40	6,57	34,03

3. KIKKEL LAKIK EGYÜTT A KÉRDEZETT KORÉV SZERINT

Korév	Együttlakás								
	Össze- sen	Saját család- jával	Saját család- jával és élet- társá- val	Csak élet- társá- val	Élet- társá- val és élet- társá- roko- naival	Egye- dül	Inté- zeti háztar- tásban	Egyéb	Nincs adat

szám

Összesen	950	309	233	122	243	10	12	9	12
12 éves	1	1	-	-	-	-	-	-	-
13 éves	13	6	2	1	2	-	1	-	1
14 éves	70	21	17	9	23	-	-	-	-
15 éves	227	52	76	23	66	1	3	2	4
16 éves	304	102	75	40	72	3	4	4	4
17 éves	335	127	63	49	80	6	4	3	3

százalék

Összesen	100,00	32,53	24,53	12,84	25,85	1,05	1,26	0,95	1,26
12 éves	100,00	100,00	-	-	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	46,15	15,38	7,69	15,38	-	7,69	-	7,69
14 éves	100,00	30,00	24,29	12,86	32,86	-	-	-	-
15 éves	100,00	22,91	33,48	10,13	29,07	0,44	1,32	0,88	1,76
16 éves	100,00	33,55	24,67	13,16	23,68	0,99	1,32	1,32	1,32
17 éves	100,00	37,91	18,81	14,63	23,88	1,79	1,19	0,90	0,90

4. A KÉRDEZETT ÉLETKORA AZ ÉLETTÁRSI KAPCSOLAT KEZDETEKOR
KORÉV SZERINT

Korév	Összesen	Hány éves korban kezdődött az élettársi kapcsolat						
		13	14	15	16	17	Nem tudja, nem em- lékszik	Nem él élettársi kapcso- latban
		éves korban						

s z á m

Összesen	950	63	197	198	162	30	24	276
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	6	-	-	-	-	1	6
14 éves	70	24	31	-	-	-	-	15
15 éves	227	21	112	42	-	-	4	48
16 éves	304	9	34	116	46	-	7	92
17 éves	335	3	20	40	116	30	12	114

s z á z a l é k

Összesen	100,00	6,63	20,74	20,84	17,05	3,16	2,53	29,05
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	46,15	-	-	-	-	7,69	46,16
14 éves	100,00	34,29	44,29	-	-	-	-	21,43
15 éves	100,00	9,25	49,34	18,50	-	-	1,76	21,15
16 éves	100,00	2,96	11,18	38,16	15,13	-	2,30	30,27
17 éves	100,00	0,90	5,97	11,94	34,63	8,96	3,58	34,03

5. ÉLETKOR ELSŐ TERHESSÉGE IDEJÉN JELENLEGI KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Első terhessége idején életkora							Nem tudja
		Jelenlegi szülését megelőzően nem volt terhes	12 éves és fia- talabb	13	14	15	16	17	
				éves					

s z á m

Összesen	950	817	6	9	34	56	26	-	2
12 éves	1	1	-	-	-	-	-	-	-
13 éves	13	13	-	-	-	-	-	-	-
14 éves	70	64	3	2	1	-	-	-	-
15 éves	227	210	1	4	12	-	-	-	-
16 éves	304	258	1	2	14	26	3	-	-
17 éves	335	271	1	1	7	30	23	-	2

s z á z a l é k

Összesen	100,00	86,00	0,63	0,95	3,58	5,89	2,74	-	0,21
12 éves	100,00	100,00	-	-	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	100,00	-	-	-	-	-	-	-
14 éves	100,00	91,43	4,29	2,86	1,43	-	-	-	-
15 éves	100,00	92,51	0,44	1,76	5,29	-	-	-	-
16 éves	100,00	84,87	0,33	0,66	4,61	8,55	0,99	-	-
17 éves	100,00	80,90	0,30	0,30	2,09	8,96	6,87	-	0,60

6. A KÉRDEZETT GYERMEKEINEK SZÁMA KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Gyermekszám			
		Nincs élet- ben lévő gyermeke	1	2	3
			életben lévő gyermeke van		

s z á m

Összesen	950	11	860	74	5
12 éves	1	-	1	-	-
13 éves	13	-	13	-	-
14 éves	70	-	70	-	-
15 éves	227	3	214	9	1
16 éves	304	4	272	28	-
17 éves	335	4	290	37	4

s z á z a l é k

Összesen	100,00	1,16	90,53	7,79	0,53
12 éves	100,00	-	100,00	-	-
13 éves	100,00	-	100,00	-	-
14 éves	100,00	-	100,00	-	-
15 éves	100,00	1,32	94,27	3,96	0,44
16 éves	100,00	1,32	89,47	9,21	-
17 éves	100,00	1,19	86,57	11,04	1,19

7. A KÉRDEZETT ISKOLAI VÉGZETTSÉGE, KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Iskolai végzettsége					
		Nem járt iskolába	1-5	6-7	8	Gimnázium vagy szak- középiskola valamely osztályát végezte	Szakmunkás- képző vala- mely osztá- lyát végezte
			osztályt végzett				

s z á m

Összesen	950	30	169	256	375	47	73
12 éves	1	-	1	-	-	-	-
13 éves	13	1	4	8	-	-	-
14 éves	70	3	23	32	12	-	-
15 éves	227	4	43	71	96	6	7
16 éves	304	10	45	83	123	17	26
17 éves	335	12	53	62	144	24	40

s z á z a l é k

Összesen	100,00	3,16	17,79	26,95	39,47	4,95	7,68
12 éves	100,00	-	100,00	-	-	-	-
13 éves	100,00	7,69	30,77	61,54	-	-	-
14 éves	100,00	4,29	32,86	45,71	17,14	-	-
15 éves	100,00	1,76	18,94	31,28	42,29	2,64	3,08
16 éves	100,00	3,29	14,80	27,30	40,46	5,59	8,55
17 éves	100,00	3,58	15,82	18,51	42,99	7,16	11,94

8. A KÉRDEZETT JELENLEG TANUL-E, KORÉV SZERINT

Korév	Összesen	Jelenleg tanul-e	
		igen	nem

s z á m

Összesen	950	25	925
12 éves	1	-	1
13 éves	13	-	13
14 éves	70	3	67
15 éves	227	1	226
16 éves	304	13	291
17 éves	335	8	327

s z á z a l é k

Összesen	100,00	2,63	97,37
12 éves	100,00	-	100,00
13 éves	100,00	-	100,00
14 éves	100,00	4,29	95,71
15 éves	100,00	0,44	99,56
16 éves	100,00	4,28	95,72
17 éves	100,00	2,39	97,61

9. A KÉRDEZETT TANULMÁNYAIT FÉLBESZAKÍTOTTA-E A TERHESSÉG MIATT
KORÉV SZERINT

Korév	Összesen	Iskolai tanulmányait megszakította-e	
		igen	nem

s z á m

Összesen	950	201	749
12 éves	1	1	-
13 éves	13	10	3
14 éves	70	30	40
15 éves	227	66	161
16 éves	304	50	254
17 éves	335	44	291

s z á z a l é k

Összesen	100,00	21,16	78,84
12 éves	100,00	100,00	-
13 éves	100,00	76,92	23,08
14 éves	100,00	42,86	57,14
15 éves	100,00	29,07	70,93
16 éves	100,00	16,45	83,55
17 éves	100,00	13,13	86,87

10. A KÉRDEZETT MILYEN ISKOLATÍPUSBAN SZAKÍTOTTA FÉLBE
TANULMÁNYAIT, KORÉV SZERINT

Korév	Összesen	Tanulmányait melyik iskolatípusban szakította meg				
		Általános iskolában	Gimnáziumban	Szakközépiskolában	Szaktankör-képzőben	Nem szakította meg

s z á m

Összesen	950	107	15	32	45	751
12 éves	1	1	-	-	-	-
13 éves	13	10	-	-	-	3
14 éves	70	24	-	2	4	40
15 éves	227	42	3	8	13	161
16 éves	304	22	4	10	13	255
17 éves	335	8	8	12	15	292

s z á z a l é k

Összesen	100,00	11,26	1,58	3,37	4,74	79,05
12 éves	100,00	100,00	-	-	-	-
13 éves	100,00	76,92	-	-	-	23,08
14 éves	100,00	34,29	-	2,86	5,71	57,14
15 éves	100,00	18,50	1,32	3,52	5,73	70,93
16 éves	100,00	7,24	1,32	3,29	4,28	83,88
17 éves	100,00	2,39	2,39	3,58	4,48	87,16

11. A KÉRDEZETT HÁNYADIK OSZTÁLYBAN SZAKÍTOTTA MEG
TANULMÁNYAIT, KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Hányadik osztályban szakította meg tanulmányait				
		1-5	6-7	8	Középisko- lában, ill. szakmunkás- képzőben	Nem szakí- totta meg
		osztályban				

s z á m

Összesen	950	18	60	29	92	751
12 éves	1	-	1	-	-	-
13 éves	13	1	7	2	-	3
14 éves	70	2	15	7	6	40
15 éves	227	9	21	12	24	161
16 éves	304	5	10	7	27	255
17 éves	335	1	6	1	35	292

s z á z a l é k

Összesen	100,00	1,89	6,32	3,05	9,69	79,05
12 éves	100,00	-	100,00	-	-	-
13 éves	100,00	7,69	53,85	15,38	-	23,08
14 éves	100,00	2,86	21,43	10,00	8,57	57,14
15 éves	100,00	3,96	9,25	5,29	10,57	70,93
16 éves	100,00	1,65	3,29	2,30	8,88	83,88
17 éves	100,00	0,30	1,79	0,30	10,45	87,16

12. A KÉRDEZETT GAZDASÁGI AKTIVITÁSA KORÉV SZERINT

Korév	Összesen	Munkaviszonyban áll-e	
		igen	nem

s z á m

Összesen	950	257	693
12 éves	1	-	1
13 éves	13	-	13
14 éves	70	1	69
15 éves	227	40	187
16 éves	304	90	214
17 éves	335	126	209

s z á z a l é k

Összesen	100,00	27,05	72,95
12 éves	100,00	-	100,00
13 éves	100,00	-	100,00
14 éves	100,00	1,43	98,57
15 éves	100,00	17,62	82,38
16 éves	100,00	29,61	70,39
17 éves	100,00	37,61	62,39

13. A KÉRDEZETT MUNKAHELYEINEK SZÁMA KORÉV SZERINT

Korév	Összesen	Hány munkahelye volt			
		Egy	Kettő	Három és több	Nem dolgozik

s z á m

Összesen	950	194	34	29	693
12 éves	1	-	-	-	1
13 éves	13	-	-	-	13
14 éves	70	1	-	-	69
15 éves	227	34	4	2	187
16 éves	304	65	14	11	214
17 éves	335	94	16	16	209

s z á z a l é k

Összesen	100,00	20,42	3,58	3,05	72,95
12 éves	100,00	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	-	-	100,00
14 éves	100,00	1,43	-	-	98,57
15 éves	100,00	14,98	1,76	0,88	82,38
16 éves	100,00	21,38	4,61	3,62	70,39
17 éves	100,00	28,06	4,78	4,78	62,39

14. A KÉRDEZETT ALAP-ÁLLOMÁNYCSOPORTJA
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Alap-állománycsoport					
		Szellemi	Fizikai szak- munkás	Nem mező- gazdasági fizikai betanított munkás	Segédmun- kás	Mezőgaz- dasági fizikai	Nem dolgozott

s z á m

Összesen	950	17	18	121	84	17	693
12 éves	1	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	-	-	-	-	-	13
14 éves	70	-	-	-	1	-	69
15 éves	227	1	-	20	15	4	187
16 éves	304	6	3	46	30	5	214
17 éves	335	10	15	55	38	8	209

s z á z a l é k

Összesen	100,00	1,79	1,89	12,74	8,84	1,79	72,95
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	-	-	-	-	100,00
14 éves	100,00	-	-	-	1,43	-	98,57
15 éves	100,00	0,44	-	8,81	6,61	1,76	82,38
16 éves	100,00	1,97	0,99	15,13	9,87	1,64	70,39
17 éves	100,00	2,99	4,48	16,42	11,34	2,39	62,39

15. A KÉRDEZETT ÉLETKORA TELEPÜLÉSTÍPUS SZERINT

Településtípus	Össze- sen	K o r é v					
		12	13	14	15	16	17

s z á m

Összesen	950	1	13	70	227	304	335
Budapest	80	-	1	6	17	33	23
Győr	2	-	-	-	-	2	-
Pécs	4	-	-	1	1	-	2
Szeged	9	-	-	1	1	3	4
Debrecen	13	-	-	1	2	7	3
Miskolc	5	-	1	-	1	2	1
Egyéb megyeszékhely	60	-	-	3	10	21	26
Egyéb város	171	-	3	8	34	53	73
Község	601	1	8	50	159	181	202
Tanya	5	-	-	-	2	2	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Budapest	8,42	-	7,69	8,57	7,49	10,86	6,87
Győr	0,21	-	-	-	-	0,66	-
Pécs	0,42	-	-	1,43	0,44	-	0,60
Szeged	0,95	-	-	1,43	0,44	0,99	1,19
Debrecen	1,37	-	-	1,43	0,88	2,30	0,90
Miskolc	0,53	-	7,69	-	0,44	0,66	0,30
Egyéb megyeszékhely	6,32	-	-	4,29	4,41	6,91	7,76
Egyéb város	18,00	-	23,08	11,43	14,98	17,43	21,79
Község	63,26	100,00	61,54	71,43	70,04	59,54	60,30
Tanya	0,53	-	-	-	0,88	0,66	0,30

16. A KÉRDEZETT ÉLETKORA MEGYÉK SZERINT

Megyék	Össze- sen	K o r é v					
		12	13	14	15	16	17
		é v e s					

s z á m

Összesen	950	1	13	70	227	304	335
Budapest	80	-	1	6	17	33	23
Baranya	52	-	1	6	12	12	21
Bács-Kiskun	53	-	-	3	13	17	20
Békés	20	-	-	2	7	4	7
Borsod-Abaúj-Zemplén	125	-	1	10	28	42	44
Csongrád	28	-	1	1	2	7	17
Fejér	34	-	-	1	11	5	17
Győr-Sopron	19	-	-	3	3	8	5
Hajdú-Bihar	56	-	3	5	11	24	13
Heves	19	-	-	1	9	6	3
Komárom	20	-	-	3	5	9	3
Nógrád	37	-	1	3	11	11	11
Pest	84	-	-	4	21	25	34
Somogy	46	-	-	2	15	7	22
Szabolcs-Szatmár	134	-	4	10	39	47	34
Szolnok	47	-	-	-	8	16	23
Tolna	32	-	-	5	5	13	9
Vas	16	1	1	-	4	3	7
Veszprém	28	-	-	2	3	11	12
Zala	20	-	-	3	3	4	10

s z á z a l é k

Összesen	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Budapest	8,42	-	7,69	8,57	7,49	10,86	6,87
Baranya	5,47	-	7,69	8,57	5,29	3,95	6,27
Bács-Kiskun	5,58	-	-	4,29	5,73	5,59	5,97
Békés	2,11	-	-	2,86	3,08	1,32	2,09
Borsod-Abaúj-Zemplén	13,16	-	7,69	14,29	12,33	13,82	13,13
Csongrád	2,95	-	7,69	1,43	0,88	2,30	5,07
Fejér	3,58	-	-	1,43	4,85	1,64	5,07
Győr-Sopron	2,00	-	-	4,29	1,32	2,63	1,49
Hajdú-Bihar	5,89	-	23,08	7,14	4,85	7,89	3,88
Heves	2,00	-	-	1,43	3,96	1,97	0,90
Komárom	2,11	-	-	4,29	2,20	2,96	0,90
Nógrád	3,89	-	7,69	4,29	4,85	3,62	3,28
Pest	8,84	-	-	5,71	9,25	8,22	10,15
Somogy	4,84	-	-	2,86	6,61	2,30	6,57
Szabolcs-Szatmár	14,11	-	30,77	14,29	17,18	15,46	10,15
Szolnok	4,95	-	-	-	3,52	5,26	6,87
Tolna	3,37	-	-	7,14	2,20	4,28	2,69
Vas	1,68	100,00	7,69	-	1,76	0,99	2,09
Veszprém	2,95	-	-	2,86	1,32	3,62	3,58
Zala	2,11	-	-	4,29	1,32	1,32	2,99

17. A SZÜLETÉSKORI LAKÓHELY TELEPÜLÉSTÍPUSA A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Születéskori lakóhely településtípusa										
		Buda- pest	Győr	Pécs	Szeged	Debre- cen	Miskolc	Egyéb megye- székhely	Egyéb város	Község	Tanya	Nincs adat

s z á m

Összesen	950	83	3	6	12	13	21	78	218	510	2	4
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
13 éves	13	-	-	-	-	1	1	-	3	8	-	-
14 éves	70	4	1	-	1	1	2	5	10	46	-	-
15 éves	227	19	-	-	-	3	5	17	39	143	1	-
16 éves	304	28	1	2	2	3	9	26	82	151	-	-
17 éves	335	32	1	4	9	5	4	30	84	161	1	4

s z á z a l é k

Összesen	100,00	8,74	0,32	0,63	1,26	1,37	2,21	8,21	22,95	53,68	0,21	0,42
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00	-	-
13 éves	100,00	-	-	-	-	7,69	7,69	-	23,08	61,54	-	-
14 éves	100,00	5,71	1,43	-	1,43	1,43	2,86	7,14	14,29	65,71	-	-
15 éves	100,00	8,37	-	-	-	1,32	2,20	7,49	17,18	63,00	0,44	-
16 éves	100,00	9,21	0,33	0,66	0,66	0,99	2,96	8,55	26,97	49,67	-	-
17 éves	100,00	9,55	0,30	1,19	2,69	1,49	1,19	8,96	25,07	48,06	0,30	1,19

18. A KÉRDZETT SZÜLETÉSKORI LAKÓHELYE KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Születéskori lakóhely megnevezése																				
		Buda- pest	Baranya	Bács- Kiskun	Békés	Borsod- Abaúj- Zemplén	Csong- rád	Fejér	Győr- Sopron	Hajdú- Bihar	Heves	Komárom	Miskolc	Pécs	Szeged	Szabolcs- Szatmár	Szolnok	Tolna	Vas	Veszprém	Zala	Nyitra- arad
szám																						
Összesen	950	83	55	59	21	130	24	31	19	49	23	27	33	59	48	149	46	27	17	23	22	5
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
13 éves	13	-	1	-	-	1	1	-	-	4	-	-	1	-	-	4	-	-	1	-	-	-
14 éves	70	4	7	4	2	9	1	1	3	4	3	4	3	3	3	10	-	4	-	3	2	-
15 éves	227	19	12	10	6	32	2	11	3	11	8	6	10	15	14	42	10	6	6	1	3	-
16 éves	304	28	14	25	8	45	4	6	8	17	9	12	9	19	9	52	16	8	2	9	4	-
17 éves	335	12	21	20	5	43	16	13	5	13	3	5	10	22	22	40	20	9	8	10	13	5
százalék																						
Összesen	100,00	8,74	5,79	6,21	2,21	13,68	2,53	3,26	2,00	5,16	2,42	2,84	3,47	6,21	5,05	15,68	4,84	2,84	1,79	2,42	2,32	0,53
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00	-	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	-	1,69	-	-	7,69	7,69	-	-	80,77	-	-	-	-	-	30,77	-	-	-	-	-	-
14 éves	100,00	5,71	10,00	5,71	2,86	12,86	1,43	1,43	4,29	5,71	4,29	5,71	4,29	4,29	4,29	14,29	-	5,71	-	4,29	2,86	-
15 éves	100,00	8,37	5,29	4,41	2,64	14,10	0,88	4,80	1,32	4,80	3,50	2,64	4,41	6,61	6,17	18,50	4,41	2,64	2,64	0,44	1,32	-
16 éves	100,00	9,21	4,61	7,22	2,63	14,00	1,32	1,97	2,63	5,99	3,90	3,90	2,96	6,25	2,96	17,11	5,26	2,63	0,66	2,96	1,32	-
17 éves	100,00	3,58	6,27	5,97	1,49	12,84	4,70	3,88	1,49	3,88	0,90	1,49	2,99	6,57	6,57	11,94	5,97	2,69	2,39	2,99	3,88	1,49

19. A KÉRDEZETT ÉDESANYJÁNAK ÉLETKORA A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Az édesanya életkora						
		34 éves és fia- talabb	35-39	40-44	45-49	50-54	55 éves és idő- sebb	Nem tudja

s z á m

Összesen	950	100	221	206	122	75	38	188
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	3	2	2	-	-	-	6
14 éves	70	19	19	7	4	9	2	10
15 éves	227	38	46	44	34	14	5	46
16 éves	304	26	75	71	35	23	14	60
17 éves	335	14	79	82	49	29	17	65

s z á z a l é k

Összesen	100,00	10,53	23,26	21,68	12,84	7,89	4,00	19,79
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	23,08	15,38	15,38	-	-	-	46,15
14 éves	100,00	27,14	27,14	10,00	5,71	12,86	2,86	14,29
15 éves	100,00	16,74	20,26	19,38	14,98	6,17	2,20	20,26
16 éves	100,00	8,55	24,67	23,36	11,51	7,57	4,61	19,74
17 éves	100,00	4,18	23,58	24,48	14,63	8,66	5,07	19,40

20. A KÉRDEZETT ÉDESAPJÁNAK ÉLETKORA A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Az édesapa életkora									65 éves és idő- sebb	Nem tudja
		34 éves és fia- talabb	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64				
									é v e s			

s z á m

Összesen	950	34	121	205	152	94	46	24	10	264
12 éves	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
13 éves	13	2	2	2	-	1	-	-	-	6
14 éves	70	9	8	13	12	6	2	2	1	17
15 éves	227	11	30	55	29	21	4	6	2	69
16 éves	304	6	44	70	44	32	18	5	2	83
17 éves	335	6	36	65	67	34	22	11	5	89

s z á z a l é k

Összesen	100,00	3,58	12,74	21,58	16,00	9,89	4,84	2,53	1,05	27,79
12 éves	100,00	-	100,00	-	-	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	15,38	15,38	15,38	-	7,69	-	-	-	46,15
14 éves	100,00	12,86	11,43	18,57	17,14	8,57	2,86	2,86	1,43	24,29
15 éves	100,00	4,85	13,22	24,23	12,78	9,25	1,76	2,64	0,88	30,40
16 éves	100,00	1,97	14,47	23,03	14,47	10,53	5,92	1,64	0,66	27,30
17 éves	100,00	1,79	10,75	19,40	20,00	10,15	6,57	3,28	1,49	26,57

21. A KÉRDEZETT ÉDESANYJÁNAK ISKOLAI VÉGZETTSÉGE A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Az édesanya iskolai végzettsége								
		Nem járt isko- lába	1-2	3-5	6-7	8	Közép- isko- lát	Szak- munkás- képzőt	Egye- temet, főis- kolát	Nem tudja
			osztályt végzett							
			végzett							

s z á m

Összesen	950	210	56	124	113	248	22	19	3	155
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	2	-	3	-	5	-	-	-	3
14 éves	70	21	5	12	11	14	1	-	1	5
15 éves	227	41	12	40	23	64	4	2	-	41
16 éves	304	69	18	35	39	73	8	10	1	51
17 éves	335	77	21	34	40	92	9	7	1	54

s z á z a l é k

Összesen	100,00	22,11	5,89	13,05	11,89	26,11	2,32	2,00	0,32	16,32
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	15,38	-	23,08	-	38,46	-	-	-	23,08
14 éves	100,00	30,00	7,14	17,14	15,71	20,00	1,43	-	1,43	7,14
15 éves	100,00	18,06	5,29	17,62	10,13	28,19	1,76	0,88	-	18,06
16 éves	100,00	22,70	5,92	11,51	12,83	24,01	2,63	3,29	0,33	16,78
17 éves	100,00	22,99	6,27	10,15	11,94	27,46	2,69	2,09	0,30	16,12

22. A KÉRDEZETT ÉDESAPJÁNAK ISKOLAI VÉGZETTSÉGE A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Az édesapa iskolai végzettsége								
		Nem járt isko- lába	1-2	3-5	6-7	8	Közép- isko- lát	Szak- munkás- képzőt	Egye- temet, főis- kolát	Nem tudja
			osztályt végzett							
			végzett							

s z á m

Összesen	950	122	51	137	104	210	18	63	7	238
12 éves	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
13 éves	13	-	-	3	1	1	6	-	-	3
14 éves	70	9	4	9	10	16	-	3	1	18
15 éves	227	29	11	34	22	51	2	17	1	60
16 éves	304	37	18	49	32	67	9	21	5	66
17 éves	335	47	18	42	39	69	7	22	-	91

s z á z a l é k

Összesen	100,00	12,84	5,37	14,42	10,95	22,11	1,89	6,63	0,74	25,05
12 éves	100,00	-	-	-	-	100,00	-	-	-	-
13 éves	100,00	-	-	23,08	7,69	46,15	-	-	-	23,08
14 éves	100,00	12,86	5,71	12,86	14,29	22,86	-	4,29	1,43	25,71
15 éves	100,00	12,78	4,85	14,98	9,69	22,47	0,88	7,49	0,44	26,43
16 éves	100,00	12,17	5,92	16,12	10,53	22,04	2,96	6,91	1,64	21,71
17 éves	100,00	14,03	5,37	12,54	11,64	20,60	2,09	6,57	-	27,16

23. A KÉRDEZETT ÉDESANYJÁNAK FOGLALKOZÁSA A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Az édesanya foglalkozása					
		Szellemi foglal- kozású	Fizikai szakmunkás vagy betanított munkás	Segéd- munkás	Nyugdíj- jas	Háztar- tásbeli	Nem tudja

s z á m

Összesen	950	36	159	247	28	367	113
12 éves	1	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	-	2	4	-	5	2
14 éves	70	3	7	28	1	27	4
15 éves	227	5	45	48	4	97	28
16 éves	304	9	56	78	10	110	41
17 éves	335	19	49	89	13	128	37

s z á z a l é k

Összesen	100,00	3,79	16,74	26,00	2,95	38,63	11,89
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	15,38	30,70	-	38,46	15,38
14 éves	100,00	4,29	10,00	40,00	1,43	38,57	5,71
15 éves	100,00	2,20	19,82	21,15	1,76	42,73	12,33
16 éves	100,00	2,96	18,42	25,66	3,29	36,18	13,49
17 éves	100,00	5,67	14,63	26,57	3,88	38,21	11,04

24. A KÉRDEZETT ÉDESAPJÁNAK FOGLALKOZÁSA A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Az édesapa foglalkozása					
		Szellemi foglal- kozású	Fizikai szakmunkás vagy betanított munkás	Segéd- munkás	Nyugdí- jas	Nincs foglal- kozása	Nem tudja

s z á m

Összesen	950	23	254	371	97	18	187
12 éves	1	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	-	1	8	-	1	3
14 éves	70	1	11	33	8	2	15
15 éves	227	2	59	87	28	6	45
16 éves	304	10	82	129	23	2	58
17 éves	335	10	100	114	38	7	66

s z á z a l é k

Összesen	100,00	2,42	26,74	39,05	10,21	1,89	19,68
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	7,69	61,54	-	7,69	23,08
14 éves	100,00	1,43	15,71	47,14	11,43	2,86	21,43
15 éves	100,00	0,88	25,99	38,33	12,33	2,64	19,82
16 éves	100,00	3,29	26,97	42,43	7,57	0,66	19,08
17 éves	100,00	2,99	29,85	34,03	11,34	2,09	19,70

25. A KÉRDEZETT ÉDESANYJÁNAK ÉLETKORA ELSŐ GYERMEKE SZÜLETÉSEKOR
A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Az édesanya életkora első gyermeke születésekor					
		18 év alatt	18-20	21-25	26-30	31 vagy több	Nem meg- állapít- ható

s z á m

Összesen	950	200	234	212	51	16	237
12 éves	1	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	2	5	-	-	-	6
14 éves	70	26	11	16	2	1	14
15 éves	227	49	59	41	11	7	60
16 éves	304	67	78	70	15	5	69
17 éves	335	56	81	85	23	3	87

s z á z a l é k

Összesen	100,00	21,05	24,63	22,32	5,37	1,68	24,95
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	15,38	38,46	-	-	-	46,15
14 éves	100,00	37,14	15,71	22,86	2,86	1,43	20,00
15 éves	100,00	21,59	25,99	18,06	4,85	3,08	26,43
16 éves	100,00	22,04	25,66	23,03	4,93	1,64	22,70
17 éves	100,00	16,72	24,18	25,37	6,87	0,90	25,97

26. HÁNY ÉVES VOLT A KÉRDEZETT, AMIKOR ÉDESANYJA
MEGHALT - A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Hány éves volt, amikor édesanyja meghalt							
		1 év	2-3 év	4-6 év	7-10 év	11-14 év	15 éves és idősebb	Nem tudja	Nem halt meg

s z á m

Összesen	950	1	8	3	9	20	12	2	895
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	-	-	1	-	-	-	-	12
14 éves	70	-	-	-	-	-	1	-	69
15 éves	227	-	-	1	1	7	1	1	216
16 éves	304	-	4	1	4	9	3	-	283
17 éves	335	1	4	-	4	4	7	1	314

s z á z a l é k

Összesen	100,00	0,11	0,84	0,32	0,95	2,11	1,26	0,21	94,21
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	-	7,69	-	-	-	-	92,31
14 éves	100,00	-	-	-	-	-	1,43	-	98,57
15 éves	100,00	-	-	0,44	0,44	3,08	0,44	0,44	95,15
16 éves	100,00	-	1,32	0,33	1,32	2,96	0,99	-	93,09
17 éves	100,00	0,30	1,19	-	1,19	1,19	2,09	0,30	93,73

27. A KÉRDEZETT CSALÁDI KÖRÜLMÉNYEI KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Családi körülmények						
		A szülők házaspár, együtt- élnek	Egyszülős család apával	Egyszülős család anyával	Édesszü- lő és ne- velőszü- lő	Nevelő- szülők	Nevelő- otthon	Egyéb

s z á m

Összesen	950	602	34	157	86	27	31	13
12 éves	1	-	1	-	-	-	-	-
13 éves	13	4	-	3	5	-	-	1
14 éves	70	44	1	16	6	-	1	2
15 éves	227	140	10	47	18	6	4	7
16 éves	304	193	13	47	31	9	7	4
17 éves	335	221	9	44	26	12	19	4

s z á z a l é k

Összesen	100,00	63,37	3,58	16,53	9,05	2,84	3,26	1,37
12 éves	100,00	-	100,00	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	30,77	-	23,08	38,46	-	-	7,69
14 éves	100,00	62,86	1,43	22,86	8,57	-	1,43	2,86
15 éves	100,00	61,67	4,41	20,70	7,93	2,64	1,76	0,88
16 éves	100,00	63,49	4,28	15,46	10,20	2,96	2,30	1,32
17 éves	100,00	65,97	2,96	13,13	7,76	3,58	5,67	1,19

28. A KÉRDEZETT SZÜLEINEK EGYÜTTÉLÉSE KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Szülei együtt élnek-e				
		Együttélnek, házasok	Külön élnek, elváltak	Apa vagy anya meghalt	Mindkét szülő meghalt	Soha nem éltek együtt, nem tudja

s z á m

Összesen	950	583	200	134	6	27
12 éves	1	-	1	-	-	-
13 éves	13	6	3	3	-	1
14 éves	70	43	18	8	-	1
15 éves	227	134	54	33	1	5
16 éves	304	189	64	41	2	8
17 éves	335	211	60	49	3	12

s z á z a l é k

Összesen	100,00	61,37	21,05	14,11	0,63	2,84
12 éves	100,00	-	100,00	-	-	-
13 éves	100,00	46,15	23,08	23,08	-	7,69
14 éves	100,00	61,43	25,71	11,43	-	1,43
15 éves	100,00	59,03	23,79	14,54	0,44	2,20
16 éves	100,00	62,17	21,05	13,49	0,66	2,63
17 éves	100,00	62,99	17,91	14,63	0,90	3,58

29. A KÉRDEZETT ÉDESTESTVÉREINEK SZÁMA, KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Édestestvérek száma						
		1	2	3	4	5 és több	Nincs testvére	Nem tudja
		testvér						

s z á m

Összesen	950	133	138	108	113	331	77	50
12 éves	1	-	1	-	-	-	-	-
13 éves	13	2	3	1	1	3	2	1
14 éves	70	9	9	11	13	21	3	4
15 éves	227	36	28	26	31	75	18	13
16 éves	304	40	52	31	29	109	27	16
17 éves	335	46	45	39	39	123	27	16

s z á z a l é k

Összesen	100,00	14,00	14,53	11,37	11,89	34,84	8,11	5,26
12 éves	100,00	-	100,00	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	15,38	23,08	7,69	7,69	23,08	15,38	7,69
14 éves	100,00	12,86	12,86	15,71	18,57	30,00	4,29	5,71
15 éves	100,00	15,86	12,33	11,45	13,66	33,04	7,93	5,73
16 éves	100,00	13,16	17,11	10,20	9,54	35,86	8,88	5,26
17 éves	100,00	13,73	13,43	11,64	11,64	36,72	8,06	4,78

30. A KÉRDEZETT MOSTOHATESTVÉREINEK SZÁMA
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Mostohatestvérek száma						
		1	2	3	4	5	Nincs	Nem tudja
		mostohatestvér						

s z á m

Összesen	950	62	34	24	16	11	758	45
12 éves	1	-	1	-	-	-	-	-
13 éves	13	-	1	1	1	-	10	-
14 éves	70	4	4	3	1	1	53	2
15 éves	227	19	7	10	5	2	174	10
16 éves	304	18	9	5	5	4	250	13
17 éves	335	21	12	5	4	4	271	20

s z á z a l é k

Összesen	100,00	6,53	3,58	2,53	1,68	1,16	79,79	4,74
12 éves	100,00	-	100,00	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	-	7,69	7,69	7,69	-	76,92	-
14 éves	100,00	5,71	5,71	7,14	1,43	1,43	75,71	2,86
15 éves	100,00	8,37	3,08	4,41	2,20	0,88	76,65	4,41
16 éves	100,00	5,92	2,96	1,64	1,64	1,32	82,24	4,28
17 éves	100,00	6,27	3,58	0,90	1,19	1,19	80,90	5,97

31. A SZÜLŐK VÁLÁSA UTÁN A KÉRDEZETT MELYIK
SZÜLŐVEL ÉLT EGYÜTT KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Válás után melyik szülővel élt együtt				
		Apával	Anyával	Egyikkel sem	Mindket- tővel	Nem váltak el a szülők

s z á m

Összesen	950	24	154	32	6	734
12 éves	1	1	-	-	-	-
13 éves	13	-	2	1	-	10
14 éves	70	-	19	1	1	49
15 éves	227	7	42	7	-	171
16 éves	304	11	49	8	1	235
17 éves	335	5	42	15	4	269

s z á z a l é k

Összesen	100,00	2,53	16,21	3,37	0,63	77,26
12 éves	100,00	100,00	-	-	-	-
13 éves	100,00	-	15,38	7,69	-	76,92
14 éves	100,00	-	27,14	1,43	1,43	70,00
15 éves	100,00	3,08	18,50	3,08	-	75,33
16 éves	100,00	3,62	16,12	2,63	0,33	77,30
17 éves	100,00	1,49	12,54	4,48	1,19	80,30

32. A KÉRDEZETT ÉDESANYJÁNAK NEVELKEDÉSE A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Édesanyja nevelkedése			
		Családban	Nevelőszü- lő, vagy nevelőott- hon	Családban és nevelő- szülőknél	Nem tudja

s z á m

Összesen	950	883	31	4	32
12 éves	1	-	-	-	1
13 éves	13	13	-	-	-
14 éves	70	64	4	-	2
15 éves	227	208	8	1	10
16 éves	304	286	11	-	7
17 éves	335	312	8	3	12

s z á z a l é k

Összesen	100,00	92,95	3,26	0,42	3,37
12 éves	100,00	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	100,00	-	-	-
14 éves	100,00	91,43	5,71	-	2,86
15 éves	100,00	91,63	3,52	0,44	4,41
16 éves	100,00	94,08	3,62	-	2,30
17 éves	100,00	93,13	2,39	0,90	3,58

33. ISMERI-E A GYERMEK APJÁNAK ADATAIT A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Ismeri-e a gyermek apjának adatait		
		Igen	Nem	Nem tudja ki az apa

s z á m

Összesen	950	888	55	7
12 éves	1	1	-	-
13 éves	13	10	2	1
14 éves	70	67	2	1
15 éves	227	212	14	1
16 éves	304	282	19	3
17 éves	335	316	18	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	93,47	5,79	0,74
12 éves	100,00	100,00	-	-
13 éves	100,00	76,92	15,38	7,69
14 éves	100,00	95,71	2,86	1,43
15 éves	100,00	93,39	6,17	0,44
16 éves	100,00	92,76	6,25	0,99
17 éves	100,00	94,33	5,37	0,30

34. A GYERMEK APJÁNAK CSALÁDI ÁLLAPOTA A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Gyermek apjának családi állapota					
		Nőtlen	Házas	Özvegy	Elvált	Nem tudja ki az apa	Nem ismeri a gyermek apjának családi állapotát

s z á m

Összesen	950	796	43	3	43	58	7
12 éves	1	1	-	-	-	-	-
13 éves	13	10	-	-	-	2	1
14 éves	70	63	2	-	2	2	1
15 éves	227	196	8	1	7	14	1
16 éves	304	259	13	-	7	22	3
17 éves	335	267	20	2	27	18	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	83,79	4,53	0,32	4,53	6,11	0,74
12 éves	100,00	100,00	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	76,92	-	-	-	15,38	7,69
14 éves	100,00	90,00	2,86	-	2,86	2,86	1,43
15 éves	100,00	86,34	3,52	0,44	3,08	6,17	0,44
16 éves	100,00	85,20	4,28	-	2,30	7,24	0,99
17 éves	100,00	79,70	5,97	0,60	8,06	5,37	0,30

35. A GYERMEK APJÁNAK ÉLETKORA A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	A gyermek apjának életkora							
		15-16	17-19	20-24	25-29	30-34	35 éves és idősebb	Nem tudja	Nem tudja ki az apa
		éves							

s z á m

Összesen	950	23	314	375	97	33	14	87	7
12 éves	1	-	-	1	-	-	-	-	-
13 éves	13	1	6	1	-	-	-	4	1
14 éves	70	3	29	29	3	1	-	4	1
15 éves	227	8	82	93	21	5	1	16	1
16 éves	304	5	106	121	28	9	1	31	3
17 éves	335	6	91	130	45	18	12	32	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	2,42	33,05	39,47	10,21	3,47	1,47	9,16	0,74
12 éves	100,00	-	-	100,00	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	7,69	46,15	7,69	-	-	-	30,77	7,69
14 éves	100,00	4,29	41,43	41,43	4,29	1,43	-	5,71	1,43
15 éves	100,00	3,52	36,12	40,97	9,25	2,20	0,44	7,05	0,44
16 éves	100,00	1,64	34,87	39,80	9,21	2,96	0,33	10,20	0,99
17 éves	100,00	1,79	27,16	38,81	13,43	5,37	3,58	9,55	0,30

36. DOLGOZIK-E A GYERMEK APJA A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	A gyermek apja jelenleg dolgozik-e								
		Dolgozik	Jelenleg nem dol- gozik, sorkatona	Jelenleg nem dol- gozik, rokkant nyugdíjas	Jelenleg nem, mert tanuló	Jelenleg nem, bört- önben van	Jelenleg nem dol- gozik egyéb ok miatt	Jelenleg nem, nem tudja miért	Nem isme- ri az apa foglalko- zását	Nem tudja ki az apa

s z á m

Összesen	950	808	24	5	19	13	11	3	60	7
12 éves	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
13 éves	13	8	-	-	1	-	-	-	3	1
14 éves	70	60	2	2	1	2	-	-	2	1
15 éves	227	193	4	1	4	5	4	-	15	1
16 éves	304	256	11	2	5	1	3	1	22	3
17 éves	335	290	7	-	8	5	4	2	18	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	85,05	2,53	0,53	2,00	1,37	1,16	0,32	6,32	0,74
12 éves	100,00	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	61,54	-	-	7,69	-	-	-	23,08	7,69
14 éves	100,00	85,71	2,86	2,86	1,43	2,86	-	-	2,86	1,43
15 éves	100,00	85,02	1,76	0,44	1,76	2,20	1,76	-	6,61	0,44
16 éves	100,00	84,21	3,62	0,66	1,64	0,33	0,99	0,33	7,24	0,99
17 éves	100,00	86,57	2,09	-	2,39	1,49	1,19	0,60	5,37	0,30

37. A GYERMEK APJÁNAK FOGLALKOZÁSA A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Jelenlegi foglalkozása									
		Szelle- mi	Szakmun- kás	Betani- tott munkás	Segéd- munkás	Mezőgaz- dasági munkás	Alkalmi munkás	Jelenleg nem dol- gozik	Nem tud- ja	Nem is- meri a gyermek apjának adatait	Nem tud- ja ki az apa
s z á m											
Összesen	950	14	191	157	363	70	13	70	4	61	7
12 éves	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–
13 éves	13	–	–	1	5	2	–	1	–	3	1
14 éves	70	–	9	9	34	7	1	7	–	2	1
15 éves	227	2	33	46	93	15	3	18	1	15	1
16 éves	304	4	61	46	121	20	5	21	1	22	3
17 éves	335	8	87	55	110	26	4	23	2	19	1
s z á z a l é k											
Összesen	100,00	1,47	20,11	16,53	38,21	7,37	1,37	7,37	0,42	6,42	0,74
12 éves	100,00	–	100,00	–	–	–	–	–	–	–	–
13 éves	100,00	–	–	7,69	38,46	15,38	–	7,69	–	23,08	7,69
14 éves	100,00	–	12,86	12,86	48,57	10,00	1,43	10,00	–	2,86	1,43
15 éves	100,00	0,88	14,54	20,26	40,97	6,61	1,32	7,93	0,44	6,61	0,44
16 éves	100,00	1,32	20,07	15,13	39,80	6,58	1,64	6,91	0,33	7,24	0,99
17 éves	100,00	2,39	25,97	16,42	32,84	7,76	1,19	6,87	0,60	5,67	0,30

38. A LAKÁSHASZNÁLAT JOGCÍME A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	A lakáshasználat jogcíme									
		Tulajdo- nos	Főbér- lő	Társbér- lő	Együtt- élő csa- ládtag	Eltartá- si szer- ződéssel otl lakó	Albér- lő	Ágybér- lő	Munkás- szállá- son la- kók	Egyéb	Nem meg- állapít- ható

s z á m

Összesen	950	35	25	4	813	2	40	1	5	7	18
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	1	-	-	11	-	-	-	-	1	-
14 éves	70	3	2	-	61	-	2	-	-	-	2
15 éves	227	8	4	-	201	-	6	1	1	2	4
16 éves	304	9	7	1	265	1	12	-	2	2	5
17 éves	335	14	12	3	275	1	20	-	2	2	6

s z á z a l é k

Összesen	100,00	3,68	2,63	0,42	85,58	0,21	4,21	0,11	0,53	0,74	1,89
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	7,69	-	-	84,62	-	-	-	-	7,69	-
14 éves	100,00	4,29	2,86	-	87,14	-	2,86	-	-	-	2,86
15 éves	100,00	3,52	1,76	-	88,55	-	2,64	0,44	0,44	0,88	1,76
16 éves	100,00	2,96	2,30	0,33	87,17	0,33	3,95	-	0,66	0,66	1,64
17 éves	100,00	4,18	3,58	0,90	82,09	0,30	5,97	-	0,60	0,60	1,79

39. A LAKÁS KOMFORTFOKOZATA A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Komfortfokozat				
		Összkom- fortos	Komfor- tos	Félkom- fortos	Komfort nélküli	Nem tudja

s z á m

Összesen	950	108	100	92	565	85
12 éves	1	-	-	-	-	1
13 éves	13	2	2	2	6	1
14 éves	70	6	8	6	44	6
15 éves	227	26	26	20	138	17
16 éves	304	31	32	26	191	74
17 éves	335	43	32	38	186	36

s z á z a l é k

Összesen	100,00	11,37	10,53	9,68	59,47	8,95
12 éves	100,00	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	15,38	15,38	15,38	45,15	7,69
14 éves	100,00	8,57	11,43	8,57	62,86	8,57
15 éves	100,00	11,45	11,45	8,81	60,79	7,49
16 éves	100,00	10,20	10,53	8,55	62,83	7,89
17 éves	100,00	12,84	9,55	11,34	55,52	10,75

40. AZ EGY SZOBÁRA JUTÓ SZEMÉLYEK SZÁMA A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Egy szobára jutó személyek száma									
		1,0 és alatta	1,1-2,0	2,1-3,0	3,1-4,0	4,1-5,0	5,1-6,0	6,1-7,0	7,1-8,0	8,1 vagy több	Nem meg- állapít- ható

s z á m

Összesen	950	10	173	295	164	92	46	20	17	33	100
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	-	3	5	1	-	1	-	1	-	2
14 éves	70	-	13	22	17	2	1	1	5	3	6
15 éves	227	1	37	68	42	31	12	3	3	9	21
16 éves	304	4	53	98	51	26	18	9	3	12	30
17 éves	335	5	67	102	53	33	14	7	5	9	40

s z á z a l é k

Összesen	100,00	1,05	18,21	31,05	17,26	9,68	4,84	2,11	1,79	3,47	10,53
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	23,08	38,46	7,69	-	7,69	-	7,69	-	15,38
14 éves	100,00	-	18,57	31,43	24,29	2,86	1,43	1,43	7,14	4,29	8,57
15 éves	100,00	0,44	16,30	29,96	18,50	13,66	5,29	1,32	1,32	3,96	9,25
16 éves	100,00	1,32	17,43	32,24	16,78	8,55	5,92	2,96	0,99	3,95	9,87
17 éves	100,00	1,49	20,00	30,45	15,82	9,85	4,18	2,09	1,49	2,69	11,94

41. A MEGISMERKEDÉS HELYE A KÉRDÉZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Hol ismerkedtek meg									
		Kisgyer- mekkor- ban	Családi kapcso- latok révén	Iskolá- ban	Útcán	Szórako- zóhelyen	Közel- laktak	Munka- helyen	Egyéb	Nem tudja	Nem tud- ja ki az apa

s z á m

Összesen	950	82	161	51	109	363	119	50	6	3	7
12 éves	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13 éves	13	2	1	1	1	4	2	-	-	1	1
14 éves	70	8	8	3	10	30	10	-	-	-	1
15 éves	227	21	53	13	28	77	28	4	1	1	1
16 éves	304	23	51	13	35	118	42	16	2	1	3
17 éves	335	27	48	21	35	133	37	30	3	-	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	8,63	16,95	5,37	11,47	38,11	12,53	5,26	0,63	0,32	0,74
12 éves	100,00	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	15,38	7,69	7,69	7,69	30,77	15,38	-	-	7,69	7,69
14 éves	100,00	11,43	11,43	4,29	14,29	42,86	14,29	-	-	-	1,43
15 éves	100,00	9,25	23,35	5,73	12,33	33,92	12,33	1,76	0,44	0,44	0,44
16 éves	100,00	7,57	16,78	4,28	11,51	38,82	13,82	5,26	0,66	0,33	0,99
17 éves	100,00	8,06	14,33	6,27	10,45	39,70	11,04	8,96	0,90	-	0,30

42. A MEGISMERKEDÉS ÉS AZ EGYÜTTJÁRÁS KEZDETE KÖZÖTT
ELTELT IDŐ A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	A megismerkedés és együttjárás kezdete között eltelt idő						
		1 hónap- nál ke- vesebb	1-2 hónap	3-6 hónap	7-12 hónap	13 vagy több hónap	Nem tud- ja, nem emlék- szik	Nem tudja ki az apa

s z á m

Összesen	950	602	106	55	32	58	90	7
12 éves	1	-	-	-	-	-	1	-
13 éves	13	4	2	-	-	1	5	1
14 éves	70	47	7	4	1	5	5	1
15 éves	227	148	20	15	7	12	24	1
16 éves	304	188	32	20	15	16	30	3
17 éves	335	215	45	16	9	24	25	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	63,37	11,16	5,79	3,73	6,11	9,47	0,74
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	100,00	-
13 éves	100,00	30,77	15,38	-	-	7,69	38,46	7,69
14 éves	100,00	67,14	10,00	5,71	1,43	7,14	7,14	1,43
15 éves	100,00	65,20	8,81	6,61	3,08	5,29	10,57	0,44
16 éves	100,00	61,84	10,53	6,58	4,93	5,26	9,87	0,99
17 éves	100,00	64,18	13,43	4,78	2,69	7,16	7,46	0,30

43. AZ EGYÜTTJÁRÁS KEZDETE ÉS AZ ELSŐ SZEXUÁLIS EGYÜTTLÉT
KÖZÖTT ELTELT IDŐ A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Az együttjárás kezdete és az első szexuális együttlét között eltelt idő						
		1 hónap- nál ke- vesebb	1-2 hónap	3-6 hónap	7-12 hónap	13 vagy több hónap	Nem tud- ja, nem emlék- szik	Nem tudja ki az apa

s z á m

Összesen	950	313	219	188	92	63	68	7
12 éves	1	-	-	-	-	-	1	-
13 éves	13	5	2	2	-	-	3	1
14 éves	70	32	13	12	6	2	4	1
15 éves	227	70	50	49	22	17	18	1
16 éves	304	88	68	62	36	26	21	3
17 éves	336	118	86	63	28	18	21	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	32,95	23,05	19,79	9,68	6,63	7,16	0,74
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	100,00	-
13 éves	100,00	38,46	15,38	15,38	-	-	23,08	7,69
14 éves	100,00	45,71	18,57	17,14	8,57	2,86	5,71	1,43
15 éves	100,00	30,84	22,03	21,59	9,69	7,49	7,93	0,44
16 éves	100,00	28,95	22,37	20,39	11,84	8,55	6,91	0,99
17 éves	100,00	35,22	25,67	18,81	8,36	5,37	6,27	0,30

44. A SZEXUÁLIS ÉLET KEZDETE ÉS AZ ÉLETTÁRSI KAPCSOLAT
KEZDETE KÖZÖTT ELTELT IDŐ A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	A szexuális élet kezdete és az élettársi kapcsolat kezdete között eltelt idő							
		1 hóna- pon be- lül	1-2 hónap	3-6 hónap	7-12 hónap	13 vagy több hónap	Nem meg- állapít- ható	Nem él élettár- si kap- csolat- ban	Nem tudja ki az apa

s z á m

Összesen	950	318	101	95	71	30	35	293	7
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	1	-
13 éves	13	3	1	1	-	-	2	5	1
14 éves	70	30	9	5	6	2	3	14	1
15 éves	227	85	32	22	20	7	9	51	1
16 éves	304	97	31	35	22	8	10	98	3
17 éves	335	103	28	32	23	13	11	124	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	33,47	10,63	10,00	7,47	3,16	3,68	30,84	0,74
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	100,00	-
13 éves	100,00	23,08	7,69	7,69	-	-	15,38	38,46	7,69
14 éves	100,00	42,86	12,86	7,14	8,57	2,86	4,29	20,00	1,43
15 éves	100,00	37,44	14,10	9,69	8,81	3,08	3,96	22,47	0,44
16 éves	100,00	31,91	10,20	11,51	7,24	2,63	3,29	32,24	0,99
17 éves	100,00	30,75	8,36	9,55	6,87	3,88	3,28	37,01	0,30

45. FENNÁLL-E A KAPCSOLAT A GYERMEKE APJÁVAL A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Fennáll-e a kapcsolat			
		Igen	Nem	Nem kíván válaszolni	Nem tudja ki az apa

s z á m

Összesen	950	747	193	3	7
12 éves	1	-	1	-	-
13 éves	13	7	5	-	1
14 éves	70	63	5	1	1
15 éves	227	191	35	-	1
16 éves	304	235	64	2	3
17 éves	335	251	83	-	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	78,63	20,32	0,32	0,74
12 éves	100,00	-	100,00	-	-
13 éves	100,00	53,85	38,46	-	7,69
14 éves	100,00	90,00	7,14	1,43	1,43
15 éves	100,00	84,14	15,42	-	0,44
16 éves	100,00	77,30	21,05	0,66	0,99
17 éves	100,00	74,93	24,78	-	0,30

46. A GYERMEK APJÁVAL FENNÁLLÓ KAPCSOLAT IDŐTARTAMA A
KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Fennáll-e a kapcsolat, ha nem, meddig tartott								
		1 hónap- nál rö- videbb ideig	1-2 hónapig	3-6 hónapig	7-12 hónapig	13 vagy több hó- napig	Nem kíván válaszol- ni	Nem meg- állapít- ható	Nem tud- ja ki az apa	A kapcso- lat jelen- leg is tart

s z á m

Összesen	950	19	20	65	47	21	12	12	7	747
12 éves	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
13 éves	13	3	-	-	1	-	-	1	1	7
14 éves	70	1	-	3	1	1	-	-	1	63
15 éves	227	4	3	15	9	1	1	2	1	191
16 éves	304	2	7	21	16	10	6	4	3	235
17 éves	335	8	10	26	20	9	4	5	1	251

s z á z a l é k

Összesen	100,00	2,00	2,11	6,84	4,95	2,21	1,26	1,26	0,74	78,63
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	100,00	-	-	-
13 éves	100,00	23,08	-	-	7,69	-	-	7,69	7,69	53,85
14 éves	100,00	1,43	-	4,29	1,43	1,43	-	-	1,43	90,00
15 éves	100,00	1,76	1,32	6,61	3,96	0,44	0,44	0,88	0,44	84,14
16 éves	100,00	0,66	2,30	6,91	5,26	3,29	1,97	1,32	0,99	77,30
17 éves	100,00	2,69	2,99	7,76	5,97	2,69	1,19	1,49	0,30	74,93

47. A KÉRDEZETT HÁNY ÉVES KORBAN KEZDETT SZEXUÁLIS
ÉLETET ÉLNI KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Szexuális élet kezdetének koréve						
		12 éves és kevesebb	13 éves	14 éves	15 éves	16 éves	17 éves	Nincs adat

s z á m

Összesen	950	42	118	275	286	179	35	15
12 éves	1	1	-	-	-	-	-	-
13 éves	13	6	6	-	-	-	-	1
14 éves	70	12	39	18	-	-	-	1
15 éves	227	9	37	142	36	-	-	3
16 éves	304	6	22	74	165	32	-	5
17 éves	335	8	14	41	85	147	35	5

s z á z a l é k

Összesen	100,00	4,42	12,42	28,95	30,11	18,84	3,68	1,58
12 éves	100,00	100,00	-	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	46,15	46,15	-	-	-	-	7,69
14 éves	100,00	17,14	55,71	25,71	-	-	-	1,43
15 éves	100,00	3,96	16,30	62,56	15,86	-	-	1,32
16 éves	100,00	1,97	7,24	24,34	54,28	10,53	-	1,64
17 éves	100,00	2,39	4,18	12,24	25,37	43,88	10,45	1,49

48. A KÉRDEZETT KORÁBBI SZEXUÁLIS KAPCSOLATAI
KORÉV SZERINT

Korév	Összesen	Volt-e korábban szexuális kapcsolata		
		Volt	Csak ez az egy volt	Nem kíván válaszolni

s z á m

Összesen	950	185	742	23
12 éves	1	-	1	-
13 éves	13	-	13	-
14 éves	70	6	62	2
15 éves	227	30	192	5
16 éves	304	66	231	7
17 éves	335	83	243	9

s z á z a l é k

Összesen	100,00	19,47	78,11	2,42
12 éves	100,00	-	100,00	-
13 éves	100,00	-	100,00	-
14 éves	100,00	8,57	88,57	2,86
15 éves	100,00	13,22	84,58	2,20
16 éves	100,00	21,71	75,99	2,30
17 éves	100,00	24,78	72,54	2,69

49. A SZEXUÁLIS ÉLET RENDSZERESSÉGE A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	A szexuális élet rendszeressége				
		Csak egy alkalom- mal	Több al- kalommal	Rendsze- resen	Nem kíván válaszol- ni	Nem tudja ki az apa

s z á m

Összesen	950	36	456	436	15	7
12 éves	1	-	1	-	-	-
13 éves	13	3	2	6	1	1
14 éves	70	2	29	38	-	1
15 éves	227	7	113	104	2	1
16 éves	304	8	177	129	9	3
17 éves	335	16	156	159	3	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	3,79	48,00	45,89	1,58	0,74
12 éves	100,00	-	100,00	-	-	-
13 éves	100,00	23,08	15,38	46,15	7,69	7,69
14 éves	100,00	2,86	41,43	54,29	-	1,43
15 éves	100,00	3,08	49,78	45,81	0,88	0,44
16 éves	100,00	2,63	50,99	42,43	2,96	0,99
17 éves	100,00	4,78	46,57	47,46	0,90	0,30

• 50. A SZÜLŐK INFORMÁLTSÁGA A KÉRDEZETT SZEXUÁLIS
ÉLETÉRŐL KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Szülei tudták-e, hogy a kérdezett szexuális életet él		
		Igen	Nem	Nem kíván válaszolni

s z á m

Összesen	950	547	393	10
12 éves	1	-	1	-
13 éves	13	5	8	-
14 éves	70	35	33	2
15 éves	227	129	97	1
16 éves	304	179	119	6
17 éves	335	199	135	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	57,58	41,37	1,05
12 éves	100,00	-	100,00	-
13 éves	100,00	38,46	61,54	-
14 éves	100,00	50,00	47,14	2,68
15 éves	100,00	56,83	42,73	0,44
16 éves	100,00	58,88	39,14	1,96
17 éves	100,00	59,40	40,30	0,30

51. A KÉRDEZETT KÉRT-E TANÁCSOT A SZEXUÁLIS ÉLETRE VONATKOZÓAN
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Kért-e tanácsot		
		Igen	Nem	Nem kíván válaszolni

s z á m

Összesen	950	176	768	8
12 éves	1	-	1	-
13 éves	13	-	13	-
14 éves	70	11	58	1
15 éves	227	31	194	2
16 éves	304	72	230	2
17 éves	335	62	272	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	18,53	80,84	0,63
12 éves	100,00	-	100,00	-
13 éves	100,00	-	100,00	-
14 éves	100,00	15,71	82,86	1,43
15 éves	100,00	13,66	85,46	0,88
16 éves	100,00	23,68	75,66	0,66
17 éves	100,00	18,51	81,19	0,30

52. A KÉRDEZETT KITŐL KÉRT TANÁCSOT A SZEXUÁLIS ÉLETRE
VONATKOZÓAN KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Kitől kért tanácsot									
		Anya (édes vagy nevelő)	Testvér	Partner	Egyéb rokon	Barátnő, ismerős	Orvos, védőnő	Tanár, iskola	Tömeg- kommu- nikáció	Egyéb	Nem kért tanácsot

s z á m

Összesen	950	72	20	3	16	38	17	3	-	7	774
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
14 éves	70	6	-	-	1	2	-	-	-	2	59
15 éves	227	13	4	-	4	4	6	-	-	-	196
16 éves	304	31	9	3	8	15	4	-	-	2	232
17 éves	335	22	7	-	3	17	7	3	-	3	273

s z á z a l é k

Összesen	100,00	7,58	2,11	0,32	1,68	4,00	1,79	0,32	-	0,74	81,47
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00
14 éves	100,00	8,57	-	-	1,43	2,86	-	-	-	2,86	84,29
15 éves	100,00	5,73	1,76	-	1,76	1,76	2,64	-	-	-	86,34
16 éves	100,00	10,20	2,96	0,99	2,63	4,93	1,32	-	-	0,66	76,32
17 éves	100,00	6,57	2,09	-	0,90	5,07	2,09	0,90	-	0,90	81,49

53. A KÉRDEZETT KAPOTT-E TANÁCSOT A SZEXUÁLIS ÉLETRE VONATKOZÓAN
KORÉV SZERINT

Korév	Összesen	Kapott-e tanácsot	
		Igen	Nem

s z á m

Összesen	950	284	666
12 éves	1	-	1
13 éves	13	1	12
14 éves	70	15	55
15 éves	227	65	162
16 éves	304	98	206
17 éves	335	105	230

s z á z a l é k

Összesen	100,00	29,89	70,11
12 éves	100,00	-	100,00
13 éves	100,00	7,69	92,31
14 éves	100,00	21,43	78,57
15 éves	100,00	28,63	71,37
16 éves	100,00	32,24	67,76
17 éves	100,00	31,34	68,66

54. A KÉRDEZETT MILYEN SZEXUÁLIS TANÁCSOT KAPOTT
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Milyen tanácsot kapott						
		Konkrét fogam- zásgát- lási módszert javasol- tak	Általá- nos ta- nácsot kapott	Ne éljen szexuális életet	Partnere magára vállalta a védeke- zést	Előbb menjen férjhez	Egyéb	Nem kapott tanácsot

s z á m

Összesen	950	73	78	6	-	-	5	788
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	-	-	-	-	-	-	13
14 éves	70	5	3	2	-	-	-	60
15 éves	227	16	10	2	-	-	1	198
16 éves	304	30	35	-	-	-	2	237
17 éves	335	22	30	2	-	-	2	279

s z á z a l é k

Összesen	100,00	7,68	8,21	0,63	-	-	0,53	82,95
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	100,00
14 éves	100,00	7,14	4,29	2,86	-	-	-	85,71
15 éves	100,00	7,05	4,41	0,88	-	-	0,44	87,22
16 éves	100,00	9,87	11,51	-	-	-	0,66	77,96
17 éves	100,00	6,57	8,96	0,60	-	-	0,60	83,28

55. ISKOLAI FELVILÁGOSÍTÁS A FOGAMZÁSGÁTLÁSSAL KAPCSOLATBAN A
KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Összesen	Kapott-e az iskolában felvilágosítást a fogamzógátlásról	
		Igen	Nem

s z á m

Összesen	950	401	549
12 éves	1	-	1
13 éves	13	2	11
14 éves	70	17	53
15 éves	227	95	132
16 éves	304	131	173
17 éves	335	156	179

s z á z a l é k

Összesen	100,00	42,21	57,79
12 éves	100,00	-	100,00
13 éves	100,00	15,38	84,62
14 éves	100,00	24,29	75,71
15 éves	100,00	41,85	58,15
16 éves	100,00	43,09	56,91
17 éves	100,00	46,57	53,43

56. ISKOLAI FELVILÁGOSÍTÁS A TERHESSÉG ALATTI
ÉLETVITELRŐL A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Összesen	Kapott-e az iskolában felvilágosítást a terhesség alatti életmódról	
		Igen	Nem

s z á m

Összesen	950	327	623
12 éves	1	-	1
13 éves	13	3	10
14 éves	70	14	56
15 éves	227	77	150
16 éves	304	104	200
17 éves	335	129	206

s z á z a l é k

Összesen	100,00	34,42	65,58
12 éves	100,00	-	100,00
13 éves	100,00	23,08	76,92
14 éves	100,00	20,00	80,00
15 éves	100,00	33,92	66,08
16 éves	100,00	34,21	65,79
17 éves	100,00	38,51	61,49

57. VÉDEKEZETT-E TEHERBEESÉS ELLEN A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Védekezett-e		
		Igen	Nem	Nem kíván válaszolni

s z á m

Összesen	950	125	817	8
12 éves	1	-	1	-
13 éves	13	1	12	-
14 éves	70	7	62	1
15 éves	227	28	198	1
16 éves	304	46	254	4
17 éves	335	43	290	2

s z á z a l é k

Összesen	100,00	13,16	86,00	0,84
12 éves	100,00	-	100,00	-
13 éves	100,00	7,69	92,31	-
14 éves	100,00	10,00	88,57	1,43
15 éves	100,00	12,33	87,22	0,44
16 éves	100,00	15,13	83,55	1,32
17 éves	100,00	12,84	86,57	0,60

58. A VÉDEKEZÉS ELUTASÍTÁSÁNAK INDOKAI A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Miért nem védekezett									
		Nem akart orvoshoz menni	Nem ismert megfelelő védekezési módszert	Szülni kívánt	Az orvos nem írta fel	Tartott a védekezési módszerek hatásától	Partnere kívánságára	Nem gondolta, hogy terhes lesz	Védekezett, de nem rendszeresen	Egyéb	Védekezett

s z á m

Összesen	950	113	130	227	20	31	97	157	13	27	135
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
13 éves	13	-	1	1	1	-	1	3	-	2	2
14 éves	70	6	14	9	1	-	3	22	2	5	8
15 éves	227	25	36	47	8	10	27	38	2	4	30
16 éves	304	44	37	65	4	9	30	52	4	9	50
17 éves	335	38	42	105	6	12	36	39	5	7	45

s z á z a l é k

Összesen	100,00	11,89	13,68	23,89	2,11	3,26	10,21	16,53	1,37	2,84	14,21
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	100,00	-	-	-
13 éves	100,00	-	7,69	7,69	7,69	-	7,69	38,46	-	15,38	15,38
14 éves	100,00	8,57	20,00	12,86	1,43	-	4,29	31,43	2,86	7,14	11,43
15 éves	100,00	11,01	15,86	20,70	3,52	4,41	11,89	16,74	0,88	1,76	13,22
16 éves	100,00	14,47	12,17	21,30	1,32	2,96	9,87	17,11	1,32	2,96	16,45
17 éves	100,00	11,34	12,54	31,34	1,79	3,58	10,75	11,64	1,49	2,09	13,43

59. A VÉDEKEZÉS MÓDSZEREI A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

A védekezés módszerei	Össze- sen	K o r é v					
		12	13	14	15	16	17
		é v e s					

s z á m

Összesen	133	-	1	7	29	51	45
Naptári módszer	10	-	-	2	1	4	3
Megszakított közösülés	37	-	1	1	10	11	14
Hüvelyöblítés	2	-	-	-	-	1	1
Condom	6	-	-	1	3	1	1
Pesszárrium	-	-	-	-	-	-	-
Kémiai módszer	4	-	-	1	2	-	1
IUD	3	-	-	-	-	2	1
Postinor	42	-	-	1	8	17	16
Ovidon	17	-	-	1	4	9	3
Continuin	2	-	-	-	1	1	-
Rigevidon	7	-	-	-	-	4	3
Bisecurin	3	-	-	-	-	1	2
Egyéb módszer	-	-	-	-	-	-	-

s z á z a l é k

Összesen	100,00	-	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Naptári módszer	7,52	-	-	28,57	3,45	7,84	6,67
Megszakított közösülés	27,82	-	100,00	14,29	34,48	21,57	31,11
Hüvelyöblítés	1,50	-	-	-	-	1,96	2,22
Condom	4,51	-	-	14,29	10,34	1,96	2,22
Pesszárrium	-	-	-	-	-	-	-
Kémiai módszer	3,01	-	-	14,29	6,90	-	2,22
IUD	2,26	-	-	-	-	3,92	2,22
Postinor	31,58	-	-	14,29	27,59	33,33	35,56
Ovidon	12,78	-	-	14,29	13,79	17,65	6,67
Continuin	1,50	-	-	-	3,45	1,96	-
Rigevidon	5,26	-	-	-	-	7,84	1,96
Bisecurin	2,26	-	-	-	-	6,67	4,44
Egyéb módszer	-	-	-	-	-	-	-

60. A KÉRDEZETT GONDOLT-E TERHESSÉGRE
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Gondolt-e arra, hogy terhes lehet		
		Igen	Nem	Nem kíván válaszolni

s z á m

Összesen	950	651	296	3
12 éves	1	-	1	-
13 éves	13	4	9	-
14 éves	70	32	37	1
15 éves	227	152	75	-
16 éves	304	217	86	1
17 éves	335	246	88	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	68,53	31,16	0,32
12 éves	100,00	-	100,00	-
13 éves	100,00	30,77	69,23	-
14 éves	100,00	45,71	52,86	1,43
15 éves	100,00	66,96	33,04	-
16 éves	100,00	71,38	28,29	0,33
17 éves	100,00	73,43	26,27	0,30

61. A SZEXUÁLIS ÉLET KEZDETE ÉS A TEHERBEESÉS KÖZÖTT ELTELT IDŐ
A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	A szexuális élet kezdete és a teherbeesés között eltelt idő						
		1 hóna- pon be- lül	1-2 hónap	3-6 hónap	7-12 hónap	13 vagy több	Nem meg- állapít- ható	Nem tudja ki az apa

s z á m

Összesen	950	238	182	229	126	114	54	7
12 éves	1	1	-	-	-	-	-	-
13 éves	13	5	2	1	1	1	2	1
14 éves	70	27	10	14	9	6	3	1
15 éves	227	44	55	60	35	20	12	1
16 éves	304	72	52	82	41	34	20	3
17 éves	335	89	63	72	40	53	17	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	25,05	19,16	24,11	13,26	12,00	5,68	0,74
12 éves	100,00	100,00	-	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	38,46	15,38	7,69	7,69	7,69	15,38	7,69
14 éves	100,00	38,57	14,29	20,00	12,86	8,57	4,29	1,43
15 éves	100,00	19,38	24,23	26,43	15,42	8,81	5,29	0,44
16 éves	100,00	23,68	17,11	26,97	13,49	11,18	6,58	0,99
17 éves	100,00	26,57	18,81	21,49	11,94	15,82	5,07	0,30

62. AZ ÉLETTÁRSI KAPCSOLAT KEZDETE ÉS A SZÜLÉS KÖZÖTT ELTELT
IDŐ A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Élettársi kapcsolat kezdete és a szülés között eltelt idő							
		1 hónap	2-3 hónap	4-5 hónap	6-7 hónap	8-9 hónap	10-12 hónap	Több mint 1 év	Nem él élettársi kapcsolat- ban

s z á m

Összesen	950	15	25	33	45	89	168	274	301
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	-	-	-	-	1	3	2	7
14 éves	70	2	-	3	5	16	12	17	15
15 éves	227	7	8	10	16	19	47	68	52
16 éves	304	5	11	11	12	27	56	83	99
17 éves	335	1	6	9	12	26	50	104	127

s z á z a l é k

Összesen	100,00	1,58	2,63	3,47	4,74	9,37	17,68	28,84	31,68
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	-	-	-	7,69	23,08	15,38	53,85
14 éves	100,00	2,86	-	4,29	7,14	22,86	17,14	24,29	21,43
15 éves	100,00	3,08	3,52	4,41	7,05	8,37	20,70	29,96	22,91
16 éves	100,00	1,64	3,62	3,62	3,95	8,88	18,42	27,30	32,57
17 éves	100,00	0,30	1,79	2,69	3,58	7,76	14,93	31,04	37,91

63. A KÉRDEZETT MIKOR GONDOLTA

Korév	Össze- sen	Mikor gondolt a terhességre																			
		1 hét vagy kevesebb	2 hét	3 hét	4 hét	5 hét	6 hét	7 hét	8 hét	9 hét	10 hét	11 hét	12 hét	13 hét	14 hét	15 hét	16 hét	17 hét	18 hét	19 hét	20 hét
s z á m																					
Összesen	950	1	15	14	139	76	142	21	157	29	57	18	74	10	15	15	16	4	19	4	52
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	-	-	-	1	-	2	1	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
14 éves	70	-	2	-	8	5	7	2	11	-	5	2	7	1	4	1	-	-	2	-	7
15 éves	227	-	3	4	41	19	27	7	38	3	15	4	22	2	3	4	5	1	6	2	10
16 éves	304	-	5	6	43	26	41	5	54	7	18	7	21	5	5	7	11	2	6	1	17
17 éves	335	1	5	4	46	28	65	6	54	14	21	5	32	2	3	3	13	1	4	1	17
s z á z a l é k																					
Összesen	100,00	0,11	1,58	1,47	14,63	8,00	14,95	2,21	16,53	3,05	6,00	1,89	7,79	1,05	1,58	1,58	3,79	0,42	2,00	0,42	5,47
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	-	-	7,69	-	15,38	7,69	-	-	15,38	-	15,38	-	-	-	-	-	7,69	-	-
14 éves	100,00	-	2,86	-	11,43	4,29	10,00	2,86	15,71	-	4,29	2,86	10,00	1,43	5,71	1,43	10,00	-	2,86	-	10,00
15 éves	100,00	-	1,32	1,76	18,06	8,37	11,89	3,08	16,74	1,32	5,73	1,76	9,69	0,88	1,32	1,76	2,20	0,44	2,64	0,88	4,41
16 éves	100,00	-	1,64	1,97	14,14	8,55	13,49	1,64	17,76	2,30	5,92	2,30	6,21	1,64	1,64	2,30	3,52	0,66	1,97	0,33	5,59
17 éves	100,00	0,30	1,49	1,19	13,73	8,36	19,40	1,79	16,12	3,67	6,27	1,49	6,57	0,60	0,90	0,90	3,88	0,30	1,19	0,30	5,07

64. A KÉRDEZETT KINEK MONDTA MEG ELŐSZÖR A TERHESSÉGÉT
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Kinek mondta meg először					
		Partne- rének	Édesany- jának	Egyéb család- tagjának	Barátnő- jének	Egyéb sze- mélynek	Senkinek
s z á m							
Összesen	950	606	201	72	26	21	24
12 éves	1	–	1	–	–	–	–
13 éves	13	6	3	1	–	–	3
14 éves	70	43	16	7	3	1	–
15 éves	227	149	55	11	3	5	4
16 éves	304	199	56	28	10	4	7
17 éves	335	209	70	25	10	11	10

ELŐSZÖR, HOGY TERHES KORÉV SZERINT

Mikor gondolt a terhességre																					
21 hét	22 hét	23 hét	24 hét	25 hét	26 hét	27 hét	28 hét	29 hét	30 hét	31 hét	32 hét	33 hét	34 hét	35 hét	36 hét	37 hét	38 hét	39 hét	40 hét után	csak szülés- kor	Nem kíván vála- szolni
szám																					
2	5	2	9	2	5	-	6	2	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	15
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1	-	-	2	-	3	-	3	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
-	5	-	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	6
1	-	2	2	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
százalék																					
0,21	0,53	0,21	0,95	0,21	0,53	-	0,63	0,21	0,11	-	0,11	-	0,11	0,11	-	-	-	-	-	-	1,58
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	15,38	-	-	-	-	15,38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1,43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,86
0,41	-	-	0,80	-	1,32	-	1,32	-	0,44	-	0,44	-	0,44	-	-	-	-	-	-	-	0,44
-	1,60	-	0,99	0,53	0,53	-	-	-	-	-	-	-	-	0,53	-	-	-	-	-	-	1,92
0,40	-	0,60	0,60	0,30	0,30	-	0,60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,79

64. A KÉRDEZETT KINEK MONDTA MEG ELŐSZÖR A TERHESSÉGÉT
KORÉV SZERINT (folytatás)

Korév	Össze- sen	Kinek mondta meg először					
		Partne- rének	Édesany- jának	Egyéb család- tagjának	Barátnő- jének	Egyéb szo- melynek	Senkinek

s z á z a l é k

Összesen	100,00	63,79	21,16	7,58	2,74	2,21	2,53
12 éves	100,00	-	100,00	-	-	-	-
13 éves	100,00	46,15	23,08	7,69	-	-	23,08
14 éves	100,00	61,43	22,86	10,00	4,29	1,43	-
15 éves	100,00	65,64	24,23	4,85	1,32	2,20	1,76
16 éves	100,00	65,46	18,42	9,21	3,29	1,32	2,30
17 éves	100,00	62,39	20,90	7,46	2,99	3,28	2,99

65. SZÜLEINEK MIKOR MONDTA MEG

Korév	Össze- sen	Szüleinek mikor mondta meg																			
		1 hét és ke- vesebb	2 hét	3 hét	4 hét	5 hét	6 hét	7 hét	8 hét	9 hét	10 hét	11 hét	12 hét	13 hét	14 hét	15 hét	16 hét	17 hét	18 hét	19 hét	20 hét

s z á m

Összesen	950	-	3	4	42	20	70	22	104	26	56	18	109	20	24	17	49	12	30	7	80
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	1	-	-	-	1
14 éves	70	-	-	-	1	-	7	2	8	-	2	2	4	1	1	1	9	1	3	1	12
15 éves	227	-	2	1	14	5	19	4	24	5	16	3	27	2	7	5	7	4	9	2	14
16 éves	304	-	1	2	17	6	14	9	37	8	19	6	34	9	5	5	16	6	10	1	23
17 éves	335	-	-	1	10	9	30	7	35	13	19	7	42	8	9	6	16	1	8	3	29

s z á z a l é k

Összesen	100,00	-	0,32	0,42	4,42	2,11	7,37	2,32	10,95	2,74	5,89	1,89	11,47	2,11	2,53	1,79	5,16	1,26	3,16	0,74	8,42
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15,38	-	15,38	-	7,69	-	-	-	7,69
14 éves	100,00	-	-	-	1,43	-	10,06	2,86	11,43	-	2,86	2,86	5,71	1,43	1,43	1,43	12,86	1,43	4,29	1,43	17,14
15 éves	100,00	-	0,88	0,44	6,17	2,20	8,37	1,76	10,57	2,20	7,05	1,32	11,89	0,88	3,08	2,20	3,08	1,76	3,96	3,96	6,17
16 éves	100,00	-	0,33	0,66	5,59	1,97	4,61	2,96	12,17	2,63	6,25	1,97	11,18	2,96	1,64	1,64	5,26	1,97	3,29	3,29	7,57
17 éves	100,00	-	-	0,30	2,99	2,69	8,96	2,09	10,45	3,88	5,67	2,09	12,54	2,39	2,69	1,79	4,78	0,30	2,39	2,39	8,66

66. A GYERMEK APJÁNAK A KÉRDEZETT MIKOR

Korév	Össze- sen	A gyermek apjának hányadik terhességi héten mondta meg																			
		1 hét és ke- vesebb	2 hét	3. tré:	4 hét	5 hét	6 hét	7 hét	8 hét	9 hét	10 hét	11 hét	12 hét	13 hét	14 hét	15 hét	16 hét	17 hét	18 hét	19 hét	20 hét

s z á m

Összesen	950	-	8	8	111	54	115	33	139	29	69	18	75	22	14	15	37	9	22	3	50
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	-	-	-	1	-	7	1	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
14 éves	70	-	1	-	8	1	7	3	10	1	2	2	8	2	3	2	5	-	2	-	8
15 éves	227	-	2	3	34	14	23	12	30	6	17	5	18	6	3	5	1	2	6	1	11
16 éves	203	-	2	2	35	20	32	6	52	7	24	6	27	4	2	4	17	3	7	1	14
17 éves	335	-	3	3	33	19	51	11	47	15	25	5	22	8	6	4	14	4	7	1	16

s z á z a l é k

Összesen	100,00	-	0,84	0,84	11,68	5,68	12,11	3,47	14,63	3,05	7,26	1,89	7,89	2,32	1,47	1,58	3,89	0,95	2,32	0,32	5,26
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	-	-	7,69	-	15,38	7,69	-	-	7,69	-	-	15,38	-	-	-	-	-	-	-
14 éves	100,00	-	1,43	-	11,43	1,43	10,00	4,29	14,29	1,43	2,86	2,86	11,43	2,86	4,29	2,86	7,14	-	2,86	-	11,43
15 éves	100,00	-	0,88	1,32	14,98	6,17	10,13	5,29	13,22	2,64	7,49	2,20	7,93	2,64	1,32	2,20	0,44	0,88	2,64	0,44	4,85
16 éves	100,00	-	0,66	0,66	11,51	4,58	10,53	3,97	17,11	2,30	7,89	1,97	8,88	1,32	0,66	1,32	5,59	0,99	2,30	0,33	4,61
17 éves	100,00	-	0,90	0,90	9,85	5,67	15,22	3,28	14,03	4,48	7,46	1,49	6,57	2,39	1,79	1,19	4,18	1,19	2,09	0,30	4,78

TERHESSÉGÉT KORÉV SZERINT

Szüleinek mikor mondta meg																						
21 hét	22 hét	23 hét	24 hét	25 hét	26 hét	27 hét	28 hét	29 hét	30 hét	31 hét	32 hét	33 hét	34 hét	35 hét	36 hét	37 hét	38 hét	39 hét	40 és több hét	Nem mondta meg	Nem kíván- vála- szolni	Nem tart- ja szüle- ivel a kapcsolá- tot
s z á m																						
4	14	7	23	6	9	7	10	5	4	-	5	-	2	3	4	2	1	-	-	99	11	21
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
-	-	1	3	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	6	-	-
1	4	1	4	-	4	1	4	-	1	-	2	-	1	-	1	1	1	-	-	23	1	7
1	4	1	11	1	4	2	3	-	1	-	1	-	1	2	2	-	-	-	-	32	3	7
2	6	4	5	4	1	3	2	3	1	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	33	7	7
s z á z a l é k																						
0,42	1,47	0,74	2,42	0,63	0,95	0,74	1,05	0,53	0,42	-	0,53	-	0,21	0,32	0,42	0,21	0,11	-	-	10,42	1,16	2,21
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	15,38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38,46	-	-
-	-	1,43	4,29	1,43	-	1,43	1,43	-	1,43	-	-	-	-	-	-	1,43	-	-	-	8,57	-	-
0,44	1,76	0,44	1,76	-	1,76	0,44	1,76	-	0,44	-	0,88	-	0,44	-	0,44	0,44	0,44	-	-	10,13	0,44	3,08
0,33	1,32	0,33	3,62	0,33	1,32	0,66	0,99	-	0,33	-	0,33	-	0,33	0,66	0,66	-	-	-	-	10,53	0,99	2,30
0,60	1,79	1,19	1,49	1,19	0,30	0,90	0,60	0,90	0,30	-	0,60	-	-	0,30	0,30	-	-	-	-	9,85	2,09	2,09

MONDTA MEG A TERHESSÉGÉT KORÉV SZERINT

A gyermek apjának hányadik terhességi héten mondta meg																					
21 hét	22 hét	23 hét	24 hét	25 hét	26 hét	27 hét	28 hét	29 hét	30 hét	31 hét	32 hét	33 hét	34 hét	35 hét	36 hét	37 hét	38 hét	39 hét	40 és több hét	Nem mondta meg	Nem kíván válaszolni
s z á m																					
7	7	2	12	5	6	1	9	2	2	-	4	-	1	-	-	-	2	-	-	49	11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
2	2	-	2	-	4	1	2	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	11	1
-	4	1	5	3	1	-	2	-	1	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	14	-
4	-	1	5	2	1	-	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	18	5
s z á z a l é k																					
1,74	0,74	0,21	1,26	0,53	0,63	0,11	0,95	0,21	0,21	-	0,42	-	0,11	-	-	-	0,21	-	-	5,16	1,05
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	7,69	7,69	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30,77	-
1,43	1,43	-	-	-	-	-	1,43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,86	-
0,88	0,88	-	0,88	-	1,76	0,44	0,88	-	0,44	-	0,44	-	0,44	-	-	-	-	-	-	4,85	0,44
-	1,32	0,33	1,64	0,99	0,33	-	0,66	-	0,33	-	0,66	-	-	-	-	-	0,66	-	-	4,61	1,32
1,19	-	0,30	1,49	0,60	0,30	-	0,90	0,30	-	-	0,30	-	-	-	-	-	-	-	-	5,37	1,49

67. A TEHERBEESÉS ÉS A KAPCSOLAT MEGSZŰNÉSE KÖZÖTT ELTELT IDŐ A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	A teherbeesés és a kapcsolat megszűnése között eltelt idő										A kapcso- lat je- lenleg is tart
		4 hét- nél ke- vesebb	4-7 hét	8-11 hét	12-16 hét	17-20 hét	21-30 hét	31-40 hét	Nem tud- ja	Nem ki- váltan vá- laszolni	Nem tud- ja ki az apa	

s z á m

Összesen	950	40	22	22	38	21	27	8	2	15	8	747
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
13 éves	13	2	-	1	-	-	-	-	1	-	2	7
14 éves	70	2	1	-	1	-	1	1	-	-	1	63
15 éves	227	8	3	6	9	3	4	-	1	1	1	191
16 éves	304	10	5	4	17	6	12	5	-	7	3	235
17 éves	335	18	13	11	11	12	10	2	-	6	1	251

68. A KÉRDEZETT TERHESSÉGÉT AZ ORVOS MIKOR

A terhesség orvosi megállapításának időpontja																					
Korév	Össze- sen	4 hét és ke- vesebb	5 hét	6 hét	7 hét	8 hét	9 hét	10 hét	11 hét	12 hét	13 hét	14 hét	15 hét	16 hét	17 hét	18 hét	19 hét	20 hét	21 hét	22 hét	

s z á m

Összesen	950	18	9	60	32	115	36	72	32	99	31	37	23	62	18	40	16	62	5	18
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
13 éves	13	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
14 éves	70	1	-	7	2	4	-	2	2	5	3	2	2	10	-	5	3	7	-	3
15 éves	227	5	2	14	6	24	9	22	8	29	8	9	4	11	4	11	5	14	3	5
16 éves	304	7	3	13	14	40	12	22	9	37	8	10	8	20	9	11	2	20	1	5
17 éves	335	5	4	26	10	47	15	26	13	24	12	16	9	20	5	13	6	19	1	5

s z á z a l é k

Összesen	100,00	1,89	0,95	6,32	3,37	12,11	3,79	7,58	3,37	10,42	3,26	3,89	2,42	6,53	1,89	4,21	1,68	6,53	0,53	1,89
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00	-	-
13 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	30,77	-	-	-	7,69	-	-	-	7,69	-	-
14 éves	100,00	1,43	-	10,00	2,86	5,71	-	2,86	2,86	7,14	4,29	2,86	2,86	14,29	-	7,14	4,29	10,00	-	4,29
15 éves	100,00	2,20	0,88	6,17	2,64	10,57	3,96	9,69	3,52	12,78	3,52	3,96	1,76	4,85	7,76	4,85	2,20	6,17	1,32	2,20
16 éves	100,00	2,30	0,99	4,28	4,61	13,16	3,95	7,24	2,96	12,17	2,63	3,29	2,63	6,58	2,96	3,62	0,66	6,58	0,33	1,64
17 éves	100,00	1,49	1,19	7,76	2,99	14,03	4,48	7,76	3,88	7,16	3,58	4,78	2,69	5,97	1,49	3,88	1,79	5,67	0,30	1,49

67. A TEHERBEESÉS ÉS A KAPCSOLAT MEGSZÜNÉSE KÖZÖTT ELTELT IDŐ A
KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT (folytatás)

Korév	Össze- sen	A teherbeesés és a kapcsolat megszűnése között eltelt idő										
		4 hét- nél ke- vesebb	4-7 hét	8-11 hét	12-16 hét	17-20 hét	21-30 hét	31-40 hét	Nem tud- ja	Nem kí- ván vá- laszolni	Nem tud- ja ki az apa	A kapcso- lat je- lenleg is tart

s z á z a l é k

Összesen	100,00	4,21	2,32	2,32	4,00	2,21	2,84	0,84	0,21	1,58	0,84	78,63
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00	-	-
13 éves	100,00	15,38	-	7,69	-	-	-	-	7,69	-	15,38	53,85
14 éves	100,00	2,86	1,43	-	1,43	-	1,43	1,43	-	-	1,43	90,00
15 éves	100,00	3,52	1,32	2,64	3,96	1,32	1,76	-	0,44	0,44	0,44	84,14
16 éves	100,00	3,29	1,64	1,32	5,59	1,97	3,95	1,64	-	2,30	0,99	77,30
17 éves	100,00	5,37	3,88	3,28	3,28	3,58	2,99	0,60	-	1,79	0,30	74,93

ÁLLAPÍTOTTA MEG KORÉV SZERINT

A terhesség orvosi megállapításának időpontja																				
23 hét	24 hét	25 hét	26 hét	27 hét	28 hét	29 hét	30 hét	31 hét	32 hét	33 hét	34 hét	35 hét	36 hét	37 hét	38 hét	39 hét	40 és több	Csak szülés- kor	Nem volt orvosnál	Nem kíván válaszolni

s z á m

9	24	16	16	8	11	10	4	3	13	1	1	1	7	2	2	-	-	1	30	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
1	1	2	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	-
3	4	2	6	2	2	2	1	2	3	-	1	-	3	4	1	-	-	-	1	-
2	9	6	7	2	4	3	2	-	2	-	1	1	3	-	1	-	-	-	10	-
3	9	6	3	3	3	2	1	1	6	1	1	-	-	-	-	-	-	1	15	4

s z á z a l é k

0,95	2,53	1,68	1,68	0,84	1,16	1,05	0,42	0,32	1,37	0,11	0,32	0,11	0,74	0,21	0,21	-	-	0,11	3,16	0,42
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	7,69	-	-	-	7,69	15,38	-	-	7,69	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15,38	-
1,43	1,43	2,86	-	1,43	1,43	1,43	-	-	1,43	-	-	-	1,43	1,43	-	-	-	-	2,86	-
1,32	1,76	0,88	2,64	0,88	0,88	0,88	0,44	0,88	1,32	-	0,44	-	1,32	0,44	0,44	-	-	-	0,44	-
0,66	2,96	1,97	2,30	0,66	1,32	0,99	0,66	-	0,66	-	0,33	0,33	0,99	-	0,33	-	-	-	3,29	-
0,90	2,69	1,79	0,90	0,90	0,90	0,60	0,30	0,30	1,79	0,30	0,30	-	-	-	-	-	-	0,30	4,48	1,19

69. A SZÜLÉS MELLETTI DÖNTÉS INDOKAI A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT²

Korév	Össze- sen	El akart kerülni otthonról	Bizott abban, hogy partnere feleségül veszi	Későn vette észre, hogy terhes	Partnere akarta a gyermeket	Család beszélte rá	Házas- sággöté- si ter- vük van	Félt az abortusz- tól	Gyerme- ket akartak	Egyéb
s z á m										
Összesen	1317	52	82	226	295	60	268	155	173	6
12 éves	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
13 éves	16	-	-	6	5	-	1	2	2	-
14 éves	96	2	6	28	19	5	16	8	9	3
15 éves	314	13	20	55	74	9	77	29	37	-
16 éves	411	18	24	64	98	20	74	55	55	3
17 éves	479	19	32	72	99	26	100	61	70	-

² A kérdezettek több okot is említhettek. A százalékolás az összes említés százalékában történt.

70. A SZÜLŐK VÉLEMÉNYE A TERHESSÉGRŐL

Korév	Összes kérdezett	Szülők véleménye							
		Örültek, természe- tesnek tartották	Mellette álltak, támogat- ták	Sajnálták	Miért nem szólt előbb, miért nem kért ta- nácsot	Ha már így történt, szülje meg	Rábízták a döntést	Belenyu- godtak, beletö- rődtek	Azt akarták, házasodjanak meg
említések száma									
Összesen	950	160	42	8	35	90	61	122	22
12 éves	1	-	1	-	-	-	-	-	-
13 éves	13	1	-	-	2	1	-	-	-
14 éves	70	10	3	1	2	7	-	6	2
15 éves	227	29	14	4	6	21	14	34	8
16 éves	304	58	10	1	10	30	21	48	5
17 éves	335	62	14	2	15	31	26	34	7
százalék									
Összesen		16,84	4,42	0,84	3,68	9,47	6,42	12,84	2,32
12 éves		-	100,00	-	-	-	-	-	-
13 éves		7,69	-	-	15,38	7,69	-	-	-
14 éves		14,29	4,29	1,43	2,86	10,00	-	8,57	2,86
15 éves		12,78	6,17	1,76	2,64	9,25	6,17	14,98	3,52
16 éves		19,08	3,29	0,33	3,29	9,87	6,91	15,79	1,64
17 éves		18,51	4,18	0,60	4,48	9,25	7,76	10,15	2,09

³ Mivel a válaszadó több motívumot is említett, a %-ok összege a 100 %-ot meghaladja.

69. A SZÜLÉS MELLETTI DÖNTÉS INDOKAI A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT (folytatás)

Korév	Össze- sen	El akart kerülni otthonról	Bízott abban, hogy partnere feleségül veszi	Későn vette észre, hogy terhes	Partnere akarta a gyermeket	Család beszélte rá	Házas- sággöté- si ter- vük van	Félt az abortusz- tól	Gyerme- ket akartak	Egyéb
-------	---------------	----------------------------------	--	--	-----------------------------------	--------------------------	--	-----------------------------	---------------------------	-------

s z á z a l é k

Összesen	100,00	3,95	6,23	17,16	22,40	4,56	20,35	11,77	13,14	0,46
12 éves	100,00	-	-	100,00	-	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	-	-	37,50	31,25	-	6,25	12,50	12,50	-
14 éves	100,00	2,08	6,25	29,17	19,79	5,21	16,67	8,33	8,33	31,13
15 éves	100,00	4,14	6,37	17,52	23,57	2,87	24,52	9,24	9,24	-
16 éves	100,00	4,38	5,87	15,57	23,84	4,87	18,00	13,38	13,38	0,73
17 éves	100,00	3,97	6,68	15,03	20,67	5,43	20,88	12,73	12,73	-

A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT³

Szülők véleménye								
Korainak találták az élet- kora miatt	Közömbösek voltak	Első gyer- mekét ne vetesse el	Szakítas- sa meg	Haragud- tak, ve- szeked- tek	Szégyell- ték, meg- döbbentek	Elzavar- ták ott- honról	Nem tartja a kapcsola- tot szülei- vel	Egyéb

említések száma

116	158	56	108	126	25	10	28	28
-	-	-	-	1	-	-	-	-
3	2	-	2	3	-	-	-	3
12	12	2	8	11	5	1	1	2
39	32	9	35	28	11	4	7	7
41	57	26	25	41	5	2	4	5
21	55	19	38	42	4	3	16	11

s z á z a l é k

12,21	16,63	5,89	11,37	13,26	2,63	1,05	2,95	2,95
-	-	-	-	100,00	-	-	-	-
23,08	15,38	-	15,38	23,08	-	-	-	23,08
17,14	17,14	2,86	11,43	15,71	7,14	1,43	1,43	2,86
17,18	14,10	3,96	15,42	12,33	4,85	1,76	3,08	3,08
13,49	18,75	8,55	8,22	13,49	1,64	0,66	1,32	1,64
6,27	16,42	5,67	11,34	12,54	1,19	0,90	4,78	3,28

71. FOKOZOTT GONDOZOTT VOLT-E A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Fokozott gondozott volt-e		
		Igen	Nem	Nem volt orvosnál

s z á m

Összesen	950	310	602	38
12 éves	1	1	-	-
13 éves	13	7	5	1
14 éves	70	23	45	2
15 éves	227	88	133	6
16 éves	304	105	189	10
17 éves	335	86	230	19

72. A FOKOZOTT GONDOZÁSBÁVÉTEL OKA

Korév	Össze- sen	A fokozott gondozásbavétel oka										
		Nem volt fokozottan gondozott terhes	Az AB kérelmét elutasították	Terhelő szülési esemény	Terhelő betegségi előzmény	Terhelő műtéti előzmény	Jelen terhes-séggel kapcs. veszélyeztettség	Egyéb szövőd-mények	A terhes-ség meg-szakadá-sának jelei	Fenyegető koraszü-lés, ill. méhszáj záró műtét	Habitu-ális vetélés	Habitu-ális kora-szülés

s z á m

Összesen	950	602	3	13	6	2	35	7	35	41	1	2
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13 éves	13	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
14 éves	70	45	1	1	2	-	1	1	1	2	-	-
15 éves	227	133	2	4	1	-	10	2	10	8	-	-
16 éves	304	189	-	6	1	2	13	4	10	15	1	1
17 éves	335	230	-	2	2	-	10	-	14	16	-	-

s z á z a l é k

Összesen	100,00	63,37	0,32	1,37	0,63	0,21	3,68	0,74	3,68	4,32	0,11	0,21
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	38,46	-	-	-	-	7,69	-	-	-	-	7,69
14 éves	100,00	64,29	1,43	1,43	2,86	-	1,43	1,43	1,43	2,86	-	-
15 éves	100,00	58,59	0,88	1,76	0,44	-	4,41	0,88	4,41	3,52	-	-
16 éves	100,00	62,17	-	1,97	0,33	0,66	4,28	1,32	3,29	4,93	0,33	0,33
17 éves	100,00	68,66	-	0,60	0,60	-	2,99	-	4,18	4,78	-	-

73. VOLT-E KÓRHÁZBAN A TERHESSÉGE ALATT
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Volt-e kórházban	
		Igen	Nem

s z á m

Összesen	950	226	684
12 éves	1	1	-
13 éves	13	7	6
14 éves	70	21	49
15 éves	227	64	163
16 éves	304	82	222
17 éves	335	91	244

71. FOKOZOTT GONDOZOTT VOLT-E A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT (folytatás)

Korév	Össze- sen	Fokozott gondozott volt-e		
		Igen	Nem	Nem volt orvosnál

s z á z a l é k

Összesen	100,00	32,63	63,37	4,00
12 éves	100,00	100,00	-	-
13 éves	100,00	53,85	38,46	7,69
14 éves	100,00	32,86	64,29	2,86
15 éves	100,00	38,77	58,59	2,64
16 éves	100,00	34,54	62,17	3,29
17 éves	100,00	25,67	68,66	5,67

A KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

A fokozott gondozásbavétel oka											
Késői terhes- ségi vérzés	Terhes- ségi toxico- zis	Szívbe- tegség	Cukorbe- tegség	Nephro- lógiai megbe- tegedés	Vérkép- ző rend- szerbeli megbe- tegedés	Érrend- szeri be- tegség	TBC	Daga- nat	Egyéb megbe- tegedés	Szociá- lis okok	Nem volt terhes- gondo- záson

s z á m

3	12	2	-	5	6	1	-	1	22	112	39
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1
1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	12	2
2	2	-	-	2	2	-	-	-	7	36	6
-	7	1	-	2	-	1	-	-	7	34	10
-	3	1	-	1	4	-	-	1	7	24	20

s z á z a l é k

0,32	1,26	0,21	-	0,53	0,63	0,11	-	0,11	2,32	11,79	4,11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38,46	7,69
1,43	-	-	-	-	-	-	-	-	1,43	17,14	2,86
0,88	0,88	-	-	0,88	0,88	-	-	-	3,08	15,86	2,64
-	2,30	0,33	-	0,66	-	0,33	-	-	2,30	11,18	3,29
-	0,90	0,30	-	0,30	1,19	-	-	0,30	2,09	7,16	5,97

73. VOLT-E KÓRHÁZBAN A TERHESSÉGE ALATT
KORÉV SZERINT (folytatás)

Korév	Össze- sen	Volt-e kórházban	
		Igen	Nem

s z á z a l é k

Összesen	100,00	28,00	72,00
12 éves	100,00	100,00	-
13 éves	100,00	53,85	46,15
14 éves	100,00	30,00	70,00
15 éves	100,00	28,19	71,81
16 éves	100,00	26,97	73,03
17 éves	100,00	27,16	72,84

74. A SZÜLÉS SZÖVŐDMÉNYE A BETEGSÉGEK NEMZETKÖZI OSZTÁLYOZÁSA
ALAPJÁN AZ ANYA ÉLETKORA SZERINT

A szülés szö- vődményei	Össze- sen	Korév					
		12	13	14	15	16	17
		éves					
s z á m							
Összesen	950	1	13	70	227	304	335
500,0	1	-	-	-	-	-	1
610,0	1	-	-	-	-	-	1
641,0	1	-	-	-	-	-	1
641,2	1	-	-	-	-	-	1
642,4	2	-	-	-	1	-	1
642,5	2	-	-	-	-	1	1
644,1 Koraszülés	181	-	2	12	49	49	69
645,0	2	-	-	-	-	-	2
646,1	2	-	-	-	-	2	-
647,8	2	-	1	-	-	-	1
650,0 Rendes szülés szövődmény nélkül	553	1	9	41	134	180	188
651,0	2	-	-	-	-	1	1
652,2 Medencevégű fekvés fordítás említése nélkül	16	-	-	2	4	3	7
652,3	2	-	-	-	-	1	1
652,8	1	-	-	-	-	-	1
653,0	1	-	-	-	-	-	1
653,1	3	-	-	-	-	3	-
653,4	8	-	-	1	-	6	1
654,5	1	-	-	-	-	1	-
655,2	1	-	-	-	-	-	1
656,1	5	-	-	1	1	1	2
656,2	1	-	-	-	-	1	-
656,3 Magzati distress	31	-	-	1	10	10	10
656,4	10	-	-	1	3	2	4
656,5	1	-	-	-	-	-	1
656,6	1	-	-	-	1	-	-
657,0	1	-	-	-	1	-	-
658,1 Idő előtti burok- repedés	34	-	-	3	10	9	12
658,4	1	-	-	-	-	1	-
659,8	5	-	-	1	-	3	1
661,0 Elsődleges fájás- gyengeség	17	-	1	3	4	4	5
661,1 Másodlagos fájás- gyengeség	15	-	-	-	3	5	7
662,2	1	-	-	-	-	-	1
663,1	3	-	-	-	-	2	1
663,3	6	-	-	-	1	2	3
663,7	1	-	-	-	1	-	-
664,0	1	-	-	-	-	1	-
664,8	1	-	-	1	-	-	-
665,3	4	-	-	-	1	2	1
665,4	1	-	-	-	-	1	-
666,0	4	-	-	-	1	2	1
666,2	1	-	-	-	-	1	-
667,0	2	-	-	-	-	1	1
667,1	4	-	-	1	1	1	1
669,7 Császármetszéses szülés	15	-	-	2	1	8	4
674,2	1	-	-	-	-	-	1

74. A SZÜLÉS SZÖVŐDMÉNYE A BETEGSÉGEK NEMZETKÖZI
OSZTÁLYOZÁSA ALAPJÁN AZ ANYA ÉLETKORA SZERINT
(folytatás)

A szülés szö- vődményei	Össze- sen	Korév					
		12	13	14	15	16	17
		éves					
s z á z a l é k							
Összesen	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
500,0	0,11	-	-	-	-	-	0,30
610,0	0,11	-	-	-	-	-	0,30
641,0	0,11	-	-	-	-	-	0,30
641,2	0,11	-	-	-	-	-	0,30
642,4	0,21	-	-	-	0,44	-	0,30
642,5	0,21	-	-	-	-	0,33	0,30
644,1 Koraszülés	19,05	-	15,38	17,14	21,59	16,12	20,60
645,0	0,21	-	-	-	-	-	0,60
646,1	0,21	-	-	-	-	0,66	-
647,8	0,21	-	7,69	-	-	-	0,30
650,0 Rendes szülés szövődmény nélkül	58,21	100,00	69,23	58,57	59,03	59,21	56,12
651,0	0,21	-	-	-	-	0,33	0,20
652,2 Medencevégű fekvés fordítás említése nélkül	1,68	-	-	2,86	1,76	0,99	2,09
652,3	0,21	-	-	-	-	0,33	0,30
652,8	0,11	-	-	-	-	-	0,30
653,0	0,11	-	-	-	-	-	0,30
653,1	0,32	-	-	-	-	0,99	-
653,4	0,84	-	-	1,43	-	1,97	0,30
654,5	0,11	-	-	-	-	0,33	-
655,2	0,11	-	-	-	-	-	0,30
656,1	0,53	-	-	1,43	0,44	0,33	0,60
656,2	0,11	-	-	-	-	0,33	-
656,3 Magzati distress	3,26	-	-	1,43	4,41	3,29	2,99
656,4	1,05	-	-	1,43	1,32	0,66	1,19
656,5	0,11	-	-	-	-	-	0,30
656,6	0,11	-	-	-	0,44	-	-
657,0	0,11	-	-	-	0,44	-	-
658,1 Idő előtti burok- repedés	3,58	-	-	4,29	4,41	2,96	3,58
658,4	0,11	-	-	-	-	0,33	-
659,8	0,53	-	-	1,43	-	0,99	0,30
661,0 Elsődleges fájás- gyengeség	1,79	-	7,69	4,29	1,76	1,32	1,49
661,1 Másodlagos fájás- gyengeség	1,58	-	-	-	1,32	1,64	2,09
662,2	0,11	-	-	-	-	-	0,30
663,1	0,32	-	-	-	-	0,66	0,30
663,3	0,63	-	-	-	0,44	0,66	0,90
663,7	0,11	-	-	-	0,44	-	-
664,0	0,11	-	-	-	-	0,33	-
664,8	0,11	-	-	1,43	-	-	-
665,3	0,42	-	-	-	0,44	0,66	0,30
665,4	0,11	-	-	-	-	0,33	-
666,0	0,42	-	-	-	0,44	0,66	0,30
666,2	0,11	-	-	-	-	0,33	-
667,0	0,21	-	-	-	-	0,33	0,30
667,1	0,42	-	-	1,43	0,44	0,33	0,30
669,7 Császármetszéses szülés	1,58	-	-	2,86	0,44	2,63	1,19
674,2	0,11	-	-	-	-	-	0,30

75. A GYERMEK SZÜLETÉSI SÚLYA AZ ANYA KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	A gyerek születési súlya (g)							
		- 999	1000 -1499	1500 -1999	2000 -2499	2500 -2999	3000 -3499	3500 -3999	4000 -

s z á m

Összesen	950	2	23	56	163	379	255	66	6
12 éves	1	-	-	-	-	1	-	-	-
13 éves	13	-	-	1	2	4	5	1	-
14 éves	70	-	1	6	11	27	22	2	1
15 éves	227	-	5	12	44	87	68	10	1
16 éves	304	1	8	14	42	128	84	27	-
17 éves	335	1	9	23	64	132	76	26	4

s z á z a l é k

Összesen	100,00	0,21	2,42	5,89	17,16	39,89	26,84	6,95	0,63
12 éves	100,00	-	-	-	-	100,00	-	-	-
13 éves	100,00	-	-	7,69	15,38	30,77	38,46	7,69	-
14 éves	100,00	-	1,43	8,57	15,71	38,57	31,43	2,86	1,43
15 éves	100,00	-	2,20	5,29	19,38	38,33	29,96	4,41	0,44
16 éves	100,00	0,33	2,63	4,61	13,82	42,11	27,63	8,88	-
17 éves	100,00	0,30	2,69	6,87	19,10	39,40	22,69	7,76	1,19

76. A TERHESSÉGI HETEK AZ ANYA KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	A terhességi hetek száma						
		-21	22-27	28-31	32-35	36	37-40	41-X

s z á m

Összesen	950	1	5	30	97	75	656	86
12 éves	1	-	-	-	-	-	1	-
13 éves	13	-	-	1	1	-	10	1
14 éves	70	-	1	-	5	6	57	1
15 éves	227	-	-	7	25	22	152	21
16 éves	304	-	1	7	27	20	221	28
17 éves	335	1	3	15	39	27	215	35

s z á z a l é k

Összesen	100,00	0,11	0,53	3,16	10,21	7,89	69,05	9,05
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	100,00	-
13 éves	100,00	-	-	7,69	7,69	-	76,92	7,69
14 éves	100,00	-	1,43	-	7,14	8,57	81,43	1,43
15 éves	100,00	-	-	3,08	11,01	9,69	66,96	9,25
16 éves	100,00	-	0,33	2,30	8,88	6,58	72,70	9,21
17 éves	100,00	0,30	0,90	4,48	11,64	8,06	64,18	10,45

77. EGYES VAGY TÖBBES SZÜLÉS AZ ANYA
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Egyes vagy többes	
		egyés	többes

s z á m

Összesen	950	942	8
12 éves	1	1	-
13 éves	13	13	-
14 éves	70	70	-
15 éves	227	225	2
16 éves	304	301	3
17 éves	335	332	3

s z á z a l é k

Összesen	100,00	99,16	0,84
12 éves	100,00	100,00	-
13 éves	100,00	100,00	-
14 éves	100,00	100,00	-
15 éves	100,00	99,12	0,88
16 éves	100,00	99,01	0,99
17 éves	100,00	99,10	0,90

78. A SZÜLETETT GYERMEK ÉLETBEN VAN-E A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Újszülött életben van-e			
		Igen	Nem, mert halva született	Meghalt 1 napon belül	Meghalt 1-6 napos korban

s z á m

Összesen	950	933	13	2	2
12 éves	1	1	-	-	-
13 éves	13	13	-	-	-
14 éves	70	69	1	-	-
15 éves	227	224	3	-	-
16 éves	304	298	5	1	-
17 éves	335	328	4	1	2

s z á z a l é k

Összesen	100,00	98,21	1,37	0,21	0,21
12 éves	100,00	100,00	-	-	-
13 éves	100,00	100,00	-	-	-
14 éves	100,00	98,57	1,43	-	-
15 éves	100,00	98,68	1,32	-	-
16 éves	100,00	98,03	1,64	0,33	-
17 éves	100,00	97,91	1,19	0,30	0,60

79. SZÜKSÉGES VOLT-E AZ ÚJSZÜLÖTT FOKOZOTT ÉSZLELÉSE A
KÉRDEZETT KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Újszülött fokozott észlelése	
		Igen	Nem

s z á m

Összesen	950	151	799
12 éves	1	-	1
13 éves	13	2	11
14 éves	70	5	65
15 éves	227	36	191
16 éves	304	43	261
17 éves	335	65	270

s z á z a l é k

Összesen	100,00	15,89	84,11
12 éves	100,00	-	100,00
13 éves	100,00	15,38	84,62
14 éves	100,00	7,14	92,86
15 éves	100,00	15,86	84,14
16 éves	100,00	14,14	85,86
17 éves	100,00	19,40	80,60

**80. A KÉRDÉZETT VÉLEMÉNYE ARRÓL, HOGY MI OKOZZA SZÁMÁRA
A LEGNAGYOBB NEHÉZSÉGET, KORÉV SZERINT**

Korév	Össze- sen	Mi okozza a legnagyobb nehézséget								
		Lakáshely- zete	Túl fiatal	Egyedül van	Gyerme- kel kap- csolatos problémák	Partner- rel kap- csolatos problémák	Partnere elhagyta	Nincs prob- lémája	Egyéb	Nem tudja

s z á m

Összesen	950	159	24	16	25	14	4	200	23	485
12 éves	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
13 éves	13	1	1	-	-	-	-	2	1	8
14 éves	70	5	2	-	2	-	-	18	2	41
15 éves	227	37	5	5	5	3	2	56	6	108
16 éves	304	57	10	4	10	5	1	53	3	161
17 éves	335	59	6	7	7	6	1	71	11	167

s z á z a l é k

Összesen	100,00	16,74	2,53	1,68	2,63	1,47	0,42	21,05	2,42	51,05
12 éves	100,00	-	-	-	100,00	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	7,69	7,69	-	-	-	-	15,38	7,69	61,54
14 éves	100,00	7,14	2,86	-	2,86	-	-	25,71	2,86	58,57
15 éves	100,00	16,30	2,20	2,20	2,20	1,32	0,88	24,67	2,64	47,58
16 éves	100,00	18,75	3,29	1,32	3,29	1,64	0,33	17,43	0,99	52,96
17 éves	100,00	17,61	1,79	2,09	2,09	1,79	0,30	21,20	3,28	49,85

81. A KÉRDEZETT HOGYAN KÍVÁNJA MEGOLDANI A GYERMEK
NEVELÉSÉVEL KAPCSOLATOS ANYAGI PROBLÉMÁKAT
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	A gyermek ellátásának anyagi forrásai					
		Szülői segítség	Gyermek apjának támoga- tása	A kérde- zett dolgozni megy	Gyes és családi pótlék	Egyéb módon	Nem tudja

s z á m

Összesen	950	274	564	42	10	41	19
12 éves	1	1	-	-	-	-	-
13 éves	13	5	5	-	-	2	1
14 éves	70	20	44	2	1	3	-
15 éves	227	55	145	12	3	10	2
16 éves	304	85	180	14	1	17	7
17 éves	335	108	190	14	5	9	9

s z á z a l é k

Összesen	100,00	28,84	59,37	4,42	1,05	4,32	2,00
12 éves	100,00	100,00	-	-	-	-	-
13 éves	100,00	38,46	38,46	-	-	15,38	7,69
14 éves	100,00	28,57	62,86	2,86	1,43	4,29	-
15 éves	100,00	24,23	63,88	5,29	1,32	4,41	0,88
16 éves	100,00	27,96	59,21	4,61	0,33	5,59	2,30
17 éves	100,00	32,24	56,72	4,18	1,49	2,69	2,69

**82. A PARTNER ELISMERI-E AZ APASÁGOT A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT**

Korév	Össze- sen	Elismeri-e az apaságot			
		Igen	Még bi- zonytalan	Nem	Nem tudja ki az apa

s z á m

Összesen	950	816	78	48	8
12 éves	1	1	-	-	-
13 éves	13	7	2	2	2
14 éves	70	65	4	-	1
15 éves	227	206	14	6	1
16 éves	304	260	24	17	3
17 éves	335	277	34	23	1

s z á z a l é k

Összesen	100,00	85,89	8,21	5,05	0,84
12 éves	100,00	100,00	-	-	-
13 éves	100,00	53,85	15,38	15,38	15,38
14 éves	100,00	92,86	5,71	-	1,43
15 éves	100,00	90,75	6,17	2,64	0,44
16 éves	100,00	85,53	7,89	5,59	0,99
17 éves	100,00	82,69	10,15	6,87	0,30

83. A KÉRDEZETT INDÍT-E APASÁGI PERT,
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Indít-e pert	
		Igen	Nem

s z á m

Összesen	950	130	820
12 éves	1	-	1
13 éves	13	3	10
14 éves	70	5	65
15 éves	227	20	207
16 éves	304	42	262
17 éves	335	60	175

s z á z a l é k

Összesen	100,00	13,68	86,32
12 éves	100,00	-	100,00
13 éves	100,00	23,08	76,92
14 éves	100,00	7,14	92,86
15 éves	100,00	8,81	91,19
16 éves	100,00	13,82	86,18
17 éves	100,00	17,91	82,09

84. A HAJADON ANYA EGYÜTT FOG-E LAKNI GYERMEKÉVEL
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Együtt fog-e lakni gyermekével			
		Igen	Nem, mert átmenetileg otthonban helyezi el	Nem, mert állami gondozásba, ill. örökbe adja	A gyermek meghalt, halva született

s z á m

Összesen	950	898	12	23	17
12 éves	1	1	-	-	-
13 éves	13	8	2	3	-
14 éves	70	65	1	3	1
15 éves	227	213	5	6	3
16 éves	304	289	2	7	6
17 éves	335	322	2	4	7

s z á z a l é k

Összesen	100,00	94,53	1,26	2,43	1,79
12 éves	100,00	100,00	-	-	-
13 éves	100,00	61,54	15,38	23,08	-
14 éves	100,00	92,86	1,43	4,29	1,43
15 éves	100,00	93,83	2,20	2,64	1,32
16 éves	100,00	95,07	0,66	2,30	1,97
17 éves	100,00	96,12	0,60	1,20	2,09

85. A KÉRDEZETT VÉLEMÉNYE ARRÓL, HOGY KITŐL KELLENE TANÁCSOT
KAPNIA A SZEXUÁLIS ÉLETRE VONATKOZÓAN
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Kitől kéne segítséget kapnia		
		Anyától	Egyéb sze- mélytől, intézménytől	Nem tudja

s z á m

Összesen	950	526	84	340
12 éves	1	-	-	1
13 éves	13	8	1	4
14 éves	70	36	3	31
15 éves	227	116	26	85
16 éves	304	180	28	96
17 éves	335	186	26	123

s z á z a l é k

Összesen	100,00	55,37	8,84	35,79
12 éves	100,00	-	-	100,00
13 éves	100,00	61,54	7,69	30,77
14 éves	100,00	51,43	4,29	44,29
15 éves	100,00	51,10	11,45	37,44
16 éves	100,00	59,21	9,21	31,58
17 éves	100,00	55,52	7,76	36,72

86. A PARTNERREL KAPCSOLATOS HÁZASSÁGI TERVEK
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Van-e házassági tervük				
		Van	Nincs	Nem tudja	Nem kíván válaszolni	Nem tart a kapcsolatot

s z á m

Összesen	950	682	78	34	2	154
12 éves	1	-	-	-	-	1
13 éves	13	7	1	-	-	5
14 éves	70	61	2	1	-	6
15 éves	227	179	16	7	-	25
16 éves	304	211	16	16	2	59
17 éves	335	224	43	10	-	58

s z á z a l é k

Összesen	100,00	71,79	8,21	3,58	0,21	16,21
12 éves	100,00	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	53,85	7,69	-	-	38,46
14 éves	100,00	87,14	2,86	1,43	-	8,57
15 éves	100,00	78,85	7,05	3,08	-	11,01
16 éves	100,00	69,41	5,26	5,26	0,66	19,41
17 éves	100,00	66,87	12,84	2,99	-	17,31

87. A HÁZASSÁGKÖTÉS TERVEZETT IDŐPONTJA
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Mikor kíván házasságot kötni					
		Rögtön, ahogy hazamegy a kór- házból	Egy éven belül	Egy évnél hosszabb idő múlva	Nem tudja mikor	Nem kíván vála- szolni	Nem tart a kapcsolat, ill. nincs házassági terv

s z á m

Összesen	950	52	179	16	460	3	240
12 éves	1	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	1	-	-	6	-	6
14 éves	70	2	12	4	44	-	8
15 éves	227	9	50	5	120	-	43
16 éves	304	21	50	5	146	3	79
17 éves	335	19	67	2	144	-	103

s z á z a l é k

Összesen	100,00	5,47	18,84	1,68	48,42	0,32	25,26
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	7,69	-	-	46,15	-	46,15
14 éves	100,00	2,86	17,14	5,71	62,86	-	11,43
15 éves	100,00	3,96	22,03	2,20	52,86	-	18,94
16 éves	100,00	6,91	16,45	1,64	48,03	0,99	25,99
17 éves	100,00	5,67	20,00	0,60	42,99	-	30,75

88. A KÉRDEZETT HÁZASSÁGKÖTÉSI TERVE KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Van-e terve, hogy férjhez megy			
		Igen, je- lenlegi partneré- hez	Számít ar- ra, hogy majd férj- hez megy	Nem akar férjhez menni	Nem kíván válaszolni

s z á m

Összesen	950	620	163	138	29
12 éves	1	-	-	-	1
13 éves	13	6	3	4	-
14 éves	70	50	13	2	5
15 éves	227	171	28	21	7
16 éves	304	190	59	51	4
17 éves	335	203	60	60	12

s z á z a l é k

Összesen	100,00	65,26	17,16	14,53	3,05
12 éves	100,00	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	46,15	23,08	30,77	-
14 éves	100,00	71,43	18,57	2,86	7,14
15 éves	100,00	75,33	12,34	9,25	3,08
16 éves	100,00	62,50	19,41	16,78	1,32
17 éves	100,00	60,60	17,91	17,91	3,58

89. MIÉRT NEM KÖTÖTTÉK EDDIG HÁZASSÁGOT KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Házasságkötés akadályai							
		Partneré- hez nem akart fe- leségül menni	Partnere nem akar- ja fele- ségül venni	Partnere nős	A szülők nem akar- ják a há- zasságot	Nem kapták meg a szü- leik a szü- gyámható- sági enge- délyt	Egyéb ok	Nem tudja miért nem kötöttek eddig há- zasságot	Nem tart a kapcsó- lat, nincs házassági tervük

s z á m

Összesen	950	1	2	5	1	45	37	613	246
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	-	-	-	-	1	-	6	6
14 éves	70	-	-	-	1	6	4	51	8
15 éves	227	-	-	1	-	17	11	153	45
16 éves	304	-	1	2	-	12	8	201	80
17 éves	335	1	1	2	-	9	14	202	106

s z á z a l é k

Összesen	100,00	0,11	0,21	0,53	0,11	4,74	3,89	64,53	25,89
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	-	-	-	7,69	-	46,15	46,15
14 éves	100,00	-	-	-	1,43	8,57	5,71	72,86	11,43
15 éves	100,00	-	-	0,44	-	7,49	4,85	67,40	19,82
16 éves	100,00	-	0,33	0,66	-	3,95	2,63	66,12	26,32
17 éves	100,00	0,30	0,30	0,60	-	2,69	4,18	60,30	31,64

90. A KÉRDEZETT CSALÁDTERVEI KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Kíván-e még szülni			
		Igen	Bizonyos feltételek esetén	Nem	Nem kíván válaszolni

s z á m

Összesen	950	444	84	388	34
12 éves	1	-	-	-	1
13 éves	13	3	1	8	1
14 éves	70	37	8	23	2
15 éves	227	106	14	96	11
16 éves	304	158	28	114	4
17 éves	335	140	33	147	15

s z á z a l é k

Összesen	100,00	46,74	8,84	40,84	3,58
12 éves	100,00	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	23,08	7,69	61,54	7,69
14 éves	100,00	52,86	11,43	32,86	2,86
15 éves	100,00	46,70	6,17	42,29	4,85
16 éves	100,00	51,97	9,21	37,50	1,32
17 éves	100,00	41,79	9,85	43,88	4,48

91. A KÖVETKEZŐ SZÜLÉS TERVEZETT IDŐPONTJA A KÉRDEZETT
KORÉVE SZERINT

Korév	Össze- sen	Hány év múlva akar szülni				
		1 év múlva	2 év múlva	3 év múlva	Nem tudja mikor	Nem kíván szülni, ill. válaszolni

s z á m

Összesen	950	5	62	277	100	506
12 éves	1	-	-	-	-	1
13 éves	13	-	1	1	1	10
14 éves	70	-	1	25	11	33
15 éves	227	2	13	67	24	121
16 éves	304	2	22	102	32	146
17 éves	335	1	25	82	32	195

s z á z a l é k

Összesen	100,00	0,53	6,53	29,16	10,53	53,26
12 éves	100,00	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	-	7,69	7,69	7,69	76,92
14 éves	100,00	-	1,43	35,71	15,71	47,14
15 éves	100,00	0,88	5,73	29,52	10,57	53,30
16 éves	100,00	0,66	7,26	33,55	10,53	48,03
17 éves	100,00	0,30	7,46	24,48	9,55	58,21

92. A HAJADON ANYA CSALÁDTERVEI KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Hány gyermeket akar még szülni				
		Egyet	Kettőt	Hármat vagy többet	Nem tudja hányat	Nem kíván szülni, ill. nem válaszolt

s z á m

Összesen	950	328	85	11	20	506
12 éves	1	-	-	-	-	1
13 éves	13	1	2	-	-	10
14 éves	70	28	7	-	2	33
15 éves	227	77	21	5	3	121
16 éves	304	115	29	6	8	146
17 éves	335	107	26	-	7	195

s z á z a l é k

Összesen	100,00	34,53	8,95	1,16	2,11	53,26
12 éves	100,00	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	7,69	15,38	-	-	76,92
14 éves	100,00	40,00	10,00	-	2,86	47,14
15 éves	100,00	33,92	9,25	2,20	1,32	53,30
16 éves	100,00	37,83	9,54	1,97	2,63	48,03
17 éves	100,00	31,94	7,76	-	2,09	58,21

93. A KÉRDEZETT TOVÁBBTANULÁSI SZÁNDÉKA KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Van-e tanulási terve		
		Van	Nincs	Nem tudja

s z á m

Összesen	950	286	526	138
12 éves	1	1	-	-
13 éves	13	6	6	1
14 éves	70	27	36	7
15 éves	227	58	126	43
16 éves	304	94	164	46
17 éves	335	100	194	41

s z á z a l é k

Összesen	100,00	30,11	55,37	14,53
12 éves	100,00	100,00	-	-
13 éves	100,00	46,15	46,15	7,69
14 éves	100,00	38,57	51,43	10,00
15 éves	100,00	25,55	55,51	18,94
16 éves	100,00	30,92	53,95	15,13
17 éves	100,00	29,85	57,91	12,24

94. A KÉRDEZETT TANULÁSI TERVEI KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Mit szeretne tanulni					
		Általános iskolát befejezni	Középis- kolát végezni	Szakmát tanulni	Egyetemet, főiskolát végezni	Nem tudja	Nincs tanu- lási ter- ve

s z á m

Összesen	950	53	76	146	2	9	664
12 éves	1	-	1	-	-	-	-
13 éves	13	2	1	1	-	2	7
14 éves	70	14	3	9	-	1	43
15 éves	227	17	10	30	-	1	169
16 éves	304	9	29	53	1	2	210
17 éves	335	11	32	53	1	3	235

s z á z a l é k

Összesen	100,00	5,58	8,00	15,37	0,21	0,95	69,89
12 éves	100,00	-	100,00	-	-	-	-
13 éves	100,00	15,38	7,69	7,69	-	15,38	53,85
14 éves	100,00	20,00	4,29	12,86	-	1,43	61,43
15 éves	100,00	7,49	4,41	13,22	-	0,44	74,45
16 éves	100,00	2,96	9,54	17,43	0,33	0,66	69,08
17 éves	100,00	3,28	9,55	15,82	0,30	0,90	70,15

95. A TANULMÁNYOK FOLYTATÁSÁT AKADÁLYOZÓ TÉNYEZŐK
KORÉV SZERINT

Korév	Össze- sen	Milyen akadály van a tanulásnak						
		Nincs kedve, nem sze- ret ta- nulni	Otthon akar maradni	Nincs lehető- sége, ideje a gyerek miatt	Nincs lehető- sége bármely más ok miatt	Elég a jelenle- gi isko- lai vég- zettsége	Dolgoz- ni akar	Van tanulá- si terve, illetve nem tudja mit akar tanul- ni

s z á m

Összesen	950	303	12	103	16	40	42	424
12 éves	1	-	-	-	-	-	-	1
13 éves	13	5	-	-	-	1	-	7
14 éves	70	23	-	6	-	3	4	34
15 éves	227	73	5	32	3	6	7	101
16 éves	304	105	5	26	4	10	14	140
17 éves	335	107	2	39	9	20	17	141

s z á z a l é k

Összesen	100,00	32,95	1,26	10,84	1,68	4,21	4,42	44,63
12 éves	100,00	-	-	-	-	-	-	100,00
13 éves	100,00	38,46	-	-	-	7,69	-	53,85
14 éves	100,00	32,86	-	8,57	-	4,29	5,71	48,57
15 éves	100,00	32,16	2,20	14,10	1,32	2,64	3,08	44,49
16 éves	100,00	34,54	1,64	8,55	1,32	3,29	4,61	46,05
17 éves	100,00	31,94	0,60	11,64	2,69	5,94	5,07	42,09

A Népeségtudományi Kutató Intézet Közleményei sorozatban eddig az alábbi kötetek jelentek meg:

1. Magyarország megyénkénti népességének várható alakulása, 1960. I.—1980. I. között, 1963/1.
2. A nyugdíjasok helyzete, 1963/2.
3. A korbevállás megbízhatóságának vizsgálata az 1960. évi népszámlálásnál, 1964/1.
4. Magyarország népességének demográfiai jellemzői régióként, 1965/1.
5. A válások okai, 1965/2.
6. A budapesti nyugdíjasok helyzete és problémái, 1965/3.
7. A társadalmi átrétegződés és demográfiai hatásai I. Budapesten és a városokban, 1965/4.
8. A népesség foglalkozásának változása 1960-1963 között, 1965/5.
9. Vizsgálatok a népesség területi eloszlásának alakulásáról Magyarországon 1900-1960, 1966/1.
10. Lakásdemográfiai adatok, 1966/2.
11. A szociális intézetek és gondozottaik helyzete, 1966/3.
12. Magyarország népességének területi előreszámítása, 1966/4.
13. A magyar leíró statisztika fejlődése, 1966/5.
14. Termékenységi adatok, 1966/6.
15. A demográfiai tényezők hatása a művelődésre, 1967/1.
16. Iskolai végzettség és szakképzettség, 1967/2.
17. Magyarország népességének gazdasági korfái, 1967/3.
18. Nemzetiségek demográfiai sajátosságai Baranya megyében, 1968/1.
19. Magyarország népességének előreszámítása, 1966-2001, 1968/2.
20. A magyar történeti demográfia a II. világháború után, 1968/3, (angol nyelven).
21. Történeti demográfiai kollokvium. Budapest, 1965, 1968/4, (francia, angol és német nyelven).
22. Demográfiai jellemzők a települések nagyságcsoportja szerint, 1900-1960, 1968/5.
23. A Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutató Intézetének évkönyve, 1963-1968, 1968/6, (magyar és angol nyelven).
24. Alkoholizmus, 1968/7.
25. Gyermekgondozási segély, 1969/1.
26. Kutatási módszerek a termékenység és a családtervezés vizsgálatára: Magyar tapasztalatok, 1969/2, (angol nyelven).
27. Családtervezés Magyarországon. Az 1966. évi termékenységi és családtervezési vizsgálat (TCS) fontosabb adatai, 1970/1.
28. Gyermekgondozási segély, 1970/2.
29. 1966. évben egyetemi (főiskolai) felvételre jelentkezők demográfiai és testfejllettségi vizsgálata, 1970/3.
30. Társadalmi átrétegződés és demográfiai hatásai II. Magyarországon, 1970/4.
31. Családtervezés Magyarországon. Az 1966. évi termékenységi és családtervezési vizsgálat (TCS) fontosabb adatai, 1970/5, (angol nyelven).
32. A IX. Biológiai Vándorgyűlésen elhangzott előadások tartalmi kivonatai. Budapest, 1970. május 6-8., 1970/6, (angol nyelven).
33. Magyarország népességének 1957 óta történt belföldi vándorlásának vizsgálata néhány szempontból, 1971/1, (angol nyelven).
34. Magyarország halandósági táblái 1900/01-től 1967/68-ig, 1971/2.
35. Népesedéspolitika Magyarországon, 1972/1.
36. Magyarország népességének előreszámítása (1972-2001), 1973/1.
37. Nemzetiségek demográfiai sajátosságai Baranya megyében. II., 1973/2.
38. Magyarország népessége, 1974/1, (angol nyelven).
39. A budapesti alkoholisták és leszármazottaik biodemográfiai vizsgálata (Első szakasz) (Előzetes jelentés), 1974/2.
40. Kriminálitási táblák, 1974/3.
41. A gazdasági korfák módszertani apparátusának felhasználása optimális stabil népességek meghatározására, 1974/4.
42. A társadalmi térbeliség néhány elméleti és gyakorlati problémája, 1975/1.
43. Népesedési kérdésekkel kapcsolatos közvéleménykutatás, 1976/1.
44. Budapesti öngyilkosok vizsgálata 1972., 1976/2.
45. Az 1-60 hónapos budapesti gyermekek testi fejlettsége, szociodemográfiai és morbiditási viszonyai. (Előzetes jelentés), 1977/1.
46. A fiatal gyermekes özvegy nők helyzete, 1979/1.
47. A 16-29 éves fiatalok különböző gazdasági aktivitású csoportjainak helyzetét jellemző adatok, 1979/2.
48. A gyermekvállalásról és a népesedéspolitikáról alkotott vélemények több gyermeket gondozó anyák körében, 1980/1.
49. Magyarország népessége 1980-2021., 1980/2.

50. A budapesti 0 éves népesség demográfiai, egészségügyi és antropometriai vizsgálata, 1981/1.
51. Stabil populációk és szubpopulációk néhány újonnan feltárt tulajdonságáról, 1981/2.
52. A 0-8 éves budapesti gyermekek egyes testméreteinek alakulása, 1982/1.
53. A 18 éves sorköteles fiatalok testi fejlettsége, biológiai, egészségi állapota, 1982/2.
54. Az első házasságkötések alakulása Magyarországon a II. világháború után. (Születési kohorszok házassági táblái), 1983/1.
55. Magyarország népessége 1981-2001, országos népességelőreszámítás, 1983/2.
56. Magyarország népessége 1981-2001, területi népességelőreszámítás, 1983/3.
57. Magyarország népessége 1981-2001, Budapest és az agglomeráció népességének előreszámítása, 1984/1.
58. Magyarország népessége 1981-2001, a megyeszékhelyek népessége, 1984/2.
59. A családok és háztartások előreszámítása, 1981-2001., 1985/1.
60. Közvéleménykutatás népesedési kérdésekről, 1985/2.
61. Családok és háztartások demográfiai jellemzőinek előreszámítása, 1986/1.
62. A terhességmegszakításon átesett 18 éven aluli hajadonok társadalmi-demográfiai jellemzői, 1986/2.
63. A 18 éven aluli nem házas családi állapotú anyák társadalmi-demográfiai, egészségügyi jellemzői, 1986/3.

Statisztikai Kiadó Vállalat
Felelős vezető: Kecskés József igazgató
Nyomdaüzem - 87-5833-10
Formátum: A/4 Terjedelem: 22,5 /A/5/ iv